

977246347005

СРПСКО КОЛО

• ЛИСТ САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА • ПИСАН ИЈЕКАВСКИМ ИЗГОВОРОМ • ГОДИНА III • БРОЈ 35 • ОКТОБАР 2018. • БЕСПЛАТАН ПРИМЈЕРАК

ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ ЉУБОВИЈА

МИЛОВАН КОВАЧЕВИЋ

Дрина је ријека која
Србе спаја, сабира и
отвара нове видике

ЕПИСКОП БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКИ СЕРГИЈЕ

Надамо се да Србија
неће заборавити Крајину
ништа мању нити мање
свету од распетог Косова

ВИШЕ ОД 50.000 СРБА ИЗ ХРВАТСКЕ ТРАЖИ НЕИСПЛАЋЕНЕ ПЕНЗИЈЕ

У БЕОГРАДУ ОДРЖАНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА О АНЕКСУ ЕСПОРАЗУМА О СУКЦЕСИЈИ БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

До неисплаћених пензија у Хрватској могуће је доћи само уз подршку Србије!

» УЧЕСНИЦИ СКУПА У БЕОГРАДУ: Ружица Банда, Миодраг Линта, Јово Каблар, др Душко Димитијевић, Радмила Никшић и др Александар Гајић

63. САЈАМ КЊИГА

Владика Сава
остао уз народ
и мученички
страдао у НДХ

ДУШАН ПАВЛОВИЋ

Истина разбија
стереотипе
о злочину у
Сребреници

СПОМЕН-ОБИЉЕЖЈЕ ЗА РЕФОРМАТОРА СРПСКОГ ЈЕЗИКА

У СЈЕНИЧАКУ НА КОРДУНУ
ОТКРИВЕНА СПОМЕН-ПЛОЧА
ВЕЛИКАНУ САВИ МРКАЉУ

УДОЊИМ РУЈАНИМА КОД ЛИВНА ОСВЕШТАН ХРАМ ПОКРОВА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

БЕЗ ИСКРЕНОГ ПОКАЈАЊА НЕМА
ИЗМИРЕЊА ИСТОКА И ЗАПАДА

УВОДНИК

» Пише: Трифко Ђоровић

Алекса нам није било ко...

Овогодишњи Сајам књига протекао је у обиљежавању годишњица рођења српских великанова. Подсјетили смо се да је прије 120 година рођена велика пјесникиња Десанка Максимовић, прије 125 година велики Милош Црњански, а прије 150 чувени математичар Михаило Петровић Алас. Занимљиво је да се име његовог вршњака и највећијег херцеговачког пјесника Алексе Шантића није помињало. Тако се понеки издавач досјетио да објави антологију Шантићеве поезије.

Зашто у заборав пада овај поносни херцеговачки Србин кога је књижевна критика, још за живота дефинисала као српског родољуба истичући његову „жарку љубав према своме народу“.

Пуно је слика из Шантићевог живота које свједоче о његовом родољубљу. Затваран је као таоц, прогоњен од стране окупатора из родног Мостара, али нико као Шантић није опјевao улазак српске војске у царски Призрен. Када је већ био тешко болестан поздравио је војводу Степу Степановића и ослободилачку војску са Кајмакчалана док су улазили у слободни Мостар. Плео је ловор и смиле Ловћену не кријући љубав према Његошевој Црној Гори и њеној вјековној жртви за српску слободу. Подразумијевало се да је Шантићев родни Бранковац мостарско насеље у коме доминантно живе српске породице.

Данас, 150 година од рођења Алексе Шантића, Срба у Мостару има тек у траговима. Некима је сметао и мртав. Подсјетимо се да је Шантићев гроб оскрнављен гелерима истог оног дана када су припадници ХВО рушили Саборну цркву у Мостару, док је његов споменик у родном граду завршио на дну Неретве. Улица са његовим именом у Мостару тек је дјелић улице која у наставку носи име усташког идеолога Миле Будака, а укршта се са улицом која носи име викара усташке војске кардинала Алојзија Степинца.

Прошле године у тишини продата је Шантићева родна кућа на Бранковцу. Постала је власништво Евангелистичке цркве. Оно што данас у Мостару подсећа на Шантића су вечери поезије. Том приликом награђују се и врсни пјесници симболима Шантићевог господства – шеширом и штапом уз новчану награду од 5.000 КМ. Жири ове манифестације изненадио је једногласном одлуку, не само ширу јавност, него и самог лаурерата, хrvatskog akademika Luka Paletka, који је изјавио „да није очекивао да ће поред пуно добрих пјесника стићи на ред“. То је била искрена реакција дубровачког пјесника, који је овог љета, од стране хrvatske предсједнице Kolinde Grabar Kitarovић за немјерљив допринос хrvatskom језику и култури, одликован орденом др Ante Starčević. Српски родољубиви пјесник Алекса Шантић био је савременик главног идеолога хrvatskog национализма Ante Starčevića познатог по својим расистичким, антисемитским и антисрпским ставовима. За живота нису имали баш ништа заједничко. Они који се данас ките и заклањају иза чесног имена Алексе Шантића морају да буду свјесни своје одговорности у покушајима да споје оно што је неспојиво. Алекса нам није било ко...

СРПСКО КОЛО

Основач и издавач: Савез Срба из региона
Главни и одговорни уредник: Трифко Ђоровић
Лектор: Драгана Бокун
Веб администратор: Милицав Шапић
Редакција: Весна Вуковић, Жељко Ђекић,
Сњежана Станишић и Јелена Рокнић
Сарадници: Боро Ркман (Хrvatska),
Ратко Бубalo, Шпиро Лазиница (правни савјети)
Адреса: Краљице Марије 47, Београд
Дописништво: Булевар ослобођења 26, Нови Сад
Мејл: srpskokolo@ssr.org.rs
Телефон: 011/3820-250, 021/6613 600
Сајт: www.ssr.org.rs
Тираж: 31.000 примјерака
Дизајн и прелом: Студио Хум, Барајево
Штампа: Штампарија Графопродукт, Нови Сад
Лист излази посљедњег дана у мјесецу.
Рукописи и фотографије се не враћају.
ISSN 2466-3476

Штампање Српског кола помогли су Министарство културе и информисања Републике Србије, Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама, Град Краљево, Град Сомбор, општина Беочин и општина Љубовија

ХРВАТСКА ПОЛИЦИЈА НЕ ПРОПУШТА ПРИЛИКУ ДА ПРОВОЦИРА МИОДРАГА ЛИНТУ

ЛИНТА ПОНОВО НА МЕТИ ХРВАТСКЕ ПОЛИЦИЈЕ

Хрватска полиција зауставила је у петак 12. октобра возило Владе Србије у којем се налазио предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону Миодраг Линта. Након задржавања од око 45 минута, возачу је наплаћена казна од 40 евра. Према ријечима нашег новинара Жељка Ђекића возило пресретач хrvatske полиције зауставило је аутомобил Владе Србије. Возачу је речено да је аутомобил праћен од границе, и да је уочено да се наводно дуже вријeme кретао у лијевој претицајној траци.

Огласио се и Миодраг Линта, који је рекао да је хrvatska полиција потпуно неосновано зауставила возило Владе Србије. Он је оцијенио да је ријеч о једној у низу провокација које је доживио у Хrvatskoj у неколико посљедњих година.

Линта је потврдио Срни да је његова посјета у селу Доњи Рујани у Федерацији BiH раније најављена. Међутим, службено возило у коме се он налазио зауставила је хrvatska полиција у околини Славонског Брода. Њихово образложение било је бесmisлено, јер није била ријеч о прекорачењу брзине, већ се возило на водној дужи вријeme кретало лијевом претицајном траком. Пресретач хrvatske полиције је више од 60 мину-

» Линта се јавним иступима замјерио хrvatskoj држави

вокацији, прије свега, због мојих јавних наступа, односно због критике усташтва, кршења људских права нашег народа у Хrvatskoj и критике слављења хrvatskih генерала и осталих хrvatskih ветерана који су починили злочине над Србима – рекао је Линта.

ССР: БРУТАЛНА ЛАЖЬ ХРВАТСКИХ МЕДИЈА

У саопштењу Савеза Срба из региона ојењује се као као безочна лаж тврђња хrvatske полиције да се возило Владе Србије, у којем се налазио предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону у Скупштини Србије Миодраг Линта, кретало на аутопуту кроз Хrvatsku два до три километра лијевом претицајном траком. Пресретач хrvatske полиције је више од 60 мину-

та прatio возило Владе Србије с очигледном намјером да се наплати било каква казна. Пошто возач возила Владе Србије није прекорачио дозвољену брзину на аутопуту хrvatske полиција је одлучила да измисли саобраћајни прекршај тј. да је тобоже у питању била вожња лијевом претицајном траком.

У саопштењу се истиче да је већина хrvatskih медија објавила brutalnu лаж да путовање Миодрага Линте службеним возилом Владе Србије кроз Хrvatsku није било најављено јер он наводно није имао контакт са хrvatskom полицијом. Служба Одбора за дијаспору и Србе у региону Скупштине Србије је 10. октобра, тј. два дана прије путовања, послала, између осталих, допис и амбасади Србије у За-

гребу са најавом за службено путовање предсједника Одбора за дијаспору и Србе у региону Миодрага Линте.

ЛИНТИНА ПОСЈЕТА УРЕДНО НАЈАВЉЕНА

У допису је, између, осталог, писало да ће возило Владе Србије бити на граничном пријелазу Батровци – Бајаково 12. октобра у 7 часова, затим пролази кроз Хrvatsku и на граничном пријелазу Окућани-Грађишка улази у BiH. Наведени допис је амбасада Србије у Zagrebu послала путем мејла дипломатском протоколу Министарства спољних и европских послова Хrvatske истог дана тј. у сриједу 10. октобра у 15.46 часова. Очигледно је да је хrvatska полиција два дана раније била обавештена да ће возило Владе Србије, у коме се налазио Линта, путовати кроз Хrvatsku.

Савез Срба из региона подсећа да је ово четврти пут од 2013. године да хrvatska полиција задржава или зауставља возила Владе Србије у којима је Линта службено путовао, на основу позива организатора, на различите јавне догађаје у Хrvatsku или је само путовао кроз Хrvatsku на јавни догађај у Bosni и Hercegovini. **РСК**

ПРЕДСЈЕДНИК САВЕЗА СРБА ФРАНЦУСКЕ У СКУПШТИНИ СРБИЈЕ

Ћетковић представио Срба у Француској

Миодраг Линта, предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону у Скупштини Србије, 25. октобра 2018. године разговарао је са предсједником Савеза Срба Француске Ђивке Парк и Лилијане Танги које се зајалази у српске интересе. Такође, захваљујући лобирању Савеза Срба Француске и сарадњи са члановима организације Кредо (CHREDO – организације за заштиту хришћана на Близком истоку) наредног прољећа планира се посјета делегације Косову.

Савез Срба Француске обиљежиће у Градској кући у Паризу и велики јубилеј – 800 година од аутокефалности Српске православне цркве.

Линта је истакао да ће се заложити за интензивирање сарадње Одбора са Савезом Срба у Француској и обећао помоћ Одбора за дијаспору и Србе у региону, у границама својих могућности. **РСК**

ПОЧАСНИ КОНЗУЛ НОВОГ ЗЕЛАНДА СТЕВАН БЕРБЕР

САЧУВАТИ ЂИРИЛИЦУ И НА НОВОМ ЗЕЛАНДУ

Предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону Миодраг Линта разговарао је 9. октобра 2018. године са Стеваном Бербером, почасним конзулом Србије на Новом Зеланду. Бербер је навео да је на Нови Зеланд отишао 1993. године, да ради као професор Универзитета у Окланду, као и да је дужи вријeme обављао функцију мировног судије, односно да је имао овлашћења да ојерава документа свим грађанима бивше Југославије. Почасни конзул Републике Србије постао је прије годину и по дана. Родом је из села Станишић, а његова породица једна је од многих које су у колонизацији, послије Другог свјетског рата, из Далмације дошли на подручје општине Сомбор. Бербер је истакао да на Новом Зеланду живи око 5.000 Срба.

– Односи између старе емиграције и оних који су дошли деведесетих година прошлог вијека су одлични. На Новом Зеланду има доста Хrvata и односи са њима су коректни – рекао је Бербер и додао да највећи број Срба живи у Окланду.

– Сарадња са СПЦ је одлична. На Новом Зеланду постоје наше двије цркве, у Веллингтону и Окланду – рекао је Бербер.

– Сматрам да би приоритет морао да буде очување српског језика, културе и обичаја. Као почасни конзул обратио сам се Министарству спољних послова и

Министарству просвете ради обезбеђивања услова за учење српског језика, односно ангажовања квалифицираних наставника – рекао је Бербер и истакао да је један од проблема компликовано добијање докумената за наше држављане. Министарство спољних послова настоји да реши овај проблем најавом покретне опреме која омогућава теренски рад. То би скратило вријеме потребно за добијање докумената.

Истакао је да наша амбасада у Аустралији много ради на стварању блиских веза наших сарадника са матицом. Такође, потребно је обезбедити услове за оне који желе да се врате у Србију, прије свега једноставнију ностирификацију диплома.

Поред предсједника Одбора за дијаспору и Србе у региону Миодрага Линте, састанку су присуствовали и секретар Одбора Гоцица Дуркалић и виши савјетници у Одбору Вера Поповић Илић и Биљана Милосављевић. **РСК**

ДЕСЕТ ГОДИНА ЗАВИЧАЈНОГ УДРУЖЕЊА СРБА КОРИЈЕНИ

У Сомбору одржан скуп МАТИЦА-ДИЈАСПОРА

Завичајно удружење Срба Коријени из Сомбора обиљежило је јубилеј 10 година рада низом активности у оквиру чега је одржана и манифестација Матица-дијаспора од 12. до 14. октобра у Сомбору. Манифестацију је подржао и Покрајински фонд за изbjегла, прогнана и расељена лица, као и Град Сомбор.

Према ријечима предсједника Удружења Душана Секулића ова манифестација традиционално се одржава и има циљ да окупи сва удружења из Србије и окружења која чувају и његују језик, писмо, обичаје и културу српског народа.

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ ОЧЕВЕ ПРИЧЕ

— Прије десет година група ентузијаста се окупила са идејом да оснујемо удружење које има такав циљ. Посебно желимо да акценат ставимо на чување културе и обичаја Срба који су од 1945. године па наовамо насељавали ове крајеве, који су у последњих 70 година доша пропали. Ми у току године имамо још неколико манифестација, организујемо пливање за часни крст овде у Сомбору, организујемо Вакаршњи сабор за дјецу, имамо манифестацију Љишице срцем, затим Русија у срцу Сомбрара заједно са удружењем Српско-русок пријатељства, бесплатне часове руског језика, ту су и Завичајне ирире за Светог Илију... Дакле имамо много програма — навео је Секулић, додајући да њихово Удружење увијек узврати посјете својим колегама који долазе из Власенице, Дервенте, Добоја, Бијељине, Шида, Горњег Милановца, Франкfurта, Будимпеште, Словеније, Македоније, итд.

Првог дана манифестација је отворена у сали Српске читаонице Лаза Коцићија где је одржана промоција књиге Даре Радојевића из Горњег Милановца *Очеве ириче*, док је съједећег дана прије подне одржан округли сто под називом *Трајови у времену — ибђеђа Србије у Првом Свјетском рату* поводом обиљежавања сто година од завршетка тзв. Великог рата.

Уводничар у ову важну тему била је професорка Мила Ђатовић која је говорила о основним догађајима у Првом свјетском рату као мотивима у култури Срба.

— Датум који је веома значајан за Сомбор је 13. новембар 1918. године када је српска војска први пут умарширала у град. То је био велики празник

јер је тада Војводина ушла у састав Краљевине Србије. Ова тема и ова година је веома важна. Први свјетски рат остао је забиљежен као најкрвавији са највећим бројем жртава. Србија је изгубила трећину свог становништва. О српском војнику, његовој храбrosti и издржљивosti писали су многи писци и књижевници — рекла је Ђатовић прочитавши текст који је био намирењен касарни у Сомбору под називом 13. новембар, а кроз који су се присутни учесници још једном подсјетили великих побједа, пробоја Солунског фронта, Кајмакчалана и низа других величанствених побједа до ослобођења свих српских земаља.

Мр Влада Ђурковић, професор географије, приближио је присутнима за округлим столом однос потомака прецима као и политичке пољедице и промјене граница у Бачкој.

— Јако је Војводина припојена Србији послије Првог свјетског рата, можемо закључити да је Србија изгубила рат у Војводини. Зашто? Зато што је нови краљ Александар одрекао се послије тих сјеверних дијелова и градова. Репцимо Печуја, који Мађари и дан данас зову Сјеверна Пећ, јер је град насељен од трговаца који су долазили из Пећи. То је према мом мишљењу наша национална срамота да тај град зовемо Печуј. Тамо су остale све наше архиве, тако да ни не постоји свједочанство да су Срби тамо и били. Такође, читава Барања је била изузета из Војводине — објаснио је Ђурковић у свом излагању.

О догађајима и важним личностима из Великог рата за округлим столом разговарали су књижевници Зорка Чордашевић из Франкfurта, Јелька Игњатић и Биљана Добривојић из Добоја, Марко Марковић из Горњег Милановца, Драгана Меселција из Будимпеште и Јељко Кукић из Културне заједнице Крајине из Београда. Са округлог стола поручено је да су на овај начин сачувана свједочанства о побједи Србије, али и његовање идеје државотворности.

СУСПЕТ СТВАРАОЦА ИЗ РЕГИОНА

У наставку је одржан књижевни сусрет на којем је 26 пјесника из Србије, региона и дијаспоре, конкретно из Републике Српске, Њемачке и Мађарске говорило своје стихове углавном патријотског карактера. Посебну пажњу Српском колу привукле су пјесме о првом

концетрационом логору за Србе који је направљен у Добоју у Републици Српској 1915. године. Пјесники Јељка Игњатић и Биљана Добривојић из Добоја појасниле су да је у том логору у једном дану убијено 643 дјече, а укупно је било око 45 хиљада жртава.

Пјесник Момчило Тубић из Ђељине први пут је учесник сусрета ове године, а његово књижевно друштво Јован Дучић такође организује четири до пет пута годишње сусрете пјесника из Србије и Републике Српске у Ђељини.

— Ми се сусрећемо на сличним догађајима, али овдје сам први пут и веома лијепо се осјећам. Чули смо добру поезију, организација је одлична, а ја сам се представио са неколико родољубивих пјесама — рекао је Тубић за Српско коло које је громогласан аплауз добио за пјесму *ПРЕЛИЈЕДА моја Српска*.

Културни миље града Сомбора гости су упознали посјетивши Градски музеј.

Свечана сједница Завичајног удружења Срба Коријени поводом 10 година постојања и рада одржана је истог дана у сали Старе Градске куће, а након обраћања предсједника Душана Секулића приређен је културно-умјетнички програм у коме су учествовали хор Православне црквене општине Сомбор Св. цар Константијн и царица Јелена, пјевачка група *Лазарице* из Пригревице, КУД *Вук Караџић* из Чонопље и КУД *Никола Тесла* из Бачког Бретстовца.

На свечаности су додијељене повеље удружењима за чување и његовање језика, писма, културе и обичаја српског народа и то Православној црквији општине Сомбор, Српској читаоници Лаза Костић, Фонду за изbjегла и прогнана лица из Новог Сада, Спортском савезу града Сомбора, Дому ученика средњих школа, Геронтолошком центру, Српском националном вијећу из Вуковара, Пјевачкој групи *Чауши*, КУД-у *Вук Караџић* из Чонопље, КУД-у *Никола Тесла* из Бачког Бретстовца, Књижевном клубу *Луча* из Власенице, Књижевном клубу *Саловање* из Шамца и Књижевном клубу *Зайис* из Горњег Милановца.

Током трајања манифестације у читаоници Лаза Костић у Сомбору била је приређена и мини изложба о Првом свјетском рату, а такође и изложба Историјског архива Војводине исте теме уз приказ српско-хрватских односа од 1848. године.

ВЕСНА ВУКОВИЋ

ЗАГРЕБ: ПОМЕН ЗА УБИЈЕНУ СРПСКУ ДЈЕЦУ СА КОЗАРЕ

На загребачком гробљу Мирогој на празник Свете Петке служен је помен за 862 српске дјеце са Козаре који су били жртве усташког терора у Другом свјетском рату. Помену су присуствовале делегације Градског удружења логораша Другог свјетског рата из Бањалуке, Удружење логораша Другог свјетског рата из Београда и Српског народног вијећа из Хрватске. Предсједник Градског удружења логораша Другог свјетског рата из Бањалу-

ке Добрила Кукољ рекла је да се овакви злочини не смију заборавити.

— Некада је овдје била плоча на којој је писало да је ту сахрањено неколико стотина дјеце са Козаре који су страдали 1942. године. Захваљујући нашем писцу Душку Томићу ми знамо да је ријеч о 862 дјеце које је он навео у својој књизи — највећа је Кукољева.

До постављања плоче то мјесто је некада било обиљежено само као парцела 142.

ХУМАНИТАРНИ ЦЕНТАР ЗА ИНТЕГРАЦИЈУ И ТОЛЕРАНЦИЈУ

Србија

21000 Нови Сад

Војвођанских бригада 17

телефон: 021/ 528 132, 021/ 520 030

мејл: office@hcit.rs; hcitns@gmail.com;

сајт: www.hcit.rs

Промјене у новом Закону о пензијском и инвалидском осигурању у Федерацији БиХ

- Више лица која су остварила дио или укупан стаж пензионог осигурања на подручју Федерације БиХ, обратили су нам се са питањем шта доноси нови Закон о пензијском и инвалидском осигурању Федерације БиХ, који је ступио на снагу 1. марта 2018. године?

— Особама које су пензионисане до 31. јула 1998. године, пензије по рјешењу повећавају се за 10 посто, док се корисницима који су пензионисани од 01. августа 1998. године до 31. децембра 2007. године пензије повећавају за 5 посто.

Уводи се бодовни систем обрачуна пензија. Висина пензије ће зависити од броја бодова које осигураник прикупи у току свог радног стажа. Укупан збир бодова који радник оствари у току свог радног вијека може се вриједношћу општег бода, који за 2018. годину износи 14 конвертибилних марака. Уколико је радник у току свих 12 мјесеци у току једне године имао плату која је једнака просјечној плати у тој години, онда за ту годину радног стажа добије један бод. У зависности од висине плате радник за неку годину може добити више или мање од једног бода. Тај број се исказује са 7 десимала.

Минимална граница за одлазак у старосну пензију је 65 година живота и 15 година стажа осигурања, односно 20 година пензијског стажа.

До усвајања тог новог закона услов за одлазак у старосну пензију је био 65 година живота и најмање 20 година стажа осигурања.

За одлазак у пријевремену старосну пензију у 2018. години је: за мушкира 35 година стажа осигурања и 60,5 година живота, док је за жене услов 30,5 година стажа осигурања и 55,5 година живота. Ова граница ће се помјерати сваке године за пола године стажа и пола године живота док се не досегне граница од 40 година стажа осигурања. Ранији одлазак у пензију дестимурира ће се пеналима од 4 посто за број година живота мањи од 65.

Стимулираће се останак у сфери рада са 2 посто годишње и укључивање бодова за израчун пензије и преко 40 година стажа.

Нико од резидента ФБиХ (особа које живе на подручју ФБиХ), према новом, али и према старом закону, не може имати пензију мању од износа 326 конвертибилних марака, без обзира на висину плате или број година радног стажа, наравно, под условом да испуњава основне услове за одлазак у пензију, а то је 65 година живота и 15 година стажа осигурања. Такође, нико од резидента ФБиХ који оствари 40 година стажа осигурања не може имати пензију мању од 434 конвертибилне марке.

Ове, као и остale пензије су, по слову Закона, усклађене, то јест повећане 15.04.2018. године са важењем од ступања на снагу овог закона, што значи од 01.03.2018. године. Усклађивање ће се вршити сваке године 15.04. за пензије на исплати до краја претходне године, по тајкозваној „швајцарској формулам“, коефицијентом који се добије као збир половине коефицијента индекса потрошачких цијена (приближно трошковима живота) и половине индекса пораста реалног бруто друштвеног производа.

Исплату пензија гарантује буџет ФБиХ, без обзира на висину прикупљених доприноса, уз пријелаз исплате на трезор у року од дваје године.

ШПИРО ЛАЗИНИЦА

ПРАВНИ САВЈЕТНИК ХЦИТ-А НОВИ САД

Хуманитарни центар за интеграцију и толеранцију (ХЦИТ) пружа бесплатно правну помоћ изbjеглицама у Новом Саду, Војвођанских бригада 17, сваког радног дана од 9 до 15 сати, а уторком, сриједом и четвртком и од 16 до 20 сати.

Бесплатну правну помоћ ХЦИТ пружа и у Апатину, Бачко Тополи, Кикинди, Сомбору и Суботици.

О времену рада правног савјетника ХЦИТ-а у овим мјестима информишите се на број 063 78 99 215.

ХЦИТ, поред осталог, прибавља и документе за изbjеглице из БиХ и Хрватске. За социјално угрожене изbjеглице из Хрватске документе прибавља бесплатно.

РЈЕШАВАЊЕ ПИТАЊА НЕИСПЛАЋЕНИХ ПЕНЗИЈА ИЗ ХРВАТСКЕ

Питање пензија регулисано је Анексом Е Споразума о сукцесији имовине бивше СФРЈ. Према подацима Удружења пензионера из Хрватске Београд, потражују се пензије од 1991. године до обнове исплате, а у просјеку ради се о 81 пензији по кориснику.

ОДРЖАНА КОНФЕРЕНЦИЈА АНЕКС Е СПОРАЗУМА О СУКЦЕСИЈИ СФРЈ И РЈЕШАВАЊЕ ПИТАЊА НЕИСПЛАЋЕНИХ ПЕНЗИЈА ИЗ ХРВАТСКЕ

До неисплаћених пензија Срба у Хрватској могуће је доћи само уз подршку државе

Удружења пензионера из Хрватске, уз подршку Комесаријата за избеглице и миграције Републике Србије, Управе за дијаспору Министарства спољних послова Републике Србије и Кровне организације избеглица Удружења из Хрватске у Београду 18. октобра 2018. године организовали су међународну научну конференцију *Анекс Е Споразума о сукцесији СФРЈ и рјешавање питања неисплаћених пензија из Хрватске*.

На скупу се могло чути да након три деценије око 50.000 Срба из Хрватске од те државе потражује између 800 милиона и милијарду евра на име неисплаћених пензија. Због прекида платног промета узрокованог ратним околностима обустављена је исплата пензија грађанима српске народности који су живјели у бившој РСК које је било под заштитом снага УН.

Према подацима Удружења пензионера из Хрватске Београд обустава исплате почела је да од друге половине 1991. године.

– Обустава је трајала док није потписан Споразум о нормализацији односа између СРЈ и РХ, а тада су се створили услови за безбеднији одлазак у Хрватску и за обнову примања пензија која је почела да тече од 1997. год. сукцесивно, али само од дана подношења захтјева па унапријед – рекао је предсједник Удружења пензионера из Хрватске Јован Каблар који је оцјенио да због опструкције хрватске стране није постигнут договор да се политичким преговорима дође до задовољавајућег рјешења.

– Иако преговори нису уродили плодом, њих не би требало напустити, јер без помоћи државних органа Србије тешко ће се проблем позитивно решити – сматра Каблар и додаје да је потребно потра-

АПЕЛ ВЛАДИ

Учесници скупа су упутили апел Влади Републике Србије и надлежним министарствима да припреме приједлог националне стратегије за регулисање свих отворених питања сукцесије СФРЈ са конкретним акционим планом за њену реализацију.

живити и друге начине за рјешавање овог проблема.

– Треба размотрити могућност и оправданост по-кretanja колективне тужбе, или тужбе пред међународним правним институцијама. Што се тиче колективне тужбе она би имала смисла када би се постигла масовност од десетине хиљада оштећених. У том случају за проблем би се заинтересовала и међународна заједница – закључио је Каблар.

У дискусији која се развила између правника могло се закључити да се права на пензију тешко могу остварити појединачним путем. Шанса постоји уколико би се поднијела колективна тужба иза које би стала држава Србија и озвијашњи правни тим.

Модератор скупа био је др Душко Димитријевић.

Скуп је отворио рад Начуне конференције проф. др Александар Гајић. Скуп су поздравили предсједник скupštinskog одборa за дијаспору Миодраг Линта, представница Комесаријата за избеглице и миграције Ивана Ђурко, предсједник удружења пензионера из Вуковара Илија Војновић и у име домаћина Јован Каблар.

У радном дијелу учествовали су још др Ана Батрићевић, др Александар Божић, мр Жарко Радић, Радмила Никшић, др Душан Дабовић, мр Душан Јанковић...

РСК

ГАЈИЋ: ЗА ДОГОВОР ПОТРЕБНЕ ДВИЈЕ СТРАНЕ

Александар Гајић из Мјешовите комисије за сукцесију рекао је да Србија има вољу за рјешавање питања сукцесије, али да је за коначан резултат неопходна и воља друге стране.

– Посљедњи састанак високих представника за питања сукцесије одржан је 2015. године у Сарајеву.

Договор је био да се наредни састанак организује шест мјесеци касније. Од тада је прошао дугачак временски период, а управо је на Хрватској да закаже сједницу наредног састанка високих представника за питања сукцесије – рекао је Гајић који је истакао да очигледно постоје и организациони проблеми.

» Ружица Банда, Миодраг Линта, Јово Каблар, др Душко Димитријевић, Радмила Никшић и др Александар Гајић

ЛИНТА: ХРВАТСКА НЕМА ПОЛИТИЧКУ ВОЉУ ДА СПРОВЕДЕ СПОРАЗУМ О СУКЦЕСИЈИ

Предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону Миодраг Линта рекао је да је питање сукцесије једно од кључних питања без чијег рјешавања не можемо говорити о поштовању људских права свих грађана бивше СФРЈ.

Он је подсјетио да је Хрватска посљедња, у марту 2004. године, ратификовала Споразум о сукцесији. Он садржи седам анекса, а на снагу је ступио у јуну 2004. године.

– За 14 година направљени су одређени помаци у анексима који се односе на подјелу дипломатско-конзулатне имовине, финансијске активе и пасиве. Такође, воде се разговори о подјeli архивске грађе, али кључан анекс Г је и даље мртво слово на папиру – рекао је Линта и нагласио да тај анекс уређује питање "приватне својине и стечених права".

– У њему се јасно каже да свим грађанима и правним субјектима морају бити заштићена, призната и враћена права која су имали на дан 31.12.1990. године, а сви уговори скlopљени за вријeme рата под притисцима и пријетњама морају бити проглашени ништавним – рекао је Линта. Он је додао да је однос држава наследница према овом анексу суштински важан за досједно спровођење Споразума о сукцесији.

Линта је навео да је основна институција за реализацију овог споразума Стални мјешовити комитет. До сада су од 2004. године одржана свега четири састанка, а Лин-

та се посебно осврнула на трећи који је одржан у Београду 2009. године.

– На том састанку био је присутан и тадашњи предсједник Владе Србије Мирко Цветковић и на њему је дошло до промјене званичног става Србије. Прихваћено је хрватско становиште да није могућа директна примјена Анекса Г Споразума, већ да је потребно потписати билатерални споразум између држава наследница бивше Југославије за његово спровођење – рекао је Линта. Он је навео да је посљедњи дана 2009. године Влада Србије послала нацрт билатералног споразума званичном Загребу, али Хрватска и поред четири ургенције није ништа одговорила.

Због тога је Влада Србије донијела одлуку да након три и по године, односно средином 2013. године повуче наведени нацрт билатералног споразума.

– Јасно је као дан да Хрватска нема политичку вољу да

реализује Анексе Г (приватна својина и стечена права) и Е (пензије) – рекао је Линта. Он је подсјетио да је велика шанса пропуштена током 2010/11. године када је Европска унија водила преговоре са Хрватском о Поглављу 23 које се односи на људска права и правосуђе. Нажалост, Србија није ништа учинила да помогне реализацију Анекса Г и Е током преговора Хрватске са ЕУ.

– Хрватска је 1. јула 2013. године постала пуноправни члан Европске уније, а само два мјесеца касније показала је своје право лице. На велика врата започела је нова антисрпска кампања у Хрватској разбијањем двојезичних табли у Вуковару. То се проширило на крајишко подручје, појачан је говор мржње и подстицање на насиље. Србија данас има неупоредиво мањи политички простор да врши притисак на Хрватску – рекао је Линта. Он је подсјетио

ВИСОКА ЦИЈЕНА ТАДИЋЕВЕ ПОЛИТИКЕ

– Више од 100 избегличких и завичајних удружења потписало је петицију у којој је формулисано 12 кључних проблема. Прикупљено је више од 70.000 потписа оштећених грађана и затражена је подршка од тадашње власти у Србији и чељених људи Срба у Хрватској да то питање снажно покрену у оквиру преговора Европске уније са Хрватском 2010/11. Нажалост, захтјеви протераних Срба нису добили подршку ни чељених људи Срба у Хрватској, ни тадашње власти коју су предводили предсједник Борис Тадић и премијер Мирко Цветковић. Њихово образложење је било да ће Хрватска, кад постане чланица ЕУ, у знак захвалности Србији почети да рјешава проблеме протераних Срба, што је била невиђена политичка глупост – рекао је Линта и истакао да су протерани Срби добро знали да не треба очекивати никакву промјену хрватске политике, што је вријеме убрзо и потврдило.

тио и да је, након Београда, до наредног састанка Сталног мјешовитог комитета дошло, умјесто након шест мјесеци, тек након шест година – 2015. године. Тада је српску страну представљао проф. др Родолјуб Етински.

– Заједно са представницима Удружења пензионера имали смо састанак са проф. др Етинским који нам је из прве руке рекао да је покренуто питање имплементације анекса Г и анекса Е. Међутим, и на том састанку хрватска делегација предвођена Андрејом Згомбић Метелко показала је лицемјерје. Наиме, опет су предложили да је потребно да се потпише билатерални споразум за спровођење Анекса Г, иако претходно годинама нису хтјели да га потпишу. На другој страни нису хтјели да прихвате препоруку око исплате заосталих пензија, мада и усвојене препоруке немају никакву обавезујућу правну снагу – објаснио је Линта. Он је додао да српској страни преостаје само да упорно и доследно инсистира на рјешавању проблема претераних Срба.

– Наша Влада, посебно Министарство спољних послова требало би да упућује редовне годишње извјештаје Европском парламенту, Европској комисији, Савјету Европе, ОСЦЕ, УН и да јасно укажу на кршење људских права дјела грађана чланице Европске уније, као и чињеницу да се један важан међудржавни споразум не поштује – рекао је Линта.

СОЦИЈАЛНУ ПОМОЋ ТРЕТИРАЈУ КАО ПЕНЗИЈУ

Хрватска је 1997. године донијела закон чијом примјеном су избегли исплате пензије за Србе из Крајине уз образложење да су током ратних дешавања добијали надокнаде из тзв. парофона. Истина је да су људи, који су живјели у Крајини, деведесетих добијали социјалну помоћ у износу од пет до 10 њемачких марака. Међутим, никада нису добили рјешење да је то пензија.

ДР ДИЈАНА САВИЋ БОЖИЋ: ОСНОВНА УЛОГА УЗАШТИТЬ ЉУДСКИХ ПРАВА ПРИПАДА ДРЖАВАМА

Др Дијана Савић Божић је у свом излагању истакла да су по одлуци Европског суда за људска права да представке поднијете поводом ускраћивања легално заражених пензија у дужем временском периоду за кориснике који су током ратних сукоба избегли или су претерани из Хрватске, или су живјели на територији Крајине – недопуштене.

- Велики број представки против Хрватске Европском Суду поднијели су пензионисани припадници JNA којима је, након проглашења самосталности, Хрватска умањила пензију у одређеном проценту и укинула одређене повластице које су уживали док је постојала бивша СФРЈ. Позивајући се на правило према којем државе имају широку слободу процјене у ређивању своје социјалне политике Европски суд за људска права је заузeo став да у том контексту треба посматрати умањење пензија и укидање повластица припадницима бивше JNA. Према мишљењу Суда подносиоци представки нису лишени права на пензију, већ само неколико процената пензије и повластица добијених у бившој држави – највећа је Савић Божић која је истакла да међу узрокима велики значај има и процес транзиције која је у бившој СФРЈ, а посебно у новим државама наметнула промјену својинског режима и другачије заснивање економских и политичких односа.

- У појединим ситуацијама Суд је пропустио да разматра и оцјени мјере које су предузимане од стране појединих држава, а чији је исход био трајно и неоправдано одузимање имовинских права појединим категоријама грађана. Такав одговор Суда довоје је до тога да многи грађани буду обесхрабрени да потраже заштиту пред Судом, а такође, настале су сумње у правично одлучивање Суда. Конвенција и Европски суд за људска права неспорно представљају најпотпунији и најефикаснији механизам заштите људских права у државама чланицама Савета Европе, али је неопходно истaćи, да је улога Суда у заштити људских права супсидијарна (помоћна). Основна улога у заштити људских права припада државама – закључила је Савић Божић.

ШПИРО ЛАЗИНИЦА: ПЕНЗИОНЕРИ КОЈИ СУ ИМАЛИ БИЛО КАКВА ПРИМАЊА НЕМАЈУ ШАНСУ

Шпиро Лазиница који се већ деценијама као адвокат бави заштитом основних људских права прогнаних Срба није оптимиста.

- С обзиром на досадашња стајалишта Европског суда за људска права, мишљења сам да не постоје реалне шансе да се, у евентуалним новим споровима пред тим међународним судом, успије у остваривању било каквог права на исплате доспјелих, а неисплаћених пензија за оне пензионере, који су примали било какве пензије у Републици Српској Крајини или у Републици Србији или негде другде – рекао је Лазиница који навео да шансу за остварење својих права имају они пензионери који нигде и ни од кога нису примали никакве пензије

- Сматрам да у евентуалним новим споровима пред Европским судом за људска права, постоје реалне шансе да се за те пензионере дође до позитивне одлуке Суда, којом би било утврђено њихово право на исплату доспјелих, а неисплаћених пензија за раздобље

57.500

пензионера било је у Хрватској у тренутку када је Хрватски мировински фонд једностраним одлуком обуставио исплату пензија почетком друге половине 1991. године. У октобру 2018. године у Србији је забиљежено 54.662 исплате пензионерима који су то право остварили у Хрватској

за које ни од кога нису примали пензије. У том новом спору требало би инсистирати на чињеници да пензионери нису изазвали околности због којих им нису исплаћиване пензије за тај период, те се из тог разлога на те пензионере треба примјенити одредба члана 5. става 2. Закона о мировинском осигурању која гласи „Права из мировинског осигурања не могу застарати, осим, доспјелих а не исплаћених мировина и других новчаних давања у случајевима одређеним законом”, а не одредба члана 87. став 2. тога Закона, на коју се у наведеној Одлуци позвao и Европски суд за људска права.

РАТКО БУБАЛО: СТРАЗБУР ПРИХВАТИО АРГУМЕНТЕ ТУЖЕЊЕ СТРАНЕ БЕЗ ОЗБИЉНЕ АНАЛИЗЕ

- Суд се позивао на члан 87. ст. 2. Закона о мировинском осигурању који предвиђа да до обуставе пензије може доћи због околности које је изазвао корисник примања. Европски суд није правио анализу на основу које би закључио да је до обуставе исплате дошло због ратних околности и прекида платног предмета. То је виша сила коју није изазвао корисник примања, осим ако то покушавамо политички тумачити на начин да су се пензионери побунили и тиме узроковали прекид исплате платног промета – рекао је Бубalo који је истакао да Европски суд за људска права игнорише и другу релевантну законску одредбу која иде у прилог протјераним Срbinама.

- Према чл. 89 по којем када неко лице стекне право на двије или више мировина може користити само једну од тих мировина и то „према властитом избору“. Чињеница је да пензионери у Крајини нису имали могућност бирања пензија. О томе говори и Комитет међународне организације који није могао да оцјени да ли је Хрватска поступала или не у складу са својим законом, него је препустила да се такве ствари утврђују појединачно – највећа је Бубalo који сматра да без помоћи државе нема рјешења.

- Очита је потреба да се, уз подршку државе, формира компетентан стручни тим састављен од стручњака из државне управе, Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, организација које пружају правну помоћ избеглицама, представника Удruжења пензионера и појединих експерата нпр. са фakultetom, који би темељито извршио анализу ове проблематике и дефинисао могуће политичке, дипломатске и правне иницијативе на њеном рјешавању – закључио је Бубalo.

ИРИС БЈЕЛИЦА ВЛАЈИЋ: ДРЖАВА БИ ТРЕБАЛО ДА ПОКРЕНЕ СПОР ПРЕД ЕВРОПСКИМ СУДОМ

Ирис Бјелица Влајић је скренула пажњу на три важна питања при доношењу одлуке од стране Европског суда.

- Да ли је дошло до мјешања од стране државе у уживање неког права физичког лица? Да ли је мјешање било предвиђено законом? Да ли је мјешање имало легитимни циљ и пропорционалност? Ово треће питање нам даје могућност да чак и када државе као што је Хрватска покривају своје активности актима које доносе, можемо да се вежемо за те пресуде, односно да тражимо разлог да се на те пресуде улаже жалба. Неке пресуде Европског суда за људска права изузетно су политички објене и биле су веома штетне за Србе у Хрватској – рекла је Бјелица Влајић и додала да се

стално помиње како појединци треба да изађу пред Европски суд, али указала да постоји и другачији пут.

- Постоји могућност да свака држава потписница Европске конвенције о људским правима и основним слободама када примјети да нека друга потписница крши Европску конвенцију о људским правима сама покрене поступак пред Европским судом и тиме заштити било ког држављанина када он није свјестан или не зна своја права везана за заштиту основних људских права и слобода. Наравно, таквих случајева је било мало. Зашто? Зато што државе не желе да се замјерају, да изазивају дипломатски инцидент итд. Али шта Србији остаје? Зар стварно ми можемо да се претворамо да су наши односи са Хрватском добри? – запитала се Бјелица Влајић закључујући да народ заслужује заштиту државе Србије.

МИЛИВОЈЕ ЖУГИЋ: ТУЖБА ЕВРОПСКОМ СУДУ ЗА ПРАВО ЈЕ МОЛБА, А ТУ ПОЈЕДИНЦИ НЕМАЈУ ШТА ДА ТРАЖЕ

Адвокат из Загреба Миливоје Жугић је истакао да је Хрватска мала, али веома сложена земља у којој информације изузетно брзо колају кроз институције, а то је илустровао и личним искуством.

- Подноји сам три приједлога за оцјену уставности хрватских уредби. Наравно, сваки пут био сам одбијен, али би кроз институције Републике Хрватске прошла моја аргументација. Након проучавања они би доношењем нових одредаба се потрудили да унапријед обеснаже сваки наредан сличан случај – рекао је Жугић који се осврну на Европски суд за људска права.

- То је суд субјективне надлежности. Онај ко се поузда у чл. 35 Европске конвенције о људским правима може бити у великој заблуди јер то није тужба, него заправо молба. То је реликт фараонских овлашћења из средњега вијека. Фараон је био изнад законодавне власти имао је могућност да преиначи одлуку. Европски суд за људска права масовно одбације појединачне поднеске, али их не одбације и тражиће поновно суђење, само онда ако види да је проблем обиман – рекао је Жугић и истакао да Србија стално треба Хрватску подсећати да свако има право штити угрожене мањине.

- Србија је бомбардована са правним основом заштите мањина. Теза која је све више развијена у међународном праву је да уколико је нека мањина угрожена онда сви имају право да прискоче у помоћ – закључио је Жугић.

СЛОБОДАН ЗЕЧЕВИЋ: ЗБОГ КРШЕЊА ЉУДСКИХ ПРАВА ТРАЖИТИ СУСПЕНЗИЈУ ХРВАТСКЕ

Др Слободан Зечевић је истакао да је Споразум о питањима сукцесије остао мртво слово на папиру који се тичу имовинских и пензионских права Срба у Хрватској.

- Хрватска оваквим поступањем не само да крши међународно право, већ и право Европске уније чији је члан. Наиме, суштинске вриједности на којима почива Европска унија су једнакост, поштовање права националних мањина, забрана дискриминације на националној основи, као и функционисање правне државе у једној од држава чланица. Удсуство функционисања правне државе у једној од држава чланица може да доведе до њене сусpenзије из чланства у Европској унији – рекао је Зечевић на водећи да би се у евентуалним преговорима

о билатералном споразму између представника српске и хрватске владе могло утврдити шта је пензионерима из Хрватске исплаћено у периоду 1991–1998. године, а шта им се дугоје имајући у виду њихове уплате пензионом фонду Хрватске.

- Хрватска одбија свако рјешење имовинских права Срба јер јој то у политичком и економском смислу не одговара, а Србији преостаје да становиšтво врши политички притисак преко Уједињених Нација и Европске уније.

НАДА ДЕБЕЉАЧКИ: ПРАВНИ ТИМОВИ МОРАЈУ ПРАВИЛНО ДЕФИНИСАТИ ПРОБЛЕМ

Мр Нада Дебељачки је истакла да је међународно право наднационално право, али да је неопходно да се јасно дефинише проблем неисплаћених пензија.

- Појединачне представке одбијене су највише због формалних разлога. Потребно је да се формирају правни тимови који ће се најприје позабавити формулацијом проблема. Европски суд није инстанциони суд, он не може додијелити пензије, али може да одреди материјалну и нематеријалну штету у висини неисплаћених пензија – рекла је Дебељачки.

АЛЕКСАНДАР БОЖИЋ: МОР ТРАЖИДА СЕ ДРЖАВЕ ЧЛАНИЦЕ УЗАЈАМНО ПОМАЖУ

Др Александар Божић посебно се осврну на став Међународне организације рада (MOP).

- Што се тиче пензионера са простора РСК, MOP констатује да се ради о врло осјетљивом питању, које се може справити само од случаја до случаја, за шта MOP не може бити надлежан. Међутим, MOP закључује да су државе чланице дужне да друже узаемну помоћ по овом питању – рекао је Божић и најавио да Комитет MOP-а у својим закључцима истиче да се Споразум не односи на старосне пензије које су стечене пре 1991. године и стога не дозвољава одступање од Конвенције у вези са пензијама које су већ биле исплаћиване прије тог периода.

СДСС: ТРАЖИТИ ПОМОЋ ОД МЕЂУНАРОДНИХ ИНСТИТУЦИЈА

Јован Влаoviћ је преnio став посланичког клуба СДСС из Хрватске.

- У оквиру Сарајевског процеса и преузетих обавеза држава потписница неопходно је на састанцима стручне радне групе, као и на министарским састанцима размотрити питања и проблеме избеглих особа у приступу правима из мировинског и инвалидског осигурања у Хрватској, те инсистирати да се превладају тешкоће и препреке у приступу правима. Прије свега, неопходно је осигурати да Хрватска у што је могућем краћем року исплати доспјелих, а неисплаћене пензије и друга примања из пензијског осигурања корисницима или њиховим наследницима. Уколико се не постигне задовољавајући исход у преговарачком процесу, неопходно је обратити се међународним судским и политичким институцијама инсистирајући да се оне јасно изјасне о питањима која су битна за праведно рјешење проблема доспјелих, а неисплаћених пензија. У том циљу неопходно је да се, уз подршку државе, формира компетентан стручни тим.

КЊИГА ДУШАНА ПАВЛОВИЋА БИТКА ЗА СРЕБРЕНИЦУ – РАТ ЗА ЦИВИЛИЗАЦИЈУ ПЛОД ВИШЕГОДИШЊЕГ НАУЧНОГ ИСТРАЖИВАЊА

Истина заснована на историјским изворима разбија стереотипе о злочину у Сребреници

У сали Борислав Пекић представљена су издања Републичког центра за истраживање рата и тражење несталих лица Републике Српске, књига *Битка за Сребреницу – рат за цивилизацију* аутора Душана Павловића и *Република Српска у одбрамбено-отаџбинском рату*, аутора Драгослава Илића, Марка Јанковића, Милене Михаљевић, Бориса Радаковића, Предрага Лоза, Мирка Џвијановића, Неђе Малешевића, Душана Павловића и Јовице Рудића.

– Књига *Битка за Сребреницу – рат за цивилизацију*, аутора Душана Павловића, настала је као резултат истраживања догађаја у сребреничкој регији од 1992. до 1995. године, и биће основа за рад међународне комисије за Сребреницу према зајачку Владе – рекао је директор Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица Милорад Којић и додао да имамо доста материјала да слику о Сребреници у домаћој и свјетској јавности преокренемо, без оспоравања било чије жртве.

СРЕБРЕНИЦА КЉУЧНА ТЕМА СРПСКЕ ИСТОРИОГРАФИЈЕ

Рецензент књиге Милош Ковић рекао је да се цијела српска историја на Западу гледа кроз тему одбрамбено-отаџбинског рата, посебно Сребренице и Сарајева.

– На нас је ударена једна врста печата, и цијела српска историја се због Сребренице посматра кроз најмногу кривицу. Наша наука хитно треба да се позабави темом Сребренице. То још није доволно добро схваћено у Београду, али на срећу, јесте у Бањалуци – истакао је Којић и навео да се у последњих неколико година издвојило неколико академских средишта која се систематски баве ратовима од 1991. до 1999. године.

– Осим Београда, ту је свакако Бањалука, прије свих Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица. Овде се појавило неколико истраживача који су последњих година објавили неколико драгоценних књига – каже Ковић.

» Душан Павловић, Милош Ковић, Милорад Којић и Горан Латиновић

Према Ковићевим ријечима, ова књига је заснована на изворима, а посебно су значајна свједочења муслимана који су били дио колоне 28. дивизије која се кретала према Тузли и који су масовно изгинули у борбеним дејствима.

– Ова књига писана је мирно, са одређеном емпатијом према не-пријатељској страни. Када се пише о Сребреници свака реченица мора бити одјерена, и ово је књига која ће наредних година бити незаobilazna и овдје и у свијету – нагласио је Ковић.

Ковић, који је и професор на

Одељењу за историју Филолошког факултета Универзитета у Београду, сматра да је Сребреница кључна тема наше историографије у наредним годинама и да је „важнија од цар Душана или краљ Милутин“.

О књизи је говорио и други ревизент др Горан Латиновић који је истакао да је студија о Сребреници настала као посљедица вишегодишњег истраживања Душана Павловића, као и његовог увјерења да српски народ има право на истину.

– Сви поклоници једнострданог виђења грађанској рату на подручју Сребренице упорно заобилазе

У ПОТОЧАРИМА САХРАЊЕНО 2.000 ВОЈНИКА АРМИЈЕ БИХ

Којић је напоменуо да је у Сребреници било жртава на свим странама, те да је свима у БиХ потребна истина, а не лажно представљање једних као жртава, а других као злочинаца.

– Ми смо већ објавили шта се дешавало Србима од 1992. до 1995. године и да смо пописом жртава дошли до податка о 2.600 страдалих Срба, од чега је педесеторо дјеце и више од 150 жена. Управо нас је покушај наметања стереотипа и једнострдане приче о догађајима у Сребреници и покушаја наметања кривице Србима потакао да урадимо овакво истраживање – нагласио је Којић и додао да је Центар посредством ове публикације дошао до одређених чињеница и података који су у потпуности другачији од оних наведених у пресудама Хашког трибунала и онога што покушава да буде наметнуто Србима.

– Више од пола укупно страдалих у Сребреници били су припадници 28. дивизије такозване Армије БиХ. Ми имамо податак о више од 2.000 страдалих припадника те јединице који су сахрањени у Поточарима, што у потпуности мијења бошњачку причу која је наметнута, да су тамо страдали мушкирци и дјечаци, свјесно избегавајући да се утврде околности страдања и њихов статус – навео је Којић.

је укупне војне губитке тзв. Армије Босне и Херцеговине у јесен 1995. године на подручју Сребренице процјенио на 4.500–5.500 бораца – рекао је Латиновић и додао да је Павловић у књизи навео примјере где су мусиманске снаге приликом повлачења пред војском Републике Српске, палиле српска села и убијале српске цивиле и заробљене војнике, а да је битка за ослобођење Сребренице била истовремено и битка за одбрану Братунца и Зворника и за очување територијалне цјеловитости Републике Српске.

ЗЛОЧИН СЕ ДЕСИО МИМО ЗНАЊА КАРАЦИЋА И МЛАДИЋА

– Павловић није уступну пред непријатном чињеницом да су поједини Срби након војне побједе узимали правду у своје руке мотивисани осветом због крвопролића које је на том подручју трајало дуже од три године. То је дјелимично компромитовало српску побједу, али је отворило низ питања на која је тешко дати поуздан одговор, посебно у вези са улогом поједињих обавјештајних служби западних сила у тим трагичним догађајима. Аутор је изричитог става да предсједник Републике Српске др Радован Каракић и командант главног штаба војске Републике Српске генерал Ратко Младић нису планирали нити наредили стријељање између 1.800 и 2.800 мусиманских заробљеника са подручја Сребренице. Тај ратни злочин десио се мимо њиховог знања и одобрења, што је посебно важно овдје истаћи – закључио је Латиновић.

– Договорена демилитаризација, у ствари је изостала. Читава дивизија тзв. Армије Босне и Херцеговине дјеловала је из Сребренице према војсци Републике Српске, што је морало да изазове српски одговор, посебно због сазнања да се спремала хрватска агресија на Републику Српску Крајину – рекао је Латиновић и истакао да су мусиманске снаге у оружаним дејствијама против војске Републике Српске у једном лоше припремљеном и изведеном пробоју према Тузли као легитимни војни циљ, у ствари, претрпеле веома велике губитке.

– Ако се томе додају и жртве из међусобних обрачуна различних фракција унутар поражене стране, аутор

Т. ЂОРОВИЋ

ПРЕДСТАВЉЕНА МОНОГРАFIЈА РЕПУБЛИКА СРПСКА У ОДБРАМБЕНО-ОТАŽBИНСКОМ РАТУ

РС је настала као реакција на поновни покушај физичког уништења Срба

Представљена је и изузетно вриједна књига *Република Српска у одбрамбено-отаџбинском рату*, аутора Драгослава Илића, Марка Јанковића, Милене Михаљевић, Бориса Радаковића, Предрага Лоза, Мирка Џвијановића, Неђе Малешевића, Душана Павловића и Јовице Рудића.

Рецензент књиге др Горан Латиновић најгасио је да је морало да прође 20 година да се успостави какав – такав кадровски потенцијал у историјској науци Републике Српске, која данас са свега петнаестак доктора историјских наука драматично заостаје за Zagrebom и Сарајевом у погледу изучавања 90-их година XX вијека.

– Поједине књиге написане у озрачју у којима је Република Српска означена као посљедица агресије и геноцида, што по таквом склапању њено постојање чини неправедним, нашле су своје место у западним политичким, образовним, медијским и другим центрима у којима се обликују тамошња политичка стратегија и јавно мјење. На таква настојања Република Српска може да одговори, поред осталог, и научним приступом који подразумијева архивска истраживања без

» Предраг Лозо, Милорад Којић, Горан Латиновић и Драгослав Илић

којих нема озбиљне историјске науке, као и потпуном објективношћу у сагледавању узорка, главних токова и посљедица њеног стварања – рекао је Латиновић и додао да су у књизи успјешно приказани неки од кључних феномена одбрамбено-отаџбинског рата.

– Један од аутора књиге Предраг Лозо је истакао да смо генерација која болује од недостатка синтеза, до ове монографије.

– Тај недостатак синтезе био је условљен сталном реакцијом на истраживања супротних страна. Увијек смо каснили за оним што је већ на тим пољима написано у другим историографијама – рекао је Лозо који је

посебно осврнуо на проблем „Сребреница и Сарајевизације рата“.

– Жеља је да се читав карактер рата пренесе на ова два града и представи на једнострдан начин. Детаљна анализирања локалних дешавања, попут Добоја, Приједора, Мостара и других градова су показатељ да је фотографија најбоља брана искривљеним сликама онога што се дешавало у одбрамбено-отаџбинском рату – закључио је Лозо.

– Један од аутора Драгослав Илић је рекао да се размишљају како је Република Српска била могућа присјетио словеначког мислиоца Славоја Жижека који је закључио

да је „Европска Унија естетски пројекат којем је потребан Јеврејин као антиестетски елемент“.

– Разлог лежи у чињеници да у моменту настајања и развоја Европске Уније јеврејски народ тежи за окружењем својих националних држава – рекао је Илић примјећујући да би у огледалу деведесетих видјели управо тог Жижековог Јеврејина.

– Како је српски народ излазећи из Југославије, имајући искуство промашене интеграције имао потребу да заокружи своју националну државу, а та потреба макар на територији Босне и Херцеговине доминантно је била одређена са макар два елемента свести. Први елемент је потпуно јасна свијест да су Срби у Босни и Херцеговини своји на своме, иако им је готово више од 100 година (готово вијек и по) негиран идентитет у Босни и Херцеговини. И други елемент који се јасно види у свим оснивачким документима Републике Српске, то је свијест о превиљењем геноциду Независне државе Хрватске – рекао је Илић који је закључио да је РС настала као реакција на поновни покушај физичког уништења Срба.

Т. ЂОРОВИЋ

ПРОМОВИСАНА ЈЕ КЊИГА О СРПСКОМ СВЕТИТЕЉУ САВИ, ЕПИСКОПУ ГОРЊОКАРЛОВАЧКОМ

Владика Сава одбио понуду Италијана да напусти свој народ и мученички страдао

Издавачка установа Епархије горњокарловачке *Мартирија* представила је 26. октобра на Београдском сајму књига, у сали Васко Попа, књигу *Сава, епископ горњокарловачки – живот и дјело*, аутора архимандрита мр Наума (Милковића). Ово дјело уједно представља и магистарски рад настојатеља манастира Пресвете Богородице Тројеручице из Доњег Будачког на Кордуну.

Отварајући промоцију, ђакон Будимир Кокотовић је рекао да је поводом 80 година од устоличења епископа горњокарловачког Саве Трлајића у Плашком, Издавачка установа *Мартирија* објавила магистарску дисертацију архимандрита Наума на Аристотеловом универзитету у Солуну у виду монографије епископа Саве. Ово је прва опширна књига о животу и дјелу заштитника и великог светитеља СПЦ Светог Саве Горњокарловачког – истакао је Будимир Кокотовић, дојађући да се нада да ће ова књига имати допуњено издање, јер живот и дјело епископа Саве и поред исцрпног истраживачког рада оца Наума, то свакако заслужује.

УСТОЛИЧЕН У ЗЛОСЛУТНОМ ВРЕМЕНУ

Директор Архива Српске православне цркве др Радован Пилиповић истакао је велики труд који је у ову монографију уложио отац Наум.

– У овом дјелу може да се прати живот Саве Трлајића још од студенских дана, период када је постао свештеник, затим викарни епископ и на крају епископ горњокарловачки – рекао је Пилиповић и напоменуо да је владика Сава осим Богословског факултета завршио и правни факултет чиме је наставио традицију његових претходника у овој епархији.

– Приказани су и говори епископа Саве које је одржao приликом његовог устоличења у којима је било доста су-

» Будимир Кокотовић, Сњежана Орловић, Радован Пилиповић и архимандрит Наум

морних најава будућих догађаја, јер управо тада је федерализована Краљевина Југославија – рекао је Пилиповић и објаснио да је устоличење услиједило свега неколико дана након проглашења Бановине Хрватске.

– Епископ Сава је осетио да је Краљевина осуђена на пропаст, док је то Други светски рат драстично убрзao. Сава није хтио да напусти свој народ, своју епархију, иако му је то нуђено од италијанских власти, па је нажалост, завршио у Јадовном у некој од јама на Велебиту, не дочекавши да ту своју сумњу у распад државе и доживи – истакао је др Пилиповић.

Историчарка умјетности Сњежана Орловић истакла је да је у вријеме свог доласка епископ Сава у Епархији затекао између 135 и 187 свештеника.

У истраживањима се на воде различити подаци, али чињенице кажу да је по завр-

шетку рата у епархији било свега 14 свештеника.

– Епархија је уочи рата бројала око пола милиона становника, а по завршетку рата број људи је преполовљен. Око 160 хиљада људи српске националности је побијено, већина осталих је протjerана, тако да је на том подручју остало мали број становника – рекла је Орловићева и извијела податак да је на простору Епархије било 220 bogomolja.

– Већина је у рату била порушена и срвјана са земљом. Остало их је једва двадесетак у богослужбеној употреби. Нова комунистичка власт наложила је да се сруше и они храмови који су релативно лако могли бити обновљени. Ипак, и у том периоду најгоре су пролизили свештеници и њихове породице. Не само што је већина на најсвирепији начин убијена у рату, уосталом, као и епископ Сава, него је и оно мало њих, који су остали послиje рата били су провоцирани и понижавани заједно са својим породицама – истакла је Сњежана Орловић наводећи да се истина о свему овоме крила и да је најзад дошло вријеме да се овоме проговори и пише, а управо ова књига је на том путу освјртјења истине о страдању Српске православне цркве, њеног свештенства и вјерника у том периоду.

ОБРАЋАЊЕ АРХИМАНДРИТА НАУМА

На крају промоције, приступним се обратио и аутор архимандрит Наум, ријечима да се веома радује што је,

како је навео „његов скромни рад“, изашао на светлост дана у форми једне мале књижице у којој се може наћи велики број података о животу епископа Саве и Епархије горњокарловачке у једном тешком периоду непосредно пред и на почетку рата.

– Истражујући по Хрватском државном архиву у Загребу, видио сам да је архив Епархије горњокарловачке најбогатији у односу на остале Епархије које су тада дјеловале на подручју Хрватске. То ми је дало подстицај, поготово кад сам видио оригиналне списе са потписом епископа Саве. Када сам почeo да пишем мислио сам да ће то бити неких шездесетак страница, а завршило је са дуго више. Хтио сам да опишем, осим биографије владике Саве, и још неке догађаје у којима је он учествовао, да представим средину из које је поникao и у коју је при kraju свог живота дошао, као и политичке (не) прилике, пред почетак Другог светског рата. Циљ ми је био да читаоци књиге добију одговоре на нerasvjetljena питања везана за живот Светог Саве Горњокарловачког – закључио је архимандрит Наум, захваливши се свима онима који су помогли да ова књига изађе пред читаоце, прије свега, садашњем епископу горњокарловачком Герасиму. Управи за сарадњу са црквама и вјерским заједницама МИП Србије, као и појединцима Александру Кокићу, Зорану Обрадовићу и Мили Пеурачи.

ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

» Владика Сава Трлајић са својим свештеницима и вјерницима одведен је из Плашког у Госпић, где му се губи сваки траг

МАРИРИЈА ПРОМОВИСАЛА ЈОШ ТРИ ИЗДАЊА

ПУТОКАЗИ ПРАВОСЛАВНЕ ДУХОВНОСТИ

На 63. Сајму књига у Београду, Издавачка установа Епархије горњокарловачке *Мартирија* представила је сат времена раније још три нова издања у 2018. години: *Кроз живот и дјело Николе Тесле, Православни Епископ Сергије Каћански (1813–1859)* и *Гробна месница Архијереја Карловачкој владичанстви*, говорио је др Мирко Сајловић, професор Богословског факултета Свети Василије у Фочи, Универзитета у Источном Сарајеву.

– Да би неко писао црквену историју мора да познаје материју, овде је управо такав случај и аутор заиста познаје грађу и има свој став у сагледавању историјских чињеница. Као црквени историчар ђакон Будимир је аргументован утемељен, једноставан и поуздан. Његова излагања биографија горњокарловачких архијереја није само пуко спасавање од заборава наших црквених ве-

ликодостојника, већ начин на који је он то урадио несумњиво доприноси да они остану путокази православне духовности савременим генерацијама – рекао је, између осталог, др Мирко Сајловић.

– О дјелу *Кроз живот и дјело Николе Тесле*, аутора Саше Лончине, који није био присутан на промоцији, говорио је ђакон Будимир Кокотовић.

– Ово је један приручник за путовање кроз вријеме Николе Тесле, зато ово дјело треба прочитати јер се читаоци неће упознати само са ликом и дјелом Николе Тесле, већ и са природним љепотама одакле је потекао наш највећи научник – закључио је Будимир Кокотовић.

ПРИЧЕ ИЗ РАТОМИРА: ЛОВОРОВ ВИЈЕНАЦ ЗА ДРУГАРЕ КОЈИХ ВИШЕ НЕМА

Некадашњи борац у Војсци Републике Српске требињски новинар Ратомир Мијановић представио је на штанду Републике Српске на Сајму књига у Београду свој првијенац *Приче из Ратомира*. Његова књига заправо је збирка истинитих ратних прича у којој су описане судбине обичних људи који су свакодневицу замјенили првим борбеним линијама фронта. И ове вечери уз аутора је био и један од јунака његове књиге Миодраг Љубомир Ћиро Јовановић, који је, баш као што то пише у књизи, на минском пољу изгубио обје ноге и да би надвладао бол смога снаге да рецитује свог омиљеног пјесника Јесењина. У свом говору херцеговачки пјесник и филозоф Божидар М. Глоговац анализирао је *Приче из Ратомира* не кријући да се веома пријатно изненадио књигом која је ауторова ратна биографија. Програм ове промоције водила је рођена Требињка Маја Тодић, која је рад свог пријатеља Ратомира Мијановића описала као дуго скупљану емоцију која је морала да се подијели.

Сам аутор је поздрављајући присутне, уз дубоки наклон према грбу Републике Српске, рекао да је највећа вриједност књиге – истина.

У току програма своје стихове казивала је Вера Басор, а дијелове из књиге читала је млади глумац Радоје Ђерић. Ово дјело је заједничко издање Књижевне заједнице Јован Дучић из Требиња и Света књиге из Београда.

ПРЕДСТАВЉЕЊЕ ДРУГИ ТОМ ЕНЦИКЛОПЕДИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Академија наука и умјетности Републике Српске /АНУРС/ представила је неколико нових издања, међу којима и други том Енциклопедије Републике Српске. Предсједник АНУРС, академик Рајко Кузмановић рекао је да други том Енциклопедије обухвата слова В и Г, која имају понајвише одредница, истакавши да тај том обухвата око 1.450 одредница са око 25 карата и око 300 фотографија. Кузмановић је још рекао да ће Енциклопедија Републике Српске укупно имати шест томова и да се „већ увјелико ради на трећем тому“. Израда Енциклопедије повјерена је АНУРС, пошто је, према одлуци Владе Републике Српске, Народна скупштина Српске донијела Закон о Енциклопедији Републике Српске.

ПРОМОЦИЈА ХРОНИКЕ ПРОГНАНИХ КРАЈИШНИКА 6

Хроника прогнаних Крајишника 6 Саве Штрпца у издању ДИЦ Веритас представљена је на Међународном сајму књига у Београду. Садржи његове текстове и интервјуе објављене током 2017. и 2018. године. Према ријечима новинара Данка Переића, Штрбац ништа не прескаче, ништа не уљепшава и не мора да буде романописац јер све те људске судбине створио је живот сам по себи. Пуковник у пензији родом из Бенковца Коста Новаковић истакао је да је Штрбац бавећи се темама српско-хрватских односа и хуманистичким радом постао хроничар српског страдања прошлог вијека. Новинар Ђорђе Баровић је истакао неколико актуелних момената. – Када је на ХРТ-у најављен филм *100 година србијанског терора* у Хрватској цијела Србија је била затечена и потпуно у шоку као да претходно није утврђено да је у Јасеновцу страдало тек десетак хиљада људи и као да Томпсон није дочекао фудбалере стравичним поздравом „За дом спремни“. И тако сваки пут у послиједњих 27 година. Срби никако да престану да се чуде и да преломе да кажу јасно и гласно: Доста је било – поручује Баровић. На промоцији је прочитан дио књиге у коме се говори о скандалу на који ћути и не реагује тзв. међународна заједница. Томислав Мерчеп казну од седам година затвора служи у Крапинским Топлицама.

– То што су понеког осудили као Мерчепа морали су због свијета, а када су га већ морали осудити требали су га држати у класичним затворским условима. Слање у елитну бању на рачун државе Мерчепу је награда за убијање – написао је Штрбац.

Д.Б.

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ ОД ПОДЈЕЛЕ ДО ГЕНОЦИДА

Јеринић: Сваки геноцид почиње подјелом на „ми“ и „они“

Књига *Og подјеле до геноцида* Душана Јеринића која на скоро 300 страница говори о страдању Срба у Горњем Повучју или западној Ђаковштини у Славонији 1941–1945. године, представљена је београдској публици на овогодишњем сајму књига.

Аутор је овом књигом за право дао свједочење болне истине и несрећне судбине српске дјеце, жена, старава и других логораши током више ратних страдања. Он је као двогодишње дијете био логораш и свједок, а данас чувар сјећања о тој страдалничкој истини и српској голготи.

ДАНАС САМО У СЕЛУ ПАУЧЈЕ ИМА СТАНОВНИКА

Како је у уводу објашњено, овај предио Славоније је бреговито и шумовито подручје Крндије где су још у 15. вијеку настала српска села Паучје, Ченково, Боровик и Велико Набрђе.

— Данас у 21. вијеку на том подручју егзистира само село Паучје у коме живи око 50 становника. Српско становништво ових села усташе су 11.8.1942. године подло на препад исељавале и спроводиле до Ђакова у заједничкој колони, а од Ђакова су их сточним вагонима транспортувале и депортовале у злогласне усташке концетрационе логоре смрти Јасеновац и Стара Градишка. Ове фабрике смрти у злогласној НДХ преживјело је мање од 45 % српског становништва из Горњег Повучја — навео је један од рецензент књиге професор Велимир Ђеримовић истичући да је аутор још од ране младости трагао за одговорима због чега су толики људи и читаве породице депортоване у логоре смрти, али и ко-

— Након тога схватио је да је то била његова неопростива грешка. Ипак, на крају, он визионарски вјерује да Срби као и други прогоњени народи на овој планети неће нестати по вољи својих злотовара и убица. Исто тако овом књигом он настоји да афирмише сопствену и колективну вјеру и наду у животворну силу обнове и поновног препорода — поручио је професор Ђеримовић.

Други рецензент књиге Данко Перић оцјенио је да ово дјело посебно вриједним чине свједочења људи који су били савременици.

— Болна је истина да су ти људи тражили да им се не спомињу имена. Данас послиje 80 година ране боле —

АУТОРА СПАСИЛА ДИЈАНА БУДИСАВЉЕВИЋ

Душан Јеринић рођен је 1940. године у Славонији, на обронцима Крндије, у селу Паучју, непосредно изнад извора ријеке Вуке. У Паучју живи веома кратко јер га усташе већ 1942. године заједно са породицом депортовају у концетрациони логор Стара Градишка. Одатле га је спасила хуманитарка Дијана Будисављевић. Живио је у Дому за дјецу без родитеља у Осијеку до 1962. године. одакле је отишао у Барању и запослио се као предавач математике у школи. 1993. године био је постављен за повјереника за избеглице, а 1997. године након мирне реинтеграције Источне Славоније и Барање, одлучује да се пресели у Србију са породицом. Живи у Панчеву, у пензији је и бави се истраживањем историјских чињеница о страдањима српског народа и на ту тему написао је и објавио књиге Пет вијекова Паучја и Небески путеви породице Зец.

— Поставља се питање можемо ли ми и Хрвати живјети заједно. Не можемо, томе нас учи 20. вијек, али можемо једни поред других и требамо. Како? Ако слиједимо оно што је рекао патријарх Павле. Будимо људи — никада нељуди — поручио је Јеринић на крају промоције.

ВЕСНА ВУКОВИЋ

» Данко Перић, Душан Јеринић, проф. др Велимир Ђеримовић и Светозар Ђоковић

ПРЕДСТАВЉЕН ЗБОРНИК РАДОВА О ИДЕНТИТЕТУ СРБА КРАЈИШНИКА

» Марија Божић, Мишел Зубеница, Момчило Суботић и Мирко Радаковић

Хрвати отимају српско наслеђе

Зборник радова *О идентитету Срба Крајишиња* који су издали Институт за политичке студије у Београду и Удружење *Крајишки привредник* представљен је као још један покушај да се Србима у погледу историјских пропуста и грешака у односима са Хрватима отворе очи. До сада су издата три овакве зборнике. Овај најновији има 20 радова који, како је истакнуто, садрже историјску истину о идентитету Срба Крајишиња.

Момчило Суботић из Института за политичке студије изненадио је преглед радова у којима је једно од централних питања преузимање српског језика којим се данас служе Хрвати. То је извршено у вријеме илирског покрета, а послужило је за остварење хрватских и геополитичких амбиција бечког двора. Према ријечима Суботића, Хрвати, који су говорили својим језицима кајкавским или чакавским, данас говоре српским језиком. Преузели су и језик и Србе католике, својатаји и дио српске књижевности, прије свега дубровачку. Дошло се до тога да данас право да имењују језик којим говоре у Србији имају Хрвати, Буњевци, Боњићи и Црногорци „што није требало дозволити јер су то све заперци српског језика“.

— Хрвати су добили српски језик, али с обзиром да их, као наводи Никола Јутић, чини „свега“ 65 одсто бивших Срба (остали су Мађари, Нијемци, остали) они не могу да говоре добро српским језиком. Отуда оне њихове кованице које тај језик руже. На лијепом језику настало је дјела Симе Матавуља, Павла Соларића, у новије вријеме Јована Радуловића, Владана Деснице, наших пјесника Милоша Бајића, Симе Шуџића... Није случајно Вук Караџић тај језик заједно са оним јужно-херцеговачким узео за основицу стандардног српског језика. Шта ћемо ако останемо без тог лијепог крајишког српског језика? Како да сачу-

СВЕШТЕНИЦИ ПИСАЛИ ЋИРИЛИЦОМ

Суботић је навео да је на првом католичком конгресу 1900. године у Загребу донијета одлука да се сви Срби католици имају сматрати Хрватима. „Измишљање Хрватске“ није могло проћи без католичких свештеника. Али, неки од њих били су Срби који су били против тога да се Срби католици преводе у Хрвате.

— Међу њима су били свештеници Иван Стојановић и Јаков Груповић. Константин Вучковић је оставио завјештање да се књиге пишу ћирилицом. У барској бискупiji имамо два примаса Никола Добретић и Шимун Милиновић, обојица од православних родитеља. Они су покушали да Завод Светог Јеронима представе као хrvatski, али је Лујо Војновић, министар код краља Николе, издејствовао код Ватикана да се то не чини. Доказао је да постоје Срби католици што је заслуга и Милиновића. Добретић који није потписао Степинчево пастирско писмо 1945. године, умро је под неразјашњеним околностима у Загребу. Он је ћирилицом написао: За вјеру и свој род. Свештеник Мато Водопић је говорио „У Српству је спас“.

и присвајају српске просторе. Најдрастичнији примјери присвајања српске земље су Барања и Дубровник који никад нису били хрватски — закључио је Суботић.

Суботић је указао на формирање Матице српске у Дубровнику 1909. године која је обновљена 2009. године.

— Хрвати су Дубровник по-кушали да освоје 1893. године на 300-годишњицу рођења Ивана Гундулића. А на попису из 1893. године ниједан једини Хрват није уписан у Дубровнику од 11.177, а девет и по хиљада је рекло да говори српски — рекао је Суботић који се осврнуо и на однос према геноциду над Србима 1914–1918.

— Не развијамо култ сјећања. Не знамо колико нас је убијано у овом рату. Срби у Хрватској су остатак покланају и прогнаног народа — закључио је Суботић.

Предсједник *Крајишки привредник* Мирко Радаковић обрадио је тему Срба Крајишиња на подручју Слуња, а као грађу је користио литературу, породичне приче и личне искуства.

— Описао сам лично искуство како је генерал Степетић два пута наредио да нападнемо Слуњ и недужне људе из хрватског народа. Наређење нисмо одбили, али га нисмо ни извршили, Степетић је ускоро прешао на хрватску страну, а његова наређења само потврђују чињеницу да се нису бирала средства да се подстакне рат и крвопролиће — рекао је Радаковић додајући да се етничко чишћење Срба на територији Слуња почело дешавати у вријеме подмуклих игара „друга Бакарића“.

— Плански је смишљено да се Срби подстичу на побunu, а касније расељавају у колонизацијама — рекао је Радаковић и закључио да је план био свести Србе на што мањи број.

Извршни директор Центра за међународну политику Мишел Зубеница указао је да сви зборници имају исте корице. На њима су српске територије у Хрватској, односно етничка карта Хрватске из 1954. године, а испод карте спомен плоче из села Сабиловац из општине Слуњ на Кордуну.

— Плоча свједочи о злочину Хрвата јуна и јула 1942. године када су усташе напале село, побили људе и запалили куће и цркву. У том страшном злочину убијена су 463 Србина. Опроштено је све што су нам урадили, међутим 1992. године село Сабиловац је било мета бојовника који су завршили оно што су започели њихови претходници. Данас у томе селу нико не живи, зарасло је у купине, коров и шикару, без свог народа — закључио је Зубеница.

Д.БАШОВИЋ

У ИЛМИН ДВОРУ КОД СЛАТИНЕ ОБИЉЕЖЕНО СТО ГОДИНА ОД ДОСЕЉЕЊА СА КОРДУНА

У СЛАВУ СВЕТОГ СТЕФАНА ШТИЉАНОВИЋА

Иако је прошло сто година од досељења не заборављају да су поријеклом из околине Слуња и других мјеста Кордуне и Баније.

Потомци колониста са Кордуне су освештајем обновљеног споменика и ломљењем славског колача прославили сеоску славу Светог Стефана Штиљановића и обиљежили сто година од досељења предака из завичаја у Славонију по завршетку Првог свјетског рата.

Споменик посвећен страдалим партизанима и мјештанима цивилима у Другом свјетском рату, који је у најновијем рату оштећен, а његова околина претворена на шипраже и коров, обновљен је средствима Вијећа српске националне мањине Вировитичко-подравске жупаније.

Чин освештања споменика обавили су, у присуству педесетак присутних, свештеници Јован Шаулић и Лука Босанџић. Пригодним ријечима окупљеним мјештанима и гостијама међу којима је био помоћник министра пољопривреде у Влади РХ Миленко Живковић, обратио се Злато Угљешић представник Вијећа српске националне мањине у општини Чајвица.

По завршетку обреда ломљења славског колача у част и славу заштитника села Светог Стефана Штиљановића и пригодних ријечи свештеника Босанџића, замјеника жупана Игора Павковића и главног иницијатора обнове споменика Саве Цветичанина, уприличено је традиционално народно весеље.

Цветичанини, Мандићи, Басаре, Вукелићи, Родићи, Карамарко-

вићи, Вишњићи, Рокнићи, Живковићи – данашњи становници Илмин Двора, Чајвићког Луга, Носковачке Дубраве, Вранешеваца и других села у саставу општине Чајвица, потомци су углавном Кордунаша и мањег дијела Банијаца чији су праћедови као српски војници у Првом свјетском рату и као солунски добровољци добили земљу у Славонији. Родни завичај замјенили су завичајем стотинама километара далеким. Иако је прошло ровно сто година од досељења, сјећају се добро стагор завичаја не само старије већ и млађе генерације, попут кума сеоске славе Слободана Цветичанина.

СЕЛИДБА НА ИМАЊЕ ГРОФА ГУТМАНА

Његов отац 74-годишњи изузетно добро држећи старина Сава Цветичанин (Сава је традиционална верзија српског имена Саво на Кордуну) поносно прича како му је „ђед из Цвијановића Брда код Слуња, а баба из Жировца на Банији. До посљедњег рата одржавао је везу са родбином у старом завичају, али су се те везе изгубиле. Нажалост, у селу његових предака данас нико не живи. Оно је живо само у сјећањима. Ако упоредимо попис из 1910. и 1921. године, дакле након колонизације, евидентно је да је око три стотине тадашњих становника напустило Цвијановићи Брдо и разместило се по Славонији. Највећи дио њих доселило је управо у Илмин Двор на пусто имење грофа Гутмана који је у то vrijeme у близини имао фабрику за производњу алкохола тзв. „шипирата“. Осим Цвијановићи Бр-

да и Кестеновца, у Илмин Двор и околину су пристигли 1918. Срби из Кутање, Рабиње, Косјерског Села, Стојмерића и других села око данашњег Слуња.

– Тај индустрисалац Гутман имао је двије кћери. Једној од њих која се звала Илма дао је имење огромних површина. На те непрегледне, у односу на посни Кордун богате површине земље насељили су наши преци и почели нови живот. По ћедовим причама знам да нас је било преко сто фамилија овде и у околини – прича за Српско коло стариња Сава.

– Осијање је почело 1941. године када су бројни спашавајући главе изbjegli у Србију. И ја сам тако 1944. рођен у Шапцу, али сам се након рата са родитељима вратио у село. Од оних који су остали, тридесетак је убијено, што партизана, што цивила и посебно сам сретан што смо им данас обновили споменик – кроз сузе прича старија. Сеоба је настављена средином шездесетих и почетком седамдесетих година прошлог вијека када су потомци Кордунаша напуштали Илмин Двор и насељавали околину Смедерева и Сурчине. Аутентичност приче потврђује најдужни парох протојереј ставрофор Јован Шаулић који парохију у Илмин Двору послужује непрекидно од 1976. године.

– Од тада нас је све мање и мање, да би данас читаво село спало на 19 фамилија које посјеђујем – рече протојереј ставрофор Јован Шаулић.

– Кордунаши су то тврдокорни, иако су рођени и стасали овде генерацијама, било их је тешко привести цркви, али срећом и то се промијенило на боље – са смјешком констатује отац Јован.

Мјештани и њихови пријатељи из околних села у центру села су најприје подigli дрвени крст, а онда 2008. године и метални који и данас стоји. Крст и споменик са звијездом петокраком једно појед другог у центру села, свједочи о емотивној симбиози и историји једног народа чији је нажалост и стари и нови завичај у изумирању.

Статистика је заиста неумоли-

ва; на попису 1991. године у селу их је било 144. Од чега 69 Срба (48%) и 50 Хрвата који су се у међувремену од колонизације Срба 1918. године на овамо доселили из различних дијелова Подравине, 17 Југословена и неколико национално неопредређених. Попис 2001. године евидентира 96 становника, а посљедњи из 2011. биљжи 53 становника Илмин Двора. Данас их је свега тридесетак од којих су већина православни Срби.

БРАЋО КОРДУНАШИ РАЧУНАЈТЕ НА НАС

Иако је село на изумирању у њему ипак има живота. – Скоро дводесет година сам био возач. Пропутовао сам цијelu Европу укључујући и далеки Сибир. Када се почело "тужвати", при чему мислим на почетак задњег рата, видио сам колика ми је плаћа и ако ми се нешто на путу деси да нико о мојој фамилији неће бринути – баталио сам волан – смирено прича средовјечни Бранко Карамарковић. Наставља како је купио двије краве од којих је свака отелила женско тело и тако у круг. Данас их на својој фарми у Илмин Двору има 130 и један је од највећих производија млијека не само у Подравини већ и у држави. Љубав према селу и кравама преније је на сина Џорђа, пољопривредног техничара и снају Мелиту који такође имају своју фарму музних крава.

– Моји су ти пријатељи старији са Кордуне. Праћед из Цвијановића Брда, а праћада из Кестеновца. Прво су дошли у комшијско село Чајвићи Луг, а онда у Илмин Двор и ту остадосмо – прича Бранко. Жали што су породични контакти за ових равно један вијек од досељења на овамо пресахли, па са нескривеним одушевљењем прихватају да у Вуковару удаљеном 150-ак километара дјелује Завичајни клуб Кордунаша и Банијаца. Задовољно прихвата позив за сарадњу.

– Браћо Кордунаши када год нешто будете организовали, рачунајте на нас. Ето мене и ето нас одавде – одушевљен је Бранко.

Треба ли посебно наглашавати да је опроштај од земљака из Илмин Двора био препун емоција и дуготрајан. Старина Сава на корак испрати до аутомобила. Поносно тих стотињак корака испраћаја гледа и на крст и на споменик за чију је обнову најзаслужнији. Види се озареност на лицу. Завршио нам је причу да иако су његова жена као и снаја Хрватице католкиње у кући владајући мир, разумијевање и слога. Поштујемо обичаје једни других и преносимо их на унучад Бориса и Ању. И они треба да знају одакле су им породични коријени. Уздрavlјејте старино и да те Бог чува.

БОРО РКМАН

КНЕЖЕВЕ МОШТИ СИЈАЛЕ КАО ЗЛАТО

Култ славонског кнеза који се борио против Турака развио се тек после открића његовог нераспаднутог тијела у Шиклошу.

Лоза Бранковића угасила се 1502. године смрћу деспота Јована, а српски народ у Угарској остао је безглављен. Јованова жена Јелена позвала је зато кнеза Стефана Штиљановића, свог рођака са приморја да дође у Јованове земље и влада. Штиљановић је био родом из Паштровића и у сукобу са Млечанима. Оставио је цјелокупно своје имење народу и отишао у Угарску.

У то vrijeme Турци су већ у велико били прешли Саву и Дунав и нападали Славонију. Стефан Штиљановић храбро им се супротстављао, па је од 1527. од њемачког цара Фердинанда у неколико најврата добијао на поклон посједе у Славонији. Народ га је волио због његових доброчинстава: „За вријеме велике глади у своме крају – који је богат и плодан, али народ, због напада безбожних, није могао сијати и жијети – Стефан је отворио своје пуне житница и, не узимајући новце, раздијелио жито народу.“

Увијек на бранику хришћанства пред најједзом Османлија, пуне два мјесеца је 1543. бранио Валпово, али поражен је и заробљен. Мурат-бег му је, међутим, због исказаног јунаштва поштедио живот и он се повукао у Барању, у Шиклош, где је убрзо и умро.

Житије овог свеца казује да су Турци једне ноћи, непосредно после освајања Шиклоша, још док се војска одмарала, запазили необичну светлост на узвишењу изван града. „Мислећи да је ријеч о скривеном благу, раскопали су брдо, али уместо блага нађу цијело нераспаднуто тијело угодног мириза у властелинској одори. Мјештани, међу којима многи Мађари, рекоше Турцима да је то тијело властелина Стефана...“ Чувши ово, монаси из Шишатовца упутили су се у Шиклош и од заповједника измолили кнезове мошти, да их пренесу у свој манастир... Култ Светог Стефана оспоравали су славонски фрањевци, тврдећи да је то тијело његовог редовника Ивана Капистрана. Зато су шишатовачки монаси однijeli руку Светог Стефана васељенском патријарху у Цариград. Патријарх је целивао руку и потврдио светост Стефанових моштију, па је враћена у манастир.

Кроз историју, мошти овог светитеља склањане су пред непријатељима, а посљедњи пут сејене су 1942. године због усташа. Од тада све до данас налазе се у Саборној цркви у Београду. Његов лик налази се у многим црквама сјеверно од Саве и Дунава. У Бечићима у Црној Гори 1875. је саграђена црква посвећена Светом Стефану Штиљановићу, а исто је урађено и у селу Каранцу у Барањи.

М. ПЕТРОВИЋ / КУРИР

ПАВКОВИЋ: И МИ СМО ДАНАШЊИ ШТИЉАНОВИЋИ

Говорећи о значају Стефана Штиљановића чије име као заштитника села и сеоску славу прослављају мјештани Илмин Двора, замјеник жупана Игор Павковић је рекао да су и данашњи мјештани хуманисти попут великог свештеника.

– Легенда каже да је Штиљановић схвативши да народ којим је владао умире од глади јер од напада Турака на Славонију прије Мохачке битке 1526. није се могло ништа производити, отворио је своје пуне амбаре и подијелио народу. Сматрао је да ће народ када буде имао исто

и вратити. Како су године одмицале, а народ није имао за вратити, опростио је све и даље дијелио жито и храну – Павковић је подсјетио да су овдашњи Срби на сличан начин Штиљановићи јер иако их је мало, иако су материјално сиромашни, иако живе у тешкој ситуацији, одвајају од себе да би помогли другима. Указао је на примјер Саве и Слободана (Бобе) Цветичанина, Бранка Карамарковића и бројних других који су помогли и помажу у многим акцијама од интереса за овдашњу заједницу.

Стефан Штиљановић је српски владар с краја 15. и средине 16. вијека. Родом је из Паштровића у данашњој Црној Гори, али је све своје имење оставио тамошњем народу и дошао у Срем у околину данашњег Шида. Учесник је чувене Можачке битке од 1526. до 1541. године. Иако су Хришћани битку изгубили и Турци заузели Будим, за ратне заслуге Штиљановић је добио посједе у Вировитичкој жупанији, а његово престолно место било је Валпово, данас од Илмин Двора удаљено непуних 50 километара.

ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ ЉУБОВИЈА МИЛОВАН КОВАЧЕВИЋ УВЈЕРЕН ДА ЂЕ УЗ ПОМОЋ ПРЕДСЈЕДНИКА ВУЧИЋА ОВАЈ КРАЈ БИТИ ПРЕПОРОЂЕН

Предсједник општине Љубовија Милован Ковачевић са разлогом може да буде поносан јер су у посљедњих неколико година на територији општине Љубовија реализована три капитална пројекта. Он истиче да су ови пројекти континуитет вишедеценијске тежње локалних политичара али и да се осјећа веома почастован што су, захваљујући доброј сарадњи и разумијевању предсједника Србије Александра Вучића и Владе Србије, реализовани баш у вријеме његовог мандата.

— Изграђен је нови мост на ријеци Дрини чија је вриједност око 6 милиона евра, док је скоро милијарду динара уложено у реконструкцију магистралног пута Љубовија — Лозница и Љубовија—Крупањ. Сва три пројекта значајно повећавају саобраћајни капацитет и ниво услуга наше општине. Посебно је значајан пројекат новог моста на Дрини којим ће се побољшати путна инфраструктура и економска сарадња пограничних подручја, чиме ће се отворити нове развојне шансе за даље инвестирање у привреду и туризам у нашем крају. Нови мост ће бити највише категорије, чиме ће се Љубовија наћи на најкраћем путу који повезује Западну Србију са Источном Босном, на само 50 километара од коридора 11. Да би ова инвестиција добила на пуном значају, потребно је изградити тунел испод брда Простол, на путу Љубовија — Ваљево. Тиме ће се Љубовија и Братунац наћи на најкраћем путу између Београда и Сарајева. Захвалан сам предсједнику Вучићу што је дао немјерљив допринос реализацији ових пројеката и препознао важност развоја пограничних подручја.

• Шта су приоритети?

— У протеклих неколико година, асфалтирано је око 60 километара, а у атарске путеве уложили смо око 15 милиона динара годишње. Годишње субвенције за пољопривреду износе више од 25 милиона динара. Трудимо се да подигнемо ниво здравствених услуга у Дому здравља у који смо уложили више од 30 милиона динара, а посебно је значајно отварање Центра за дијализу. Изградили смо и 25 километара нове водоводне мреже и унаприједили нисконапонску мрежу на територији цијеле општине Љубовија. Доста се улагало и у туризам, културу и спорт, и то су области по којима смо препознатљиви у ширим оквирима чemu је посебно допринијела Дринска регата која је постала туристички бренд Србије.

• Који су највећи проблеми грађана Љубовије у овом тренутку?

— Посљедњих педесет година константно се биљежи одлив становништва из малих мјеста у Србији. Посебно су угрожена сеоска подручја. Процењује се да се око 70% становништва бави неком граном пољопривреде, а у нашем крају посебно узгајањем јагодичастог воћа. Природни услови су изузетни и за гајење повртларских култура, што код нас уз шљиву има највећу традицију. Највећи дио нашег обрадивог земљишта је у долини ријеке Дрине, али значајан дио је и у брдско-планинским крајевима. Највећи проблем је постојање великог броја малих сеоских газдин-

ДРИНА ЈЕ РИЈЕКА КОЈА СРБЕ СПАЈА, САБИРА И ОТВАРА НОВЕ ВИДИКЕ

става која су све мање исплатива. Тренутан број регистрованих пољопривредних газдинстава у нашој општини је око 2.200, али се процјењује да постоји бар још 500 некомеријалних домаћинстава који због малог обима производње не остварују услове за субвенције и подстицаје. Због тога имамо исељавање сеоског становништва у веће градске центре, што опет отвара многе друге проблеме. Годинама је геополитичка позиција општине Љубовија била на маргини, али се надам да наша општина изградњом новог моста и подршком предсједника Вучића има велику шансу да овај тренд промјени. Излаз видимо у удружијању у задруге, што је препознатло и на државном нивоу кроз пројекат 500 задруга за 500 села.

• **Све локалне самоуправе покушавају да анимирају инвеститоре да уложе у њихову средину. Која је предност Љубовије?**

— Наши ресурси су плодно пољопривредно земљиште, али и водни, шумски, рудни и туристички потенцијал. Такође, посједујemo знање и искуство из области пољопривреде и прerađivačke индустрије. У том смислу, имамо низ иницијativa за боље организовање и едуковање пољопривредних производа. Постоји велики потенцијал за коришћење обновљивих извора енергије водених токова, тако да смо у нашем Генералном плану одредили 42 локације за изградњу мини-хидроелектрана. Прве инвестиције већ су реализоване, а очекујемо да се и остale брзо остваре јер су услови врло повољни. Правци развоја могу бити и у коришћењу пољопривредног отпада, производњи биомасе и соларне енергије. Оно што је веома важно за стране инвеститоре, а чemu смо посветили пуну пажњу у претходном периоду, јесте постојање релевантних планских и стратешких документа. Ипак, нај-

важnije од свегa су нашa приrodna bogatstva. Na prvom mjestu rijeka Drina, koju mi Azbukovciani volimo da zovemo našim morem, ali i drugi naši prirodni, kulturni, vjerski i turistički potencijali koji uticaju na podizanje kvaliteta života svih građana koji žive na teritoriji naše opštine.

• На чему ћете највише радити у предstojećem periodu?

— Nađešti infrastrukturni problem u našoj opštini, нарочито у сеосkim područjima, jesu putevi, i tome ņemo u narednom periodu posvetiti punu pažnju. Prioritet je асфалтирање сеоских путева, како бисмо и на тај начин задржали становништво код својих ogњišta. Такођe, у току су радови на унапређењу нисконапонске струјne мреже, и тај посао ņemo наставити и у наредном периоду како бисмо створили једну нормалnu ситуацију да наши људи у 21. вијеку имају добар put до svojih kuća i imanja, i strujy koja im je neopходna, како u svojim domaćinstvima tako i za svoju mechanizaciju i машине које користе u пољопривредnim radovima. Posednu pažnju u narednom periodu posvetiћemo otvaranju novih fabričkih, како бисмо запослиli изmeđu 300 i 500 људi, шto bi u potpunosti задовоilo naše potrebe i problem nезапослености skinuli sa dnevнog reda. Очекујemo помоћ od предсједника Вучића и Владе Републике Србије и надамо се да ņemo taj problem riješiti u narednih godinu – dve dana.

• Љубовија има богату културно-историјску баштину. Које бисте манифестације посебно извојили?

— Već pomenuta mаниfestsacija Drinska regata svake godine okupi неколико hiljada plavila i скоро 20 hiljada учесника na водi. To јe и разумljivo јer специфичност ове regate је најduži rijечni spust u Evropi. Mаниfestsacija prati i bogat kulturno-zabavni program sa koncertima најpopularnijih izvođača iz Srbije. U periodu trajaњa mаниfestsacije uđivostruchi se broj људi u opštini Ljubovija. Veliku pažnju privlače и Духовне свешаности које за циљ имају развијањe свијesti

o сопствenim kulturnim vrijeđnostima, очuvanju i kreiranju našeg православnog и националнog identiteta. Ova godina је protekla u znaku obilježavanja stogodišnjice od завршетka Veličkog rata, осам vijekova od крунisanja Stevana Prvovenčanog и 200 godina postojanja crkve Sv. Nikolaja u Čapariću. Izdvojio јe još turističku mаниfestsaciju

Glasoprofestival koja se традиционалno одрžava сваке друге суботе у мају. Tada се okuplja велики broj ljuditeљa dobrog ukusa iz svih krajeva naše zemlje i Republike Srpske. Ova mаниfestsacija је прилика да представимо своje kulinarske specijalitete, јер је gastronomskia ponuda bitan dijо naše ukupne turističke ponude.

• Да ли су искориштени туристички потенцијали?

— Сvakako постојi велиki prostor za napredak u искориштавањu туристичkih potencijala. Управа ovih dana, завршавamo rad radne grupe na izradi Lokalne strategije za razvoj turizma. Nađešti problem su smještajni kapaciteti, као и обезбеđivanje touristickih ponude u toku cijele godine, чime бисмо постали nезаobilazni dijо naše turističke agencije, као једна od најatraktivnijih touristickih destinacija u Srbiji. Приrodni kapaciteti za takо нешto имамо са свим сигурно, али опшta је оцјена да они нису u пуној mјери иkoristeni. Правци разvoja seосkog, sportskog i рекreativnog, vjerskog, lovnog i ribolovnog turizma. Позната po бројним природnim лепotama, Љубовија се са svojom okolinom uključila u touristicku ponudu Srbije.

Чист vazduh, zdrava hrana, чista planinska voda, rijekе, шume, planine su нашa touristicka ponuda. Okolna sela Azbukovice obiluju prirodnim лепotama i условима za razvoj planinskog, sportskog i рекreativnog, vjerskog, seoskog i lovnog turizma. Позната за koncertima најpopularnijih izvođača iz Srbije. U periodu trajaњa mаниfestsacije uđivostruchi se broj људi u opštini Ljubovija. Veliku pažnju privlače и Духовне свешаности које за циљ имају развијањe свијesti

У ПЛАНУ ЈЕ БАЗЕН

— Реконструкцијом отворених спортских терена и хале донекле су се побољшали услови за бављење спортом. Дошло је до реконструкције хале и кошаркашког терена СВ Вук Карацић u Љубовији, санације главног терена стадиона ФК Дрина, изградње трим стазе и мултифункционалног терена на стадиону ФК Дрина. У плану је изградња отвореног базена, реконструкција тениских терена док u годинама које слиже треба размишљати о изградњи нове мултифункционалне спортске хале која је од изузетног значаја као и фудбалског терена са вјештачком подлогом на стадиону ФК Дрина u Љубовији. На тај начин створили би се бољи услови не само за развој спорта već i sportskog turizma.

јом. Услуге смјештаја су најпре почели да пружају домаћинства села Узовница, Врхпоље и Горње Кошље. Отварањем хотела Дринска ласићa, значајно су повећани смјештајни капацитети. Гостима су на располагању два отворена базена за дјечију и одрасле, као и богати забавни, рекреативни и спортски садржаји које нуди ријека Дрина.

• Како бисте оцјенили развој осталих привредних грана?

— У претходном периоду забиљежили smo рast u sektoru vađenja ruda i камена, као и u прerađivačkoj industriji. Такођe, број запослених се повећao и захваљујući једној успјешnoj kompaniji koja се na нашoj teritoriji бави производњom ауто-diјelova za највећe svjetske брендove. Имамо и повећан обим прerađivačke industrije.

• Jedan broj наших људи из бивших jugoslovenskih republika pronashaо је u Љубовији svoj dom. Како су се снашли?

— Избијањем ратова na простору бивше Југославије, кроз нашу opštini koja је pogranična прошло је заista dosta наших sunarodnika koji su morali da напусте svoja vijekovna ogњišta. Прихватали smo све naše људе, обезбеđivali им нужан смјешtaј i све остало што је neophodno za живот. Međutim, пошто smo mi mala i nerazvijena opština i posjedujemo male resurse, mnogi od tih људи su odlazili u veća mјesta u koja prirodnim migracijama odlaze i naši mјestani. Ипак, неки od њих су se задržali и veoma sam ponosan na њih. У потпуности су se adaptirali i prihvatali novu срединu i начин живота. Većina se dobro snašla. Навешћu само примjer naše doktorke koja је запосlena u Dому zdravlja, док је њен муж, diplomirani ekonomista, прије некoliko godina izabran za direktora Javnog preduzeća Љубовијa. И за остале важи исто. У пуној mјери су приhvate i dijelje zajednicu судбинu svih građana opštine Љубовијa.

• У којој mјери је u Љубовији спроведен program regionalnog stambenog zbrinjavanja?

— У нашoj opštini nemu interno расељenih лица, a trenutno je registrovano 14 izbjeglica. Do sada smo izgradili јednu novu kuću, a uglavnom smo prужali u saradnji са Komesarijatom za izbjeglice, донације u građevinskom materijalu za izgradnju stambenih objekata. У toku је Konkurs za prijavljanje ne-pokretnosti, na koji су se prijavila tri seoska domaćinstva. У претходном периоду smo riješili ovaj problem za dve porodiče, који су se uselili u nove kuće. Т. Ђоровић

ЗА СВАКО НОВОРОЂЕНЧЕ 120.000 ДИНАРА

— Боримо се за наталитет и за свако новорођено dijete Општина уплаћuje породици 120.000 динара што доноси видљиве rezултате. У образовне установе уложено је преко 100 милиона динара. Посебну pažnju smo обратили на школе u сeосkим područjima, a samo u predškolsku установu Poljatarac је уложeno око 10 милиона.

ПОКРОВ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У БУСИЈАМА ВЛАДИКА ВАСИЛИЈЕ УРУЧИО ПРИЗНАЊЕ ПАРОХУ НАЈВЕЋЕГ ИЗБЈЕГЛИЧКОГ НАСЕЉА

Синод СПЦ орденом Светог Саве одликовао неимара и мисионара Милорада Нишкића

На празник Покрова Пресвете Богородице Епископ сремски Василије је у храму Светог Ђирила и Методија у Бусијама, уз саслужење великог броја свештеника, предводио свету литургију на којој је уручио Орден Светог Саве другог редаprotoјереј-страврофору Милораду Нишкићу.

Ову одлуку је на приједлог владике Василија донио Синод СПЦ у потпуности подржавајући оцјену да је protoјереј-страврофор Милорад Нишкић, привремени парох у селу Бусије код Батајнице познат као велики неимар у Српској Православној Цркви.

У току свога службовања обновио је многе старе храмове, а његовим залагањем уз помоћ осталих свештеника, ктитора и приложника, подигнуто је осам нових храмова, црквених сала и парохијских домова. Подигао је цркву и у свом родном селу Башњаци и цркву у родном селу блаженопочившег владике Доментијана, у Нишкој епархији. Највећа његова заступаје што је у порти цркве у Бусијама подигао амбуланту за свој народ и школу за шест стотина српских ћака од првог до осмог разреда основне школе, која ће ако Бог да, од полугодишта почети са радом.

Владика сремски произвео је јереја Мићу Ристића, сабрата цркве Светих Ђирија и Методија у Бусијама, у протопрезвитера. Он је прије 20 година рукоположен у мана-

» Владика Василије и свештеник Милорад Нишкић

стиру Малој Ремети и за свој вишенедецијски труд и рад награђен је овим признањем.

Епископу сремском Василију током свечане литургије саслуживали су protoјереј-страврофор Душан Н. Петровић (ректор Карловачке богословије у пензији) и Милорад Нишкић, Слободан Радојчић, архијерејски намјесник земунски, Миље Јокић, архијерејски намјесник страпозовачки, protoјереј Зоран Јовић, протопрезвитер Мићо Ристић, protoјакон Слободан Вујасиновић и јакон Слободан Кузмановић.

Пред препуном црквом вјерног народа, у првим редовима нашли су се и полазници предшколског и школског узраста вјеронауке. Владика Василије је у својој бејсједи истакао појртвовање оца Милорада Нишкића.

— Умolio сам Свети архи-

јерејски синод наше Цркве да одликујемо Орденом Светог Саве другог реда protoјереј-страврофора Милорада Нишкића. Ово признање је награда за сва његова дјела, за сва његов труд, љубав, несебично појртвовање на Њиви Господњој, како као свештеника градитеља, тако и великог мисионара – рекао је владика Василије истичући да оца Милорада познаје 32 године.

– Никада од њега нисам чуо нити прљаву, нити злобну ријеч према своме брату у Христу, без обзира ко је и какав је. Често сам се и љутио на неке, али отац Милорад је увијек говорио: „Владико, то је добар човјек, добро чељаде, помозите му“. Та особина је красила и краси се овога човјека сигурно и убудуће. Владика Василије се, по завршетку литургије, у пригодној бесједи обратио присутним истовремено честитајући бусијским паросима унапређење и одликовање – рекао је, између осталог, владику сремском.

Приједлог, а потом и Одлуку Светог архијерејског синода, о додјели високог црквеног признања protiјакону Слободану Вујасиновићу.

Молитвено сабрани у храму су потом једногласно и громко узвикули против

Милораду Нишкићу: Достојан!

Прота Милорад захвалио је владици Василију, Светом архијерејском синоду и Патријарху српском Иринеју чији је ученик био, братији свештеницима, пријатељима, вјерном народу, сарадницима, сабраћи својој Мићи Ристићу и protoјереј-страврофору Милету Јокићу, који ће преузећи дужност на овој парохији од 1. новембра 2018. године, многобројним приложницима, ктиторима, свим друштвеним субјектима, предузетницима који су му кроз деценције свештеничке службе излазили у сусрет и помагали у градњи храмова, домаћина, школе и амбуланте.

– Овај свети и даровани дан који се проводи под Покровом Пресвете Богородице, лично доживљавам и као дан мога рукоположења прије 54 године. Тада сам руком благајене успомене владици нишког Јована (Илића), сада већ давне 1964. године, задобио благодат свештенства и изговорио страшну и велику заклетву – рекао је приступницима у храму, protiјакону Милораду додајући да и даље остаје на располагању Цркви Светој и народу вјерном док га људске моћи држе.

У парохијској сали припремљена је трпеза љубави током које су се присутни-

ма обратили protiјакону Милораду и protopreziviteru Miću Ristiću. У спомен на данашњу службу Божју и захвалност за изобиље радости они су уручили епископу Василију на дар панагију и владичански штап.

Архијерејски намјесник земунски Слободан Радојчић је оцу Милораду уручио на дар умјетничку слику на којој је Спомен-храм Светог Саве, док му је protonamјесник Radu у име свештенства овог намјесништва уручио предиван крст.

За трпезом љубави су о Милораду Нишкићу говорили Миодраг Линта, предсједник Одбора Скупштине Србије за дјаспору и Србе у региону, protoјереј-страврофор Dushko N. Petrović, protopreziviter Milje Jokić.

– О оцу Милораду могу да кажем само ријечи хвале и сложим се са свима осталима, јер наша Црква, уважавајући друге, одавно није имала овако посвећеног човјека не само Цркви, већ и својим парохијама, где год се он налазио на служби.

Посебно ми је драго да сам на неким пројектима лично веома успјешно сарађивао са оцем Милорадом, као и са оцем Mićom Ristićem и овим путем желим да им честитам на одликовању и добијању унапређења, рекао је, између осталог – Miodrag

Линта пожеливши и новоизабраном пароху у Бусијама Miili Jokiću срећан рад у новој парохији.

Архијерејски намјесник старопазовачки Milje Jokić рекао је да мора да призна да ће тешко моћи замјенити оца Милорада на његовом мјесту, али да ће се потрудити да се његов недостатак што мање осјети и да ту очекује помоћ становника Бусија, а посебно сабрата у храму Miću Ristiću.

На крају оцу Милораду Dushan N. Petrović, ректор Карловачке богословије у пензији, рекао је прегршт лијепих ријечи, посебно подсећајући на све оно што је он учинио за благодет Богословије и њених студената.

Како и ред налаже ову свечаност својом бесједом закључио је владика Василије ријечима:

– Сви смо позвани и призвани да доприносимо развоју земље Србије. Видите која су искушења над нашим народом, над читавим православним свијетом. Непрестано ме у мислима прогања шта да оставимо лијепо и племенито овој нашој дјеци, генерацијама које долазе. Свакако имајући у виду подвиге какве је отац Милорад у радио, може им служити као узор – закључио је владика Василије.

ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

» Отац Милорад од свештенства на поклон добио крст

ОДЛУКА СВЕТОГ СИНОДА

– Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве додјељује на приједлог Његовог Преосвештенства Епископа сремског г. Василије високопречасном protoјереј-страврофору Милораду Нишкићу високо одликовање Српске Православне Цркве – Орден Светог Саве за истрајну љубав према Маџи Цркви показану његовим трудом за подизање храмова и домаћина, а нарочито за подизање амбуланте и основне школе у Бусијама. Дано у Патријаршији српској, 10. октобра 2018. године. Божјом милошћу, Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки и Патријарх српски Господин Иринеј – пише у одлуци Синода СПЦ о додјели високог одликовања оцу Милораду Нишкићу.

» Bosiljka и Darko Mladic uviјek među svojima

мо Мандић и општина Калиновик.)

У програмском дијелу учествовали су здравичар Ведран Јеремић, чланови Пјевачког

У Клубу Војске Србије у Београду 20. октобра 2018. одржана је завичајно-духовна моба, то јест, друго калиновачко сијело под sloganом: „Завичају, ми те остављамо, ал’ те никад не заборављамо!“

Међу гостима су били замјеник предсједника општине Калиновик Слadoje Radomir и чланови Пјевачког друштва Вилино коло са народним гусларом, као и најближа родбина калиновачког генерала Ратка Младића, супруга Босилька и син Darko.

Са њима је друговоја и свјетски признат доктор медицине, који је дошао из Фоче, доктор Ненад Лаловић. Прије дужији период времена им се и један од најплоднијих писаца поезије и

историје, брат Петар Ашкраба са надимком Загорски. Неизоставни су били и учесници у стварању Српске државе са оне стране Дрине: Генерили, официри и борци ВРС. Сијело је увећао и предсједник Завичајног клуба Гачана у Београду Светозар Џрногорац.

Скуп је након интонирања химне благословио protopreziviter Mićo Ristić.

Домаћин сијела Велемир Стојановић поздравио је присуству и упознао их са значајем и садржајем сијела захваљујући се свима онима који су помогли да се овогодишњи скup одржи. (Драгомир Слаđoje, Марко Пурковић, Велемир-Вељо Стојановић, Винко Елез, Ratko Lalović, Mo-

новika (Miliča Ognjenović, Kristijan Lalović, Vedran Jermić, David Kokić, Jovana Lalović i Nemanja Stanić) са њиховим оснивачем Тањом Lalović. Наступио је и члан

гусларског друштва Зајорје из Калиновика Невенка Јокичевић који је казивао стихове о јунаку Младићу.

Зајорје је изједрило свима знаног команданта, који је већ ушао у историју и поезију, у пјесму и причу – јунаку ВРС: Ратку Младићу!

Генерал Драган Lalović прочитao је телеграм подршке генералу Младићу, а Ratko Lalović поклонио је кандило породици Ратка Младића. Син Darko се захвалио свим присутним и пренео очеве поздраве упућене земљацима.

Званице сијела имале су могућност да својим потписом поддрже иницијативу Удружења грађана Херцеговино моја једовино за асфалти

рање регионалног пута Калиновик-Невесиње.

Поздраве и жељу да сијело буде успјешно изразили су: Генерал Radovan Grubac-ратни комадант Херцеговачког корпуса, тренутно у завичају у Требињу; Божидар Пајаљил-Предсједник Удружења Херцеговца из Вршца, тренутно у Шпанији; брат Branislav Čerovina из Канаде и многоbrojni поштоваоци завичајних окупљања.

У другом дијелу програма чланови оркестра Mare бенđ су се потрудили за добро расположење, што је потврдила и намјлађа учесница сијела петогодишња Сара Сајмојковић.

МИЛЕНКО С.ЛАЛОВИЋ

КОЛОНИЗАЦИЈА СЈЕВЕРНИХ КРАЈЕВА (1920-1941)

Пише: др Милан Мицић

Главни проблем у школовању дјеце имало је становништво насељено на мајурима или становништво у новим насељима које се налазило удаљено од мјеста у којима су биле школе. Проблем удаљености стана колониста и школе коју су похађала дјеца представљао је главни узрок непохађања школске наставе од стране колонистичке дјеце, а на питање школовања колонистичке дјеце рефлекто вао се однос локалне средине према колонистичким заједницама, као и способност самоорганизовања колониста.

Колонија Кутош коју су насељили аутоколонисти из околине Дрвара и српски оптантни из Барање 1930. године била је удаљена од општине Србобран 27 км, а колонисти из Босне 1925. године жалили су се на небригу општине и србобранске аграрне заједнице „нарочито према нама аутоколонисти ма Босанцима“. Према извјештају ревизора Савеза аграрних заједница за Банат, Бачку и Срем, Филипа Пејовића од 3. јануара 1931. године за школу у колонији било је 103 дјеце, а школе није било. Колонисти су истицали да општина Србобран хоће да руши школу у мађарском насељу Дрљан и да између тог насеља и колоније гради нову заједничку школу све да би омогућила изјвесном Гергељу да скупо прода земљиште. Колонисти су се жалили да је „страшно да 103 дјеце расете, а да не знају читати и писати“, а један од колониста из Босне на водио је да „у Босни под Турцима и Швабом није могао ићи у школу јер је била удаљена 20 км, па на жалост ево и сада у нашој слободној држави“.

Године 1933. колонија је добила школу, а настава се одржавала у Дому аграрне заједнице, али школа ни до 1938. године није била довршена. „Тек прошле године добили смо привремену школу у привременој приватној кући. Простор је мали шест са седам метара, а дјеце похађа 60“, жалили су се колонисти из колоније Његошево, насељени од 1922. године, 32 км. удаљени од своје матичне општине Мол.

НАСТАВА САМО ЗА „ЈАЧУ ДЈЕЦУ“

Начелник среза Јаша Томић 21. марта 1930. године је констатовао да „старија дјеца из колоније Банатско Карађорђево требало би да иду у Честерег, чисто њемачку општину, 3,5 км. удаљену. Због удаљености, а и због тога што своју дјецу не могу у невријеме да одјену и утопле, уопште их не шаљу у школу“. Начелник Просветног одјељења Дунавске бановине 1932. године извјештавао је о похађању школе колонистичке дјеце са колоније Банатски Соколац (мајур Биосек): „Биосек је од општине Мариолане удаљен 6–7 км. Услијед велике удаљености и сиромаштва колониста само јача дјеца иду у школу.“ Колонистичка дјеца из 301 досељеничке породице са мајура на посједу Л. Баћањија у Банатском Аранђелову 1930. године прелазила су 1–7 км. похађајући школу у старом селу. Колонистичка дјеца из колоније Војвода Бојовић 6. марта 1934. године пјешачила су преко пашњака 3 км. до школе

Краљевина СХС настала је као последица Првог свјетског рата у којем су нестале четири традиционална царства (аустроугарско, руско, њемачко, и турско). Истовремено, по завршетку Великог рата, на Версајској мировној конференцији 1919–1920. године политички је прекомпонован простор Средње и Источне Европе, повучене су нове границе и створене су националне државе на поменутом простору.

Нова југословенска држава тако је 1918. године ушла дубоко у подручје Панонске низије добијајући Славонију, Срем и веће дијелове Баната, Бачке и Барање, што је пратио напет

процес разграничења према новим сусједима Мађарској и Румунији. Створена изненада, недовољно хармонизована, са снажним унутрашњим дестабилизацијама, са спорним границама и непријатељским окружењем, са дијеловима државе који су припадали различитим цивилизацијским круговима, са становништвом које се међусобно није познавало, Краљевина СХС била је од самог почетка свог историјског постојања оптерећена бригом за свој историјски опстанак и великим страхом од дезинтеграционих кретања који би несигурну идентитетску конструкцију довели до њеног распада.

7.

» Огранак „Сељачког кола“ у Банатском Карађорђеву 1939. године

ШКОЛЕ У НОВИМ НАСЕЉИМА

у Српској Црњи (137 ученика). Дјеца из колоније Путниково пјешачила су 1925. године 4,5 км. до школе у Уздину „љетњим утабаним путевима сјеверном и јужном страном од села и једним попријечним путем по средини, до Уздана“. Дјеца са Селеш мајура код колоније Војвода Степа пјешачила су до школе 1930. године 5,5 км, а са мајура Велики Рокоч 4,8 км.

ПРВЕ ЈАВНЕ ЗГРАДЕ БИЛЕ СУ ШКОЛЕ

Изградња школске зграде и редовно похађање наставе колонистичким заједницама наметнуло се као приоритет. По правилу прве јавне зграде направљене у новим насељима биле су школе и око питања изградње школа окупљали су се тек насељени колонисти, обично различитог завичајног поријекла. Насељеници који су основали колонију Александрову у пролеће 1923. године основали су школске одбор чији је предсједник био један од вођа колонизације Сава Шашић, из Днепоља, код Доњег Лапца. Учињеци, предсједник школског одбора Раде Кантар, из Добросела, код Доњег Лапца, и дјеловођа Данило Боснић, из Мекињара код Удбине упутили су 20. фебруара 1924. године писмо Министру просвјете у којем су описали тешко стање колониста приликом насељавања:

„Једна просторија у спајинској згради тако је мала да не може примити ни пети дио дјеце и сем тога толико је нехигијенска да не може послужити као школа. Ова зграда остаће изван насеобине када се подигне село. Ово огромно насеље има огроман број дјеце која се не школују, јер нема школе и учитеља... Још 1922. године аграрна реформа премјеравајући колонистима и добровољцима поткућнице одредила је у центру насеобине мјесто за подизање школе, али до сада ни са једне стране није што год подузето да се подигне школа. До 1930. године у колонијама у Банату изграђене су само четири школске зграде.“

Прва колонија која је приступила рјешавању адекватног школског простора била је колонија Стјићево коју су основали банацки колонисти и која је била најорганизованија од свих банацких колонија. Године 1923. почела је градња нове школске зграде, а нова школска зграда са једном ученициом и школском двораном освештана је 5. октобра 1924. године када је 84 дјеце у селу било дорасло за школу. Колонисти на Вида пустари где је основано ново насеље Банатско Вишињићево 1927. године изграђали су нову школску зграду са двије ученице и становом за учитеља и канцеларијом. Током 1932. године школа је престала са радом услијед појаве влаге, али су недостащи на школској згради отклоњени и школска зграда је уведена у употребу.

„Колонија има своју посебну школу са двије учитељице“, наводи у извјештају о колонији Милетићево, начелник среза Вршац 10. јула 1930. године. „Школа и учитељски стан приоспособљени су од једне старе господарске зграде. Како на колонији постоји један велики господарски магацин од тврдог материјала, још добро очуване грађе, те би се исти могао употребити за изградњу школе, учитељских станова и другог. Школски одбор на колонији има једну мању суму новца за подизање школе, те би требало издејствовати за новчану помоћ код надлежних да би се зграда откупила и од истог материјала подигла школска зграда, јер је простор привремене зграде мали и неудобан, и неподобан за школу.“ Школске 1932/33. године школа је бројала 276 ученика, а 2. и 4. разред чинили су треће одјељење школе које је бројало 90 ученика који су се због тјескобе у простору морали раздвојити. У јесен 1933. године на новој школској згради која је имала двије ученице, два учитељска стана и канцеларију одвијали су се завршни радови.

у Банатском Карађорђеву, Банатском Вишињићеву и Александрову прошло је 4–6 година (1927–1928.).

ВЛАГА ПРЕКИНУЛА РАД ШКОЛЕ

У времену 1930–1938. године у колонијама Баната изграђено је 14 нових школских зграда. Према извјештају начелника среза новокарашког од 27. фебруара 1930. године 32 породице са мајура Велики Сигет и Новог Мајура „ускоро ће бити пресељене на мајур Подлокан, услијед чега би сву пажњу и бригу требало посветити питањима осигурања пашњака и подизања школе“. Крајем 1931. године у колонији Подлокан, 6 км. удаљеној од Банатског Аранђелова, примљена је нова школска зграда са двије ученице и становом за учитеља и канцеларијом. Током 1932. године школа је престала са радом услијед појаве влаге, али су недостащи на школској згради отклоњени и школска зграда је уведена у употребу.

„Колонија има своју посебну школу са двије учитељице“, наводи у извјештају о колонији Милетићево, начелник среза Вршац 10. јула 1930. године. „Школа и учитељски стан приоспособљени су од једне старе господарске зграде. Како на колонији постоји један велики господарски магацин од тврдог материјала, још добро очуване грађе, те би се исти могао употребити за изградњу школе, учитељских станова и другог. Школски одбор на колонији има једну мању суму новца за подизање школе, те би требало издејствовати за новчану помоћ код надлежних да би се зграда откупила и од истог материјала подигла школска зграда, јер је простор привремене зграде мали и неудобан, и неподобан за школу.“ Школске 1932/33. године школа је бројала 276 ученика, а 2. и 4. разред чинили су треће одјељење школе које је бројало 90 ученика који су се због тјескобе у простору морали раздвојити. У јесен 1933. године на новој школској згради која је имала двије ученице, два учитељска стана и канцеларију одвијали су се завршни радови.

НАСТАВИЋЕ СЕ...

Године 1934. изграђена је нова школска зграда у колонији Банатски Соколац. Дјеца дорасла за школу пјешачила су 6–7 км. до њемачке школе у Мариолани, где је по формирању колоније било отворено српско одјељење. Године 1931. мјештани Банатског Соколца тражили су од Дунавске бановине да поправе једну зграду у колонији и претворе је у школску зграду. „На колонији Биосек такође је урађено све што је потребно за подизање нове школске зграде и што је главно овде је све материјално обезбеђено. Ова колонија има 180 ћака“, написао је 23. марта 1933. године школски надзорник среза вршачког Милошевић. Освештавање нове школске зграде у Банатском Соколцу обављено је 21. јануара 1934. године.

Колонисти у Великој Греди за потребе дјеце дорасле за школу имали су одјељење на српском језику у школи у њемачком дијелу насеља. Школске 1932/33. било је 124 ученика који су похађали школу на „државном“ језику па је отворено и друго одјељење на српском језику. Пошто је питање градње школске зграде у колонији због броја дјеце постало актуелно Бановински школски одбор 1931. године донио је одлуку о градњи школске зграде у колонији изграђена је тек 1936. године и вриједност извршених радова приликом градње износила је 34. 225 динара.

УЧИОНИЦА У СТРАЋАРИ

Колонија Александров Гај користила је већ постојећу школску зграду са мајура Балат у којој су функционисала два школска одјељења. Аграрна заједница из новог насеља упутила је захтјев Просвјетном одјељењу Дунавске бановине 1933. године да се на већ постојећој згради дозида још једна ученица и станов за учитеља и канцеларијом. Током 1932. године школа је престала са радом услијед појаве влаге, али су недостащи на школској згради отклоњени и школска зграда је уведена у употребу.

„На колонији Банатски Душановац школа се налази привремено у једној страћари коју власник намјерава да руши. На велепосједу Алтруистичке банке постоји врло погодна зграда за школу и стан за учитеља, али општина нема финансијских средстава да је откупи“, извјестио је начелник среза велибечкеречког 18. марта 1930. године Дунавску бановину у Новом Саду. Техничко одјељење Дунавске бановине тек три године касније, 22. јуна 1933. године, одобрило је куповину зграде старог велепосједничког млина, а 19. септембра 1934. године одобрено је избор земљишта за градњу школе. За градњу школске зграде са двије ученице, становом за учитеља, са купатилом за десет тушича и двије каде укупне вриједности 290 000 динара. Године 1937. седам година након што је начелник среза велибечкеречког указао на потребу градње школске зграде у колонији, колонија Банатски Душановац добила је нову школску зграду.

НЕКАД ЦРКВА СВЕТОГ ЈОВАНА КРСТИТЕЉА, ДАНАС МАНАСТИР ВЕСЕЛИЊЕ ЧУВА МОШТИ СРПСКИХ СТРАДАЛНИКА ИЗ ВРЕМЕНА НДХ

Гри помену Гламоча, оним мање упознатим са историјом и традицијом овог градића, смјештеног у котлини између великог броја планина и истакнутих висова, прва мисао која им падне на ум је Гламочко поље и надалеко познати кромпир, као његов заштитни знак. Друга помисао, оним склонијим културним дешавањима, је чувено Гламочко глуво коло, два пута проглашавано за најбоље коло европског континента, од 1982. године уврштено у свјетску културну баштину УНЕСКО-а.

Има дosta оних упознатих са најновијим егзодусом српског становништва из Гламоча ратне 1995. године, кад га је напустило скоро цјелокупно српско становништво, од којих се мали број вратио.

Нажалост, занемарљив је број људи упознат са страдањима 1941. године у гламочком крају, где је на звијерски начин од усташа мучки убијен 1.381 Србин. У крипти манастира Веселиње, неколико километара удаљеном од центра града, положене су мошти 806 гламочских новомученика.

Пут Гламоча, али и обиласка Ливна и великог броја села у ове дводије општине у Федерацији БиХ, упутили су се Миодраг Линта, народни посланик и предсједник Савеза Срба из региона, његов сарадник Миле Шапић, као и извјештач Српског ката.

ШУМА И КРОМПИР ОМОГУЋИЛИ ПОВРАТАК

Када се са Млиништа, једне од планина изнад града, спуштате ка Гламочу, а буде прекрасан дан, као Михољдан ове године, поглед вам пцу на огромно поље испод вас. Најсликовитије нам је ово поље описао један од наших домаћина Илија Радоја, ријечима да „kad на сјеверозападном дијелу поља заорите бразду, онда педесет километара ка југоистоку не морате плуг вадити из земље“.

Илија нам каже да је поље најшире 12 километара, а најуже 700 метара и да је најбоље за узгој кромпира, али да успјевају и друге пољопривредне културе.

Да је поље дugo иравно увјерили смо се и неколико километара испред Гламоча кад нам се указала писта Сухопоље, а мјештани кажу да авиони овде могу слијетати на још неколико мјesta.

Кажу да у Гламочу свега има, али најмање народа. Прије рата 1991. године, ова општина, у 55 насеља, имала је 12,5 хиљада становника, од тог броја скоро 10 хиљада Срба. Крајем рата у БиХ, здружене јединице Војске Републике Хрватске, Хрватског вијећа обране и Армије Републике Босне и Херцеговине заузеле су подручје Гламоча, што је изазвало егзодус готово цјелокупног српског становништва. Куће протjerаних и изbjeglih Срба насељили су Хрвати. Од краја рата, до данас, повратак Срба тече споро, али је постојан. Данас

» И конак је задужбина Веселина Наерловића и његове супруге Пауле

» Свештеник Срејан Беленџада и Миодраг Линта

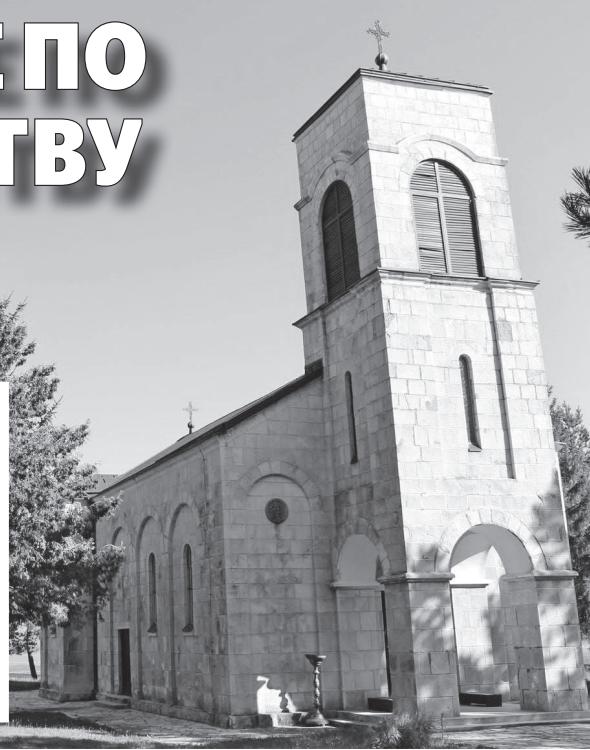
РАДИВОЈША: БОЉЕ ВЕЗЕ СА БАЊАЛУКОМ

Приликом обиласка Гламоча Миодраг Линта се, накратко, састао и са начелником општине Гламоч, Небојшом Радивојшом. Начелник је потвдио ранија сазнања да у Гламочу живи највише Срба, да раде основна и средња школа, да се људи највише баве шумарством и пољопривредом, односно ратарством и сточарством. Гламоч има и два љекара и лабораторију за вађење крви. Небојша Радивојша је посебно истакао да се од прије нешто више од годину дана, осим у ливањској болници, Срби могу лијечити и у Бањалуци, што је код српског народа примљено са великим одобравањем.

ГЛАМОЧ СЕ ПО МУЧЕНИШТВУ ПОЗНАЈЕ

» Протомјесник Срејан Беленџада у крипти са моштима новомученика и манастир Веселиње

КРОМПИРИЈАДА

Илија Радоја нам је рекао да се у Гламочу ове године по 11. пут одржава манифестација посвећена кромпиру. Ради се о Кромпирјади, чији је Илија учесник био сваке године и два пута побједник. Занимљив је податак да је прије неколико година, због организационих проблема и лоших временских прилика, био једини излагач и тиме одржао континуитет овог празника посвећеног најомиљенијој пољопривреној култури, не само у Гламочу.

» Повратник Илија Радоја

Био највећи мотив да гради цркву и посвети је Светом Јовану својој крсној слави. Црква је 1985. године преименована у манастир и добила име по свом ктитору Веселину. Осим ове цркве изградио је гробницу за себе и супругу. Веселин се упокојио 1993. године, а седам година касније, његови земни остаци пренесени су овде. Касније је умрла и супруга, али још увијек јој се гроб налази у Аргентини.

ПОКЛОЊЕЊЕ НОВОМУЧЕНИЦИМА

— Из манастира 1990. године почела је изградња Цркве Светих Новомученика Гламочских. У крипти ове цркве патријарх Павле својим рукама је положио кости преко 800 лица звијерски мучених и бачених у више јама око Гламоча. Послије Другог светског рата, већина њих је бетонирана. Истина, подигнуте су спомен плоче, углавном са натписима жртвама антифашистичке борбе. Људи заштешени нису јавно много причали о томе. Што због страха, што због политичких прилика, мало ко је знао шта се ту дешавало и колико је заправо жртва настрадало на овом подручју у само неколико мјесеци 1941. године. Ексхумација је извршена 1991. године, а само у јами Корићи заједно са сином Новицом, студентом права.

Замало њиховим путем није отишао и каснији ктитор нове цркве Веселин Наерловић, досељеник из Далмације у Гламоч. Овај богати трговац са продавницама у Високом и Сарајеву излагао је своје кожне производе прије Другог светског рата и на Миланском сајму.

Њега су устаše такође ухватиле 1941. године. Када се пожалио једном од својих хрватских „пријатеља“ и замолио да га избави из затвора, он му је послао таџну на којој се налазио метак прекривен салветом. На његову срећу супруга Паула Вујић је била из Дубровника, па је потегла неке своје везе и успјела је да га ослободи из затвора. Касније су, преко Дубровника, отишли у Италију, а недуго затим и у Аргентину. Веселин је имао трговачки дух и тамо је успио да развије своје предузетничке способности, стекао фабрике и поново се обогатио. Отишао је далеко од свог Гламоча, али се, како је касније причао, радије сјећао те цркве брвнаре у коју, у свечаној одјећи о празницима, мјештани долазе пјевајући, а послије литургије развијају коло. То му је

ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

У ДОЊИМ РУЈАНИМА (ОПШТИНА ЛИВНО) ВЛАДИКА БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКИ СЕРГИЈЕ ОСВЕШТАО ЈЕ ХРАМ ПОКРОВА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

Без искреног покајања нема измирења Истока и Запада

ПИШЕ: ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

Епископ бихаћко-петровачки Сергије, уз саслужење свештеника Жељка Ђурице, Срђана Белензаде, Милоша Црепуље, Митра Керлеца, Савка Плавшића и ђакона Немање Рељића и Дејана Грчића освештао је 13. октобра 2018. године храм Покрова Пресвете Богородице у Доњим Рујанима.

Свечаном чину освештавања храма присуствовало је око стотину вјерника из овог краја и расељења. Владика Сергије поздравио је окупљени народ и похвалио храброст, вјеру и борбу за опстанак православља у овом мученом и пострадалом крају.

— У Доњим Рујанима нема српског живља, јер су они који су оvdje вијековима живјели затрти у последњим ратовима и погромима нашег народа. Битна је нада и молитва у Бога који нас није оставио, и њему се молимо да се у овим крајевима обнови живот, уз молитвено заступништво и помоћ наших светих мученика — рекао је влади-

ка и додао да се хришћани радују и онда када страдају.

— Страдали смо на овим просторима, не само протеклог рата, већ посебно 1941. године. Знамо добро колико је ујамама наших мученика, колико је крви проливено овде зарад неких људских идеала. Ј где су ти који су побједили тада нас? Проклети су дoviјека и они и њихова покољења, док се не покају. Измирење Истока и Запада биће када дође покајање. Када се два чovјeka заваде, измирење долази када дође покајање, измирење лично наше са Богом долази када дође покајање, а то је могу-

ће онда када вјерујемо. Други народи имају своје страдалнике и мученике и њима треба дати почаст, ако су страдали ради правде и истине. Ми смо страдали сигурно због тога што се називамо православним хришћанима и опет ћемо страдати ако треба, али нећемо и не смијемо дозволити да нашу вјеру затремо, него ћемо чврсто држати крст Господњи у нашим рукама, и увијек говорити ево слуге господње Господе, нека ми буде по ријечи твојој — рекао је владика Сергије који је потом освештао славски колач.

Потом се ливањски парох Предраг Црепуља захвалио епископу Сергију свештеницима и вјерном народу што су издалека дошли да увеличују овај чин и позвао их све за трпезу љубави која је припремљена у порти Храма Успења Пресвете Богородице у Губину.

МАКАДАМСКИ ПУТ ПРЕМА СРПСКИМ СЕЛИМА

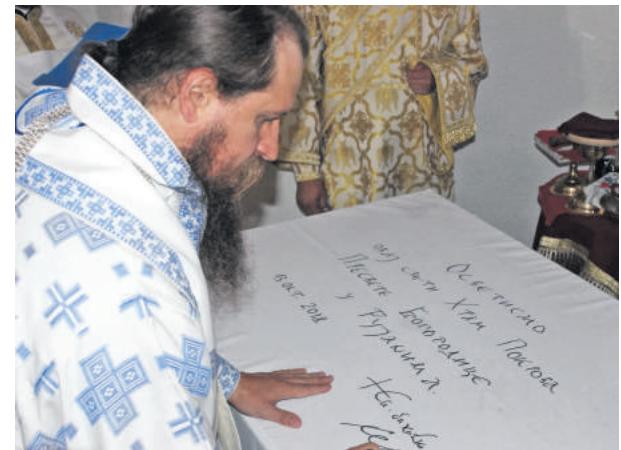
Када је колона бројних возила кренула пут Губина, једног од српских села Доњег ливањског поља, до 1991. године настањеног са готово хиљаду Срба и неколико десетина Хрвата, чекало је непријатно изненадење. Чим смо прошли посљедње хрватске куће у Рујанима, дочекао нас је бијели макадамски пут ка прилазу српском селу Чапразлије. Иако је ово био партизански крај, тадашња комунистичка власт није имала жеље или храбrosti да ослободиоцима олакша живот на овим просторима. Нажалост, многи од њих су колонизовани, неки отишли у школе и у градове где је било основних услова за живот и никада

се више нису враћали назад. Као да је то некима одговарало. Како то да Срби побједници у рату, по који пут постају губитници у миру? Како то да они који су били жртве у рату, не заслjuju исти, ако не бољи третман, од оних који су их клали и живе у јаме бацали?

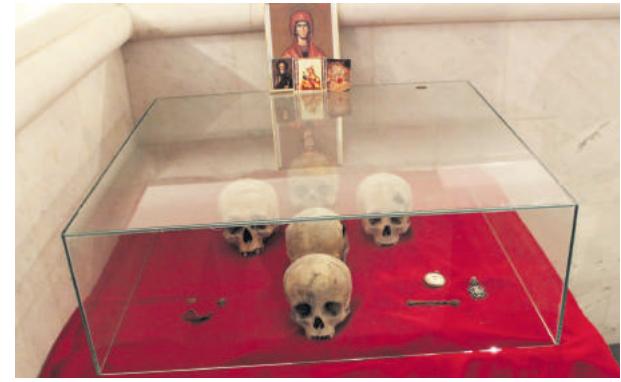
ПОБЈЕДНИЦИ У РАТУ, ГУБИТНИЦИ У МИРУ

У таквим размишљањима стижемо и до Храма Успења Пресвете Богородице у Губину. За вријеме Олује, која је „закачила“ и овај крај, још раније него онај у РСК, већинско српско становништво је изbjeglo у Србију, док је само насеље потпуно разорено. Послије рата се у Губин вратио само мањи број изbjegliца, у животне услове горе него послије Другог свјетског рата. Ништа боље нису прошла ни српска села Чапразлије, Прово и Сајковић, као ни са супротне стране пута Босанско Грахово — Ливно, Богдаш, Врбица, Радановци, Бојуните и Челебић.

У порти цркве у Губину налазе се два споменика српским жртвама у Другом Одбрамбено-отаџбинском рату. На списку страдалих из

» Запис за сва времена: Владика Сергије потpisuje платно у цркви

» Мошти мученика

Другог рата налази се прота Ристе Ђанчић који је благословио изградњу цркве у Доњим Рујанима. Он је са још осморо Срба 6. јуна 1941. године зvјерски убијен и бачен у јаму Рубића Долац изnad Сухаче код Ливна. На другом споменику исписана су имена 49 жртава из посљедњег рата. Млади чланови Српског

културно-умјетничког друштва Гаврило Принцип из Босанског Грахова уз кораке глувог кола и игру из Србије увели су нас у пријатнију атмосферу. Присутне је поздравио у име Удружења Ојићена Марија Ливањска Милош Дамјановић и кум Драгомир Бошковић изражавајући осјећања поноса што се налазе на светој земљи својих предaka.

У сличном тону говорио је владика бихаћко-петровачки Сергије који се захвалио Мидрагу Линти који подржава и својим радом помаже народ са ових простора. Владика је поздравио начелника општине Босанско Грахово Душка Радуна и министарку Ливањског кантона Василију Бројета и све остale представнике локалне власти.

— Што нас је мање ми смо све несложнији, а требало би бити супротно. Ја ћу увијек говорити да треба да се слажемо, волимо и опрштамо једни другима. Морамо да се боримо за сваки педаљ своје земље, сваког нашег човјека. Највише ћу се молити да се из дијаспоре врате људи на ове наше просторе, тако да већини вас који сте данас оvdje не гине повратак — у шаљивом тону закључио је своју бесједу владика Сергије.

» Драгомир Бошковић предаје колач Дејану Козомари, куму за слједећу годину

ГРАМАТЕ ЗАСЛУЖНИМ ЗА ОБНОВУ ХРАМА

Владика Сергије, цијенећи несебичну љубав и безрезервну духовну и материјалну помоћ око обнове храма прогласио је Драгомира и Александру Бошковић кумовима храма Покрова Пресвете Богородице, а Илију и Милу Бошковића из Доњих Рујана добротворима храма.

Владика је архијерејском похвалницом одликовао Милоша Дамјановића из Београда, Гордану Достанић из Сремске Митровице, Миодрага Вјештицу из Сајковића, Драгомира Бошковића из Дизелдорфа (Немачка), Дејана Козомару, Владимира Маљковића, Божидара Бошковића, Биљану Бошковић и Тодора Бошковића из Доњих Рујана и Николу Ђурана из Чапразлија.

Архијерејском похвалницом одликован је парох ливањски Предраг Црепуља, као и његов претходник Жељко Ђурица.

» Кумови храма Драгомир и Александра Бошковић

Необична судбина Маркице Бошковића

У Доњим, као и сусједним Горњим Рујанима, више нема српског живља. Храм, гробље и бројне јаме са српским костима, као и разрушене куће остају свједоци да су овдје вјековима живјели Срби. Нажалост, они су затрти у последњим ратовима и погромима. Малобројни Срби који су преживјели страдања Другог свјетског рата су се углавном иселили током 70-их година прошлог вјека, а задња српска породица изbjегла је 1991. године из Рујана Горњих. Међутим, потомци окупљени око Удружења *Огњена Марија Ливањска* обновили су своју цркву и сабирају се у њој једном годишње поводом црквене славе.

Рујани су село смјештено подно Динаре на ивици Доњег ливањског поља. До њега се стиже када након 20-ак километара од Ливна скренете са магистралног пута који води према Босанском Грахову. Кажу да је име добило по грмоликој биљци коју мјештани зову *руј*. Дијеле се на два дијела Горњи и Доњи Рујани. У овом другом налази се и црква посвећена Покрову Пресвете Богородице, до које стижемо асфалтним путем.

НА ПОПИСУ ИЗ 1991. САМО ТРОЈЕ СРБА

Да Срба нема потврђује и званични попис из 1991. године. У Горњим Рујанима је 1991. године било 489 становника, од чега троје српске националности, 485 хрватске националности и један осталих националности. У Доњим Рујанима је било 445 становника, од чега ниједан српске националности. Није ни чудо када се зна шта се све догађало у овом крају, нарочито 1941. године. Према подацима из Удружења *Огњена Марија Ливањска* током Другог свјетског рата, усташе су 1941. године у Горњим Рујанима убиле 144 Срба чија су тијела закопана у масовној гробници у Прологу или бачена у јаме Равни Долац, Провалија и Развала. У исто вријeme, у Доњим Рујанима усташе су убиле 216 Срба, чија су тијела закопана у масовној гробници у Прологу или бачена у јаме Равни Долац и Пропунта. О томе свједоче и ријетки појединци који су успјели да се извuku из тих јама безданки. Кости убијених и бачених у јаме су 1991. године, највећим дијелом есхумирани и пренијете у крипту смјештену у оквиру црквене порте у Ливну.

Линта: Мученици нас обавезују да се никад не одрекнемо наше земље

Предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону у Скупштини Србије Миодраг Линта у свом обраћању, поздравио је све присутне, а посебно се захвалио владици Сергију, што му је указао част и позвао га да присуствује овом свечаном чину.

– Доњи Рујани данас немају Срба, али имају Храм Покрова Пресвете Богородице, који је непобитно свједочанство о вишевјековном постојању српског народа у овоме крају. Данас са овог мјesta се шаље порука да се Срби овог краја никада неће одрећи својих коријена и свог поријекла и да никад нећemo заборавити своје мученике, убијене током геноцидне државе Хрватске само зато што су били Срби православне вјере. С друге стране, ми такође ша-

» Никола Бошковић испред гроба Маркице Бошковића

Већина мјештана околних српских села Чапразлија, Прова, Губина и Сајковића, али чини се још више оних из расељења окупила се у лијепо uređenoj црквеној порти где се налази и мјесно гробље. На једној од гробница затиче и Владимира Маљковића док пали свијеће на гробовима. Његова мајка Милица једна је од ријетких која је са још тринаестеро мјештана успјела да преживи усташки злочин и извуче се из јаме након неколико недјеља.

Ту се налази и гроб Марка (Маркице) Бошковића који је имао осамнаесторо дјеце, а причу о његовој судбини сазнали smo од његовог близнаког рођака Николе Бошковића.

– Маркица је добио дојаву да се спрема покољ Срба, дошао је кући и рекао жени и дјеци да се спремају да бјеже.

Имао је седам сина и кћер. Жена је рекла да се он склони, јер ће им вјероватно зрели мушкарци бити на тапету. Нажалост, није било тако, а епилог је био страшан. Два сина су заклана у Прологу, а четири сина заједно са женом и кћерком бачена у јаму Равни Долац. Овај монструозни чин учињен је од стране локалних усташа. Једини преостали син вратио се из Њемачке 1942. године, нашао опустошено село и начет ранијом болешћу исте године преминуо. Маркица се исте године поново оженио, са удовицом чији је муж такође био убијен и која је имала три кћерке. Већ 1943. године добили су прву кћерку Ружу, 1945. године добили су Вељка, Божидара 1947. године, Војина 1949. године, Тодора 1952. и Момчила 1954. године. Занимљиво је да је Маркица новорођеним, давао имена убијених сина – прича Никола.

Николина кућа и куће ближих рођака, удаљене стотињак метара од цркве, такође су уништене, тако да им се данас ни темељи не виде, а његов отац је био и пољедњи српски становник села Доњи Рујани. Отишао је код сина у Београд 1987. године кад се већ разболио. Казује да су у Доњим Рујанима прије 1941. живјело више од 400 Срба, а да је након рата остало једва десетак кућа, закључује своју причу Никола ријечима да је из Београда дошао на освештање цркве.

» Никола Петровић, Лазар Пајчин, Миодраг Линта и Милош Дамјановић

љемо поруку да желимо мир и сарадњу са већинским народом. Наш Одбор за дијаспору и Србе у региону жељи, да колико је то год могуће, помогне овај крај. Са неким, као што је Удружење *Огњена Марија Ливањска* и њеним предсједником Николом Петровићем, већ имамо близанску сарадњу и знамо колико је удржење посвећено свом крају и колику помоћ пружа у обнови храмова, гробља, кућа. Посебна захвалност при-

Треће васкрсавање богомольје

Црква у селу Рујани је, као кажу хроничари, мученичка црква која је проживјела страхоте заједно са православним вјерницима овог села. За њу би се могло рећи да је те страхоте и прживјела, мада је два пута рушене, 1941. и 1992. године, што се нажалост не може рећи за 360 њених вјерних чланова који су бачени у јаме Равни Долац, Пропунта, Пролог и остала губилишта.

Требало је много труда и одрицања како би се црква поново обновила, након девастирања у пољедњим ратним догађајима на овим просторима. Тачна година изградње и освештања цркве није позната, али је позна-

то да је идеја, али и молба оцу Ристи Ђатићу, тада пароху Губинском, да помогне и одобри градњу ове цркве насталу крајем двадесетих година прошлог вјека. Сем жеље и иницијативе, вјерници из Рујана Горњих и Доњих и сусједних Лиштана и Чапразлија су при подизању ове цркве уложили и рад и средства.

Једва нешто више од једне десетине након што је изградњена, цркву су током 1941. године оштетиле усташе. Велико страдање су доживјели и њени вјерници, православни Срби Доњих и Горњих Рујана, Чапразлија и Лиштана. Своју прву обнову црква је имала 1972. године, захваљујући напорима

малобројних рујанских Срба и тадашњег ливањског свештеника, оца Мирка Јамеције, а упркос активном противљењу тадашњих комунистичких власти. Међутим, страдање ове цркве поновило се током грађанског рата 1992. године када је поново запаљена.

Иако у овим селима данас мањом само гробови свједоче о присуству Срба, она ипак нису заборављена од својих некадашњих становника и њихових потомака. Захваљујући овој чињеници и напорима тадашњег пароха ливањског, свештеника Желька Ђурића, од 2008. године почела је друга обнова у краткој историји ове цркве. Постављен је нови крст, замјењени су прозори и врата.

Отац Желько је испричао да се на ове просторе вратио 2001. године у Ливно. То је био период у коме је било опасно пролазити кроз српска села, не само због мина како су причали, већ и због реалне опасности за живот. Касније је дошао овде, видио да црква није у толико лошем стању и да је треба рестаурирати. Велики посао је био пред њим и мјештанима српских села, али и Срба у расејању, ипак обnova је почела. Настављена је током 2011. године, бакром је прекривена и полуокружна олтарска апсида.

ИСТОРИЈСКИ САСТАНАК УДРУЖЕЊА

Под окриљем Удружења *Огњена Марија Ливањска*, августи 2014. године у Сурчину одржан је састанак некадашњих становника села Рујани и њихових потомака, а састанку су присуствовали и поједи становници сусједних Чапразлије и Прова. Скуп посвећен обнови рујанске цркве Покрова Пресвете Богородице, коме је присуствовало 22 људи, благословио је бивши парох ливањски Мирко Јамеција. На састанку је договорено да се што прије настави са обновом цркве. Како су прилози брзо прикупљени, радови су почели већ током септембра мјесеца. Урађени су земљани радови око цркве, постављени су олуци, извршена замјена каменог рама око улазних врата, уградијена је сајла за затезање зидова, извршено је малтерисање зидова, под је прекрiven керамичким плочицама, а испод кровне конструкције урађена је ламперија. Након тога, набављено је звono, чији је донатор био Дејан Козомара, сређен је иконостас, обновљен је зид око цркве и постављена је улазна капија.

» Александар Гвоžденовић, Владимира Мађевић, Милош Дамјановић, Никола Чуран, свештеник Жељко Ђурић, Никола Петровић и Миодраг Линта

ЖРТВАМА ТРЕБА ДА СЕ МОЛИМО

Владика Сергије је подсећио да је на овим просторима много крви проливено и много глава посјечено кроз децене и кроз вијекове.

– Свакаква су се звјерства дешавала на овим просторима. Страдања и затирања од братске рuke, јер Каин убија Авеља брата свога. Сваки човјек је брат другом човјеку јер смо од једнога оца и од једне мајке. Један је Бог отац, а једна мајка црква која нас све рађа духом светим кроз Исуса Христа. Зато треба да се сјетимо прво тих жртава и не-ка им је вјечна слава и покој – рекао је владика Сергије и додао да свим тим жртвама, посебно оним звјерским мученим, не треба чинити помен, парастос, њима се треба молити. Зато сам ове године дао на Сабору СПЦ, приједлог да се они уврсте у ред мученика, али они су ту у календару божјанском и без нас. Све и један који је пострадао на овим просторима од Ливна до Грахова и Шипова, и гламочки су ту и дрварски и остали мученици. И они који су пострадали у Бихаћу, а има тамо од 12 до 18 хиљада Срба побијених од

» Предраг Џрепуља, владика Сергије и Жељко Ђурић

стране наше браће католика и наше браће муслимана – рекао је владика Сергије и подсећио да су гријеси начињени и са наша стране.

– И ми смо били непослушни и ми смо гријешили и према њима и према самима себи. Највише смо се огријешили када смо послије Другог рата оставили Бога. То је био највећи гријех српскога народа, јер до тада је постала колико толико климава држава Немањића. Повјеровали смо више у летокраку, него у крст који је спасавао српски народ од пропasti, од многобоштва, безбоштва, од неслоге и свега другога. Па се питамо шта се са нама дешава, зашто нас нема овде у овом селу? Да ли је за то крив

неко ко нас не воли или ми сами? Нека то питање остане историчарима, али хајдемо се ми потрудити, колико је у нама и до нас, да учнимо да се у души освежимо. Зато данас ово освештање храма освјежава душу сваког од нас. Онима што имају везе са овом црквом, овим мученицима, наследницима њиховим и са мном који немам никакве родбинске везе, али имам духовне везе са вама које нераскидиво желим да сачувам до kraja свог живота – рекао је, између остalog, владика Сергије у својој бесједи додајући да се и сам вратио у ове крајеве из Њемачке, ради овог народа, али и гробова, којих је више него живих на овим просторима.

ЕПИСКОП БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКИ СЕРГИЈЕ УВЈЕРЕН ДА ЂЕ ДОЋИ БОЉЕ ВРИЈЕМЕ ЗА СРПСКИ ПРАВОСЛАВНИ ЖИВАЉ ОВИХ КРАЈЕВА

Надамо се да матица Србија никада неће заборавити Крајину ништа мању нити мање свету од распетог Косова

Само се Божјом вољом може описати животни пут владике бихаћко-петровачког С. Сергија Карапановића, који је рођен у Бачкој Паланци, да би му касније било предређено да се врати камену својих предака чије је поријекло из Мартин Брада. У непосредној близини овог мјеста, још у 14. вијеку ћерка српског деспота Ђурђа, Катарина Бранковић подигла је манастир Рмањ у коме је својевремено столовало чак десет митрополита. Пркосећи бројним српским непријатељима овај манастир увијек је изнова вакрсавао свједочећи да православна вјера јесте и биће увијек на овим просторима. За обновљен живот манастира у овом времену заслужан је управо владика Сергије који је био и његов игуман и архимандрит. У разговору за Српско коло епископ Сергије говори како га је срце вратило овој епархији која је доживјела велико страдање у прошломе вијеку, а данас се сучава са демографским проблемима.

● **На простору епархије живи око 35.000 Срба. У којој мјери су они укључени у живот цркве?**

— Епархија бихаћко-петровачка заузима један велики дио територије БиХ, цијелу Западну Крајину која се протеже од Велике Кладуше па јужно све до иза Лијевана (Ливна). То је један огроман, али ријетко насељен простор. По српским селима живи и обита ва углавном становништво са озбиљним гдјинама, а млади како свједочимо годинама уназад, траже погодан тренутак да оду у „билији свијет“ не би ли се домогли некакве боље будућности. Српски живљав који настањује ове свете крајеве земље крајишке, нажалост, још је у добром броју предан идеалима комунизма и некадашње државне власти. Опкрвљење иде споро, са старијим становништвом оваквог настројења веома тешко, крећући се неким „пужевим корацима“, но ипак слава Богу, надамо се да ће доћи боље вријеме за српски православни живљав ових крајева.

● **Колико има дјеце у Епархији и постоји ли интересовање за учење вјеронауке?**

— Тачно бројно стање дјеце није дефинисано. Иако је у заостатку за морталитетом, наталитета ипак има. Чињеница која охрабрује јесте управо та да Православна вјеронаука може да се изучава од најранијих школских узрасла, а послије и у средњим школама. Интересовање за учење Православне вјеронауке је доста позитивно, већина младих се преко својих вјероучитеља укључује у рад црквених заједница. И ми се такође надамо да ће будућа поколења и младе генерације са ових крајева обновити ону стару традицију српског народа, којој је на првом мјесту Света Црква и Православље, а не некакви страначки и овоземаљски, људски идеали чији су погледи кратки и њихова будућност не допире далеко.

● **У којој мјери се црква успјела опоравити од последица комунистичке идеологије?**

— Епархија је у великој мјери била опустошена безбожништвом богојурског комунизма

чији се несретни коријени пружају нажалост и до данашњих дана. Од 1934. године када је овај Епархија угашена, па све до њене обнове 1990. године, она је преживјела како физичко, тако и духовно пустошење. Народ овог подручја пострадао је у више наврата током Другог свјетског рата, поготово по стварању озлоглашene НДХ када је мученичку смрт угледало на стотине хиљада недужних људи. Паљена и уништавана опет у последњем рату, наша Епархија се полако обнавља. Највећи терет и муку задају остаци тог „несретног“ комунизма чији су идеали и подражаваоци присутни и данас, глорификујући највеће непријатеље Цркве и Бога, и тако сами постajuју дио њих. Надамо се да ће будућа поколења-дјеца Божја, у чија срца је засијано сјеме љубави Христове, успјети да потисну такве неправилности и сасвим их истргну из друштва неизмјерне љубави Божје.

● **Ту су и страшна мјеста српског страдања као што су Гаравице и Шушњар који се веома мало помињу у широј јавности. Да ли је реално очекивати да се подигне православно спомен обиљежје на тим мученичким мјестима?**

— Гаравице и Шушњар су само неколицина од свеукупних стратишта и губилишта српског народа са подручја Епархије бихаћко-петровачке. Сваки педаљ ове земље крвљу је мученичком напољен, али ипак наведена стратишта по броју који прелази десет хиљада, предњаче у односу на остала. Против подизања обиљежја нашим мученим жртвама, наравно да немамо ништа што би приложили као негативан аргумент, али је очекивати да и остали житељи Јнско-санског кантона (неправославне вјероисповијести) буду сагласни са поменутим, конкретно мјештани града Бихаћа и Санског Моста у чијој се близини налазе поменута стратишта. Јер узалудно би било подизати биљеге и споменике у било каквом облику, уколико ће они бити свакодневна мета вандала и хулигана. Они су пред Господом већ задобили вијенац мучеништва те им стога нису ни потребна наша људска обиљежја, али ћemo свакако било који подухват ове врсте благословити и подржати..

● **Недавно је Патријарх Иринеј осветшао цркву Свете Тројице у Бихаћу. Колико ће њена обнова допринijeti српском опстанку на том простору?**

— Осветашање Храма Свете Тројице у Бихаћу који је осветаштан руком Патријарха Српског г. Иринеја, је за нас Православне Србе ових крајева дугајај од превелике важности. На духовном плану, мала заједница бихаћких Срба добила је своју богољубову, те је света литургија служена након пуних седам десеција муга и тишине. Сам тај осјећај је предзнак да идемо напријед, нисмо стационирани већ се крећемо. Надамо се да народ неће заборављати своје коријене и претке, него да ће се враћати и оживљавати своје домове.

● **Живите у простору у коме има**

пuno припадника других народа. Постојe ли међународне тензијe?

— Наша врата су отворена за сваког човјека добре воље који има обновитељске и позитивне циљеве, ма које он нације или вјере био. За протеклу годину дана проведену на челу духовног стада Епархије бихаћко-петровачке подузели смо многе подухвате не би ли живот сва три конститутивна народна овог подручја учинили одрживим. Угостили смо представнике власти државе, али и вјерских институција, и свима понаособ послали поруку љубави и слоге, заједништва на овом простору, јер нам је Господ дао, да се у таквим међународним и међурелигијским односима спасавамо.

● **Србија је недавно за четири повратничке општине упутила помоћ у износу од милион евра. Да ли је та помоћ довољна да задовољи потребе нашег народа и како бисте оцјенили однос са Србијом и Републиком Српском?**

— Чули смо за ту вијест о помоћи Србије нашим угроженим Општинама и у име житеља наше Епархије срдачно се захваљујемо. Поменута средства уложена су паметно, обнављају се школе, сале за фискултуру итд, а све то у циљу одрживости живота и нараџа на овим сиромашним крајевима. Помоћ је итекако добра, али се ми надамо да наша Матица Србија неће никада заборавити своје удаљене крајеве, своју Крајину, ништа мању није мање свету од распетог Косова. Односе са Републиком Српском и Републиком Србијом можемо оцјенити највећом оцјеном, и искрено се надамо да ће они такви бити и у будућности, јер се од нас тражи да радимо и

МАЛВЕРЗАЦИЈА ИМОВИНОМ СПЦ

● **Да ли има наговјештаја да ће Град Бихаћ или надлежна кантонална власт вратити отето земљиште манастиру Рмањ?**

— Питање око спорног земљишта Манастира Рмања прерасло је у својеврсно „препуцавање“ папирима и папирологијом. Општински Суд Града Бихаћа пресудио је да спорно земљиште припада фирмама РИЗ Крајина што је исто учинио и другостепени Кантонални Суд. Поднијели смо жалбу Уставном Суду БиХ, али су је вратили без разматрања. Наш адвокат поднио је кривичну пријаву Федералном тужилаштву које је нашу пријаву вратило Тужилаштву Јнско-санског кантона, и сада се чека њихов одговор. Толико је жалосно и бесmisлено говорити о овом питању које јасно указује на то да је у питању покушај својеврсне малверзације имовином СПЦ Епархије бихаћко-петровачке. Надамо се, и исто тако очекујемо озбиљност судских органа Кантона да ће у што крајем року ријешити ово срамно питање бесправног отуђења манастирске земље.

деламо, на то нас је Господ позвао, а то свакако нећемо успјети без подршке наших двију матицама Србије и Републике Српске.

● **На простору у којима су Срби у мањини СПЦ је последњи бастон општина очувања националног духа. Какви су односи цркве и политike у Вашој епархији и колико нејединствен став локалних политичара доноси штетне последице. Може ли црква да донесе толико жељено јединство?**

— Сјетимо се само древне историје Срба, славних Немањића и других. Запитајмо се који је био њихов „рецепт“ помоћу којег су очували своје јединство? То је свакако била Православна вјера, богољубље и родољубље. На просторима наше Епархије присутне су и Кантоналне власти Федерације БиХ, али и Власт Републике Српске. Стање јесте добро, али није савршено. Политичке несугласице и стална трвења, конкретно међу српским представницима, нису никако позитивна. Судбина нас Срба промјениће се набоље када схватимо своје циљеве у животу, а они ће се остварити тек онда када у Цркви видимо извор живота и спасење.

● **Постоји ли, по Вашем мишљењу, опасност од раскола у православљу и какав је Ваш став по питању екуменизма?**

— Говорећи конкретно о подручју наше Епархије сматрам да је одржавање мирних односа са припадницима других вјера позитивна. Екуменизам је широј јавности представљен као нешто лоше, нешто негативно од чега се треба гнушати и уклањати. Ми нисмо уопште ни свјесни значења овог појма. Екуменизам је окарактерисан негативно, а Господ нас позива да вршимо Екуменизам, онај Православни Екуменизам који се огледа у љубави према другима, а не ширењу мржње. Ми Православни Срби итекако добро знамо ко смо и шта смо и нашу вјеру нико неће одузети, али ипак уколико се будемо затварали од било какве заједничке сарадње, ширили мржњу и немира, чинимо огроман гријех. На територији Епархије бихаћко-петровачке потребно је вршити дијалог са припадницима других вјера јер нам је то дато одозго. Господ нас је створио да живимо заједно и само на тај начин можемо да напредујемо. Границе Православља су нам добро познате, догмати канони и остale ствари које су саборског карактера нису додатни дијалога. Али послати поруку мира и толеранције свим народима, било које вјере да су они, јесте Божија заповјест и наредба, али и кључ успеха живота на овим просторима.

СРБИМА У ТУЂИНИ ЖЕЛИМ ДА СЕ ВРАТЕ КОРИЈЕНИМА

● **Били сте и Епископ франкфуртски и све Њемачке. Као бисте описали стање у Њемачкој и да ли би могли направити неко поређење са садашњом епархијом?**

— Њемачка је огромна Земља и ни по чему се не може довести у поређење са БиХ, а камоли нашом „малом“ Епархијом. Живот је убрзан и тежак, много се ради, а вријеме које бисмо посветили Богу тамо је ускраћено. Међутим и поред тога наш народ хрли и вапи за том земљом. Послије неколико година проведених у Њемачкој, као Епископ свих Срба настањених горе, осjetio сам да моје срце не припада тамо већ овде, на гробовима предака и њиховим огњиштима, на стратиштима наших светих мученика.

Показавши тај лични примјер и вративши се овде, то исто желим и свим нашим Србима у туђини, који су напустили огњишта у потрази за бољим животом. Вjerujete da биље жеље ни осјећаја од тог нема, ни за једног човјека са ових крајева, осим да срце његово дође тамо где вјековима припада.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

ЗАВИЧАЈНО
УДРУЖЕЊЕ
САВА МРКАЉ
ПОВОДОМ
235 ГОДИНА
ОД РОЂЕЊА
И 185 ГОДИНА
ОД СМРТИ
ВЕЛИКАНА

„ПРЕЉУТА ЖЕЉЕЗНА СУДБИНА И СИЛНО ГОНЕНИЈЕ“

САВА МРКАЉ - СИМБОЛ КУЛТУРЕ СРБА У ХРВАТСКОЈ

» ПИШЕ: ПРОФ. ДР ДУШАН ИВАНИЋ

ТРАГОВИ У ЈАВНОСТИ

Изопштен болешћу из јавног живота, Мркаљ је ипак тридесетих година 19. вијека још присутан у књижевној јавности, и без своје воље и свог знања, по случају сачуваним пјесничким текстовима. У будимском алманаху *Родолубац* (1832) објављене су му изворне пјесме и преводи: *Псалам, Оче наш, Где је радосћ?*, *Мом нейостојајом знанџи: Кај с болесним очима остави своју љубезници и милошицу Ану, йак ћоче Баричу моловати* (по Орацију); *Мати и кћи, Мом шаљивом знанџу да се не срами слушкину Савку љубиши, кај су то исти млоји велики људи чинили*. То је готово циклус оригиналних и преведених пјесама насталих средином друге деценије 19. вијека, док је радио у Карловцу. Послао их је Димитрију Давидовићу за *Новине србске*, али тамо нису штампане, не зна се зашто. Касније пештански *Српски народни лист* доноси двије пјесме 1837. године, једну варијantu већ објављене пјесме (*Гди је радосћ*) и пјесму *Старац*, а београдски алманах *Голубица* (1839, 1841) превод једне Хорацијеве оде, сонете и шаљиве пјесме, бесједу Лукијану Мушицком и обраду његове славне пјесме *Глас народољубица*.

Деценијама потом нема готово никаквих трагова Мркаљевог присуства у српској култури. У то доба Вукова борба око језика и правописа не је јављала. Трају полемике с Јованом Хацићем – Милошем Светићем, полемике око израде терминолошког речника у Друштву српске словесности, па велика бура око превода *Новој завјета*. Вуков правопис ће остати под забраном за школе у Србији све до 1868. године. Међутим, нова генерација у књижевности и филологији (Бранко Радичевић, Ђуро Џанић) навјешћује побједу Вуковог правца. У то доба српске књижевнике из Мркаљевог завичаја (Војна Граница) дјелимично захвата илирска идеја о једном народу и језику, о илирској књижевности (тим појмом се служи и Павле Соларић, још 1810. године, али га употребљава као друго име за српску књижевност), што ће као последицу имати повјерење нове генерације у заједничку баштину Срба и Хрвата (рани Никола Боројевић и Огњеслав Утјешеновић Острожински, Петар Прерадовић).

У тим превирањима, поготово с побједом Вукове реформе, Мркаљ је још помињан само као претеча Вуковог дјела, које је обухватило српску културу с обе стране Саве и Дунава, а добром дијелом се пренијело и на хрватске књижевнике и филологе. Тако је Ђорђе Рајковић, неуморни истраживач српске културне традиције, 1877. објавио дио архивских извора о несрћном филологу и пјеснику. У описима реформе српског писма историчари српске књижевности нису запостављали аутора *Азбукојореса* (Стојан Новаковић, Јован Скерлић), али је он тек с објављивањем заоставштине постао значајно име и књижевне традиције: пјесме му улазе у антологије Младене на Лесковцу и Миодрага Павловића (потом и других антологичара), док филолошки списи бивају предмет минијуциозних анализа (филолошких, филозофских) и честих издања. Иначе је Мркаљев филолошки трактат послије првог издања из 1810. године прештампан у *Скупљеним ћрама-*

тичким и јолемичким стисима Вука Стеф. Карапића, I, 1894, а онда га је фототипски објавила Матица српска 1949. Отада па до наших дана изшло је барем десетак издања, што засебно што у склопу других монографских публикација (нпр. Сабрана дела Вука Карапића, књ. XII: О језику и књижевности, Бг 1968).

Филолошки аспекти Мркаљевих спisa данас су темељито расвијетљени. Дилеме су остале око његове Палинодије (1817), којом се јавно одређа као дијела своје реформе, наишавши на чуђење и жестоке критике. Вук је одмах узвратио: „Он је највећу буну подигао на дебело јер (испорио га, и сало му извадио напоље), а ако није знао зашто, то је његова штета и срамота“ и: „Заиста је тешко себи представити како је г. Меркаљ, после сала дебелога јера, могао доћи на овакве мисли!“ Колико је год покушао да физиологијом изговора гласова оправда своја нова тумачења (задржавање стarih слова и посебно слова дебело јер () ради предочавање акустике гласова), није нашао на разумијевање, осим можда на необичан коментар пријатеља из младих дана, Луке Милованова Георгијевића, који је помислио да се („ниједна вјера“, каже с ведром наклоношћу) тиме хтио нашалити. Прије ће бити да је Мркаљ, сударивши се са забраном своје реформе, покушао да од ње одступи, узалуд трагајући и за научним аргументима (физиологија гласова) и за душевним миром.

ПЈЕСНИК

Судбина Мркаљевог пјесничког дјела у извјесном смислу је била још несрећнија него судбина *Сала дебелоја јера*. Док је филолошка расправа одмах постала позната и цијењена у славистичким круговима, а у процесу реформисања српског писма изазвала велики преокрет, поезија је остала у траговима, по оновременој периодици, а најбољи дио у рукопису све до 1959. године. Раније објављене пјесме нису изазивале виднију пажњу нити је уз њих аутор даван атрибут пјесника. С пјесмама из Мркаљеве рукописне заоставштине историчари књижевности су се заинтересовали и за оно што је било штампано раније. Изучавања књижевне баштине Срба у Хрватској (Станко Корач), монографије Вукосаве Лекић Опачић и Гојка Николића, Мркаљеве годишњице (200 година од рођења – 1983. и од и *Сала дебелоја јера* – 2010. година), као и издање цјелокупног дјела у редакцији Јарка Ружића (1994), утичу да и пјесме и полемички одзиви на ондашњу српску поезију постану предмет књижевно-историјских изучавања и пажње антологичара.

Мркаљ је био образован пјесник, упућен у домаћу, класичну и (дијелом) савремену европску поезију. Погредан став о томе долази и из његовог односа према устаљеним пјесничким облицима. У малом збирку Мркаљевих пјесама међу насловима су ода, сонет, мадригал, божићна пјесма, побожна јутрења пјесма, што подразумијева да се пјесник подређује нормама у стиху, облику (јанру) и теми. Ако се узму у обзир и мотивско-стилски атрибути, његов опус обухвата још неколико врста: шаљиве, сатиричне, љубавне, анакроонтске, исповједно-рефлексивне, и пригодне пјесме. Стилско-реторич-

ки распони Мркаљеве лирике исто су тако велики као и жанровски: од простих до врло сложених исказа, и то у пјесмама писаним пригодно. Нпр. у *Магријалу за Нову годину* (1828) похвала владици и пјеснику Лукијану Мушицком развија се обраћањем вили (замјена за античку музу класицизма, односно инспирацију), чуђењем да се она јавља „чак с Капеле“, „кад реже оштра стужа“ (студен), па прелазећи у топос скромности, додаје да не пјева велике пјесме као што је *Арфа* (чувена пјесма Л. Мушицког, *Арфа шишиштавачка*), не пјева ни њега (митронасца), носиоца владичанске митре (администратор горњокарловачке епархије од 1824, па владика од 1828. до смрти, 1837), већ моли вилу да узлети к небу и извеле тражену пјесму, па будући спора, да је испреде. Напор око стварања пјесме добија свечан тон; пригодна похвала појачава естетски учинак оптерећивањем сваког стиха алузијама, паралелама, уклапањем у традицију жанра, са разујеном римом и промјењивим стихом. Лична стваралачка вольја, да се сачини пјесма поводом одређеног до-гађаја, добија свечан лик. Читалац ће примјетити динамику форме (стиха и риме), алузије на чуvenу дидактичку пјесму *Глас арфе шишиштавачке* и на (можда заједничког) професора пештанског универзитета (Шедијус), метафоре за пјесничко стварање (извести, прести), национализацију класичних мотива (умјесто музе – вила).

МАДРИГАЛ ЗА НОВУ ГОДИНУ

Чак с Капеле ти, Вило,
Кад реже оштра стужа?—
Ал` бесмртну мал Арфа ја не појем,
Ни Митру горду придобитком чести,
Ни главу златна Мужа.

Узлетив к небу, избирај са знојем,
Желећи песму искану извести,
К том спора, иди прести;
А нemo реци: Десница ти света!

Свог Шедијуса љуби млоја љећа!

Класично образовање је оставило доста трагова у Мркаљевим стиховима. Помиње митолошка имена и локалитет, преводи, опонаша или цитира римске пјеснике, Хорација и Вергилија, узима примјере из римских класика кад критикује, у писму Вуку, *Глас народољубица* Лукијана Мушицког. У стварању кованица и преносу смисла туђих ријечи у наш језик полази од грчког или латинског (*ag* – невидилиште, мрачј, *rima* – сличност). Ни у жанровском профилисању пјесничких облика не треба превиђати утицај класицистичке поетике, која је држала до жанровске и стилске подјеле на високо – ниско, уз-

вишено – тривијално, те простонародан, астрофичан стих Мркаљ узима за шаљиво-сатиричне теме, а сонет, сложену метричко-строфичну конструкцију, за једва прозиран смисао и склопитију ријеч, која се тиче људске природе (*Легени Дијаковић*) или природних, а општенационалних прилика (*Сонет преславну Архијасију*). Уз то његова мисао тежи ка типизацији, универзализацији својства човека (моћ зла) и карактера, независно од жанра, што је такође једно од битних црта поетике класицизма. Овоме треба додати да је енергију знања и стварања стално повезивао са мислима о препороду (национализацији) српске пјесничке ријечи, језика и писма.

ОРИГИНАЛИ И ПРЕПЈЕВИ

Мркаљев пјесничка заоставштина обухвата тринаест оригиналних пјесама и дванаест превода и обраћајућих текстова, док је, као што смо рекли, облицима, стилом, генезом и тематско-мотивским варијацијама изразито разнотрана и богата. Уз то свака од пјесама успоставља везе с пјесничком традицијом и пјесничким окружењем. Поменимо као примјер *Божићну јесен*, с траговима пјевања на народну, у духу тада популарних побожних спјевова Викентија Ракића и Милована Видаковића: парно римован стих (десетерац или осметерац), мјешавина славеносрпског и народног језика. Химничким тоном и ведром похвалом радости живљења подсећа на ускршњу пјесму Доситеја Обрадовића у *Писму Харалампију* (а можда је и настајала под њеним утицајем). Нитко данас код нас да не пости, Изобилно сватко да се гости. Гдје је била омраза и вражђа, Љубов сложна и мир нек се ражда. Нека пукне адски враг од једа. Пуне видећ нас љубовног меда.

Прожета истинском религиозношћу, пјесма се уклапа у круг Мркаљевих превода ове врсте текстова (псалми, божићне пјесме), у којима Амфилохије Радовић налази танану теолошку спрему, а Мркаљеву христолођу упоређује с *Његошевом химном Христу* на крају спјева *Луча микрокозма*.

Необично је колико су Мркаљеве привлачили шаљиви сијеки, често варијантне сличног мотива (нпр. *Мом нейостојајом знанџу*, *Мом шаљивом знанџу*), или контрастирање ставова који се на крају измирују (*Мати и кћи*, док *Нова јесница неком изабраном ѡосподину* изобличава порочног човека).

Злато ти кити прстење руке,

Дете ти гладно плаче од муке.

Бедна ти жена по селу проси,

Цурица даре од тебе носи,

Влашком будалом тебе зовући.

Свом „шаљивом знанџу“ препоручује „да се не срами слушкињу Савку љубити“:

Савчицу види,

Пак се ти стиди,

Њу изгубит

И не љубит,

И не тражит, бит њој драг.

О! слатка ока!

О! струка, бока!

И уста медни!

Цара вредни!

О! да можеш бит с њом наг.

У дјалогу између мајке и тобоже болесне кћерке, поента је у завршним строфама:

Мати: Да препише, њега зваћу,
Моје дете, што лекар,
Но још једно запитаћу, —
Муж је можебит та ствар?

Кћи: Како? – ах не! – но јест, Мамо!
На страну ћурићи и крznar!
Надати се смем ли само?

Муж јест, он ми јест та ствар.

Борећи се за голи живот, без чвршће повезаности са једва постојећим српским гласилима (једино излазе *Новине србске* Димитрија Давидовића), могао је да пише само за себе. Међу неколике теме које су га опсједале, најприсутније су религиозне (псалми, оченаш и божићне пјесме), с језичко-стилским рјешењима до данас непревазиђеним. Знајући какав је био Мркаљев живот, могло би се рећи да су неке строфе непосредан исказ преводичких животних стања. Заувана (=обећана) радосноме, Постлује ми крв, и свијест,
И ја велим у злу своме:
С оне стране добро јест.
(*Побожна јутрења јесна*)

По Мркаљеву у злу своме, из којега је спас на ономе свијету – „с оне стране“ – вјеровано је, као и пјесма „из карловачке боловаонице“ (*Лао, јао, јао...*), растанак од наде у вриједности овогемаљског живота. Утолико су ови преводи врста избора по сродности, односно искази животних прилика.

Други преводи, посебно псалми Давидови, у поређењу са класичним преводима Ђуре Даничића у прози, свједоче о изузетној језичкој инвентивности и Мркаљеву вјештини

**ПОМЕН ЗА 243 УБИЈЕНА СРПСКА ЦИВИЛА
У СЕЛУ КУКУЊЕВАЦ У СЛАВОНИЈИ**

У селу Кукуњевача, код Липика, у Западној Славонији 11. октобра 2018. одржана је комеморација и помен за 243 убијена српска цивила на данашњи дан, од стране усташких власти 1942. године. Помен је одржан и за остале мјештанске страдале по разним логорима. Из села је у Другом светском рату побијено 667 цивила.

Усташе су на овај дан у селу покупиле све становнике и одвели их у двориште православне цркве. Тамо су одвојени мушкарци од 15 до 50 година, те су затим одведени мало даље од села и побијени у Дикленичком потоку. Џеца, жене и старци су депортовани у логоре Даница 22-оје, Јасеновац 59-оро, Стара Градишака 209 и Сисак 109 Кукуњевчана.

Касније током рата у селу је страдало још 23 становника. У посљедњем рату споменик је уништен и обновљен је пре десетак година средствима Српског народног вијећа и града Липика.

БОРО РКМАН

**ОДРЖАНА КОМЕМОРАЦИЈА
НА ДЈЕЧЈЕМ ГРОБЉУ У СИСКУ**

У организацији Вијећа српске националне мањине Сиска, 6. октобра на Дјечјем гробљу у Сиску одржана је комеморација и евоцирано сјећање на дјецу страдалу у усташком логору од августа 1942. до јануара 1943. године. Кроз логор у Сиску, који је носио званичан назив *Прихватилиште за дјецу избеглица*, и налазио се на неколико локација, прошло је б. 693 српске дјеце са Козаре, Баније, Кордуна и из Славоније. Она су одвојена од родитеља који су завршили у Јасеновцу или на раду у Њемачкој и Славонији, а била су старости од неколико дана па до 15-ак година. Од болести, хладноће и неисхране умрло је или их је на разне начине убијено између 1. 152 и 1. 630 дјеце.

Парапост је уз саслужење пензионисаног сисачког пароха Петра Олуића и актуелног Веселина Ристића служио владика пакрачко-славонски Јован.

Отако се одржавају комеморације уназад 15-ак година, данас су први пут присуствовали званични представници државних институција. Сабор је представљао заступник талијанске националне мањине Фуро Радин, а Владу министарка за демографију Нада Мурганић. Комеморацији је међу стотињак окупљених присуствовао конзул Републике Србије у Загребу Ненад Маричић.

– То је за нас значајна и охрабрујућа порука, а истовремено би требала бити и порука свима онима који оваква или слична мјеста настоје негирати, настоје заобилазити и настоје претворити у средство за сукобљавање – рекао је проф. др Милорад Пуповац, саборски заступник и предсједник Српског народног вијећа. У спашавању дјеце из сисачког логора убрзо су се укључиле активисткиње Црвеног крижа те су малишане збрињавали, давали на уdomљавање, те их након рата спајали с преживјелим родитељима. Овде је био по броју жртава највећи и најзлоглашенији дјечији логор у Независној Држави Хрватској. Кроз њега је прошло близу 7. 000 дјеце, а свако треће или четврто дијете у том је логору умрло и овдје је покопано. Ми смо дошли одати почаст тој дјеци, али и захвалност људима из Сиска, Загреба, цијеле Хрватске, активистима Црвеног крижа, а прије свега хуманитарки Дијани Будисављевић, који су спашавали дјецу логораше од сигурне смрти – рекао је Пуповац. Дјеца која су имала срећу да буду ишчупана из логора, смештана су по загребачким и породицама у хрватском Zagorju. Многима је промјењен идентитет. Дио њих се након рата пронашао са преживјелим браћом и сестрама, а дио је до kraja живота остао под туђим именима и презименима не сазнавши своје право поријекло.

БОРО РКМАН

Дана 14. октобра 2018. године у цркви Св. Оца Николаја у београдском насељу Борча, у организацији Удружења Госпићана Никола Тесла у Београду, одржан је парапост за погибле Србе у Госпићу у току 1991. године.

Преко 160 људи, највише жена и старијих људи, страдали су без икакве криице, само зато што су били Срби. Највише злочина догодило се 16, 17. и 18. октобра 1991. године, иако су се злонији догодили и прије и послије, па се зато ово обиљежавање одржава обично половином октобра сваке године у Београду, речено је од стране организатора.

**ДЈЕЦИ СМО ДУЖНИ
ДА КАЖЕМО ИСТИНУ**

Парапостос су присуствовали чланови Удружења Госпићана и породица погиблих, уз служење и опело посљедњег госпићког пароха протојереја Славка Стевановића и протојереја Драгана Вашићевића, старјешине храма.

Протојереј Славко Стевановић одржао је затим пригодну, емотивну бесједу о страдању српског народа у његовој парохији у Госпићу. У питању су људи које је углавном све и познавао.

– Јудски је оправсти, а једини је Бог тај пред кога ћемо сви изаћи да нам суди. Треба рећи дјеци да су то чиниле усташе, да знамо, да памтимо и не заборавимо шта нам се дешавало и 1941. године и послије педесет година поново, 1991. године. Ја сам своју прву парохију добио у Госпићу у цркви Светог Ђорђа, и био сам тамо од 1981. до 1991. године. Тада је у сјећању, поготово од прољећа до јесени када су пале прве српске жртве. Не могу заборавити тај крај, те људе, поносне, достојанствене... Мени је данас и част и дужност да служим овај парапост и да се сјетим свих тих недужних

» Протојереј Славко Стевановић

људи који су страдали. Данас нема цркве у Госпићу (која је подигнута 1785. године), срушена је и није обновљена, нема ни крста и не зна се да је икад ту и била, а нажалост нема ни повратника у том крају – објаснио је отац Славко, који је већ 15 година парох у цркви Св. Оца Николаја у Борчи. Отац Славко, како је naveo за Српско коло, подигао је цркву у Смиљану у Лици, родном мјесту Николе Тесле, која је посвећена Светим апостолима Петру и Павлу, и у том страдалничком дијелу Лике једино је та црква мјесто, где Срби пртјерили из ових крајева, могу запалити свијећу за своје најмилије које су изгубили.

ВАРТОЛОМЕЈСКА НОЋ ЗА СРБЕ

Госпић је тих дана био сабластан град, град страве и ужаса, град који је наставио „неславну“ традицију из 1941. године, како је рекао предсједник Главног одбора Удружења пензионера из Хр-

» Миле Рајчевић

» Биљана Ђалић

ватске у Београду Миле Рајчевић, који се такође подсјетио тих тешких дана за госпићке Србе.

– Побједа ХДЗ-а у Хрватској изненадила је српски народ који је до тада вјеровао у Партију и ЈНА. Госпић је био врло погодно и плодно тло за обрачун са Србима, будући да је у њему било још живих који су учествовали у ликвидацијама Срба 1941. године у Госпићу и околним српским селима. Митизи хрватских странака јасно су слали пријетеће поруке Србима, да напуштају градове и села и селе се из Хрватске. Српско становништво напуштало је Госпић свакодневно, још од јула 1991. године. Почетком септембра у Госпић се почeo враћати народ, претежно Хрвати и неколицина наивних и лаковјерних Срба. Радио Госпић позвао је преко локалне радио-станице да се врате на посао ради обављања редовних активности. Дана 16. октобра 1991. године Тихомир Орешковић је сазвао састанак Кризног стожера на коме се одлучило да ће се кренути са хапшењем и ликвидацијом Срба у Госпићу. То је била Вартоломејска ноћ за Србе у Госпићу. Одмах се приступило хапшењу и извлачењу несрбјених Срба из станова, кућа и склоништа... Унесрећене људе возили су смиљанском цестом према Пазаришту. Била је већ mrkla ноћ, што су је пробушили фарови војног камиона покрivenог церадом у којем су војни полицијаци допремали жртве на стратиште, већином старије људе и жене – испричао је Рајчевић из прве руке, додајући да је већина Срба, који су се вратили у Госпић, завршила у масовним гробницама Госпића и околине. Додао је и да је једна већа група госпићких Срба, њих 25, већином интелектуалца, похапшена у Госпићу 16. и 17. октобра 1991. године. Одвежени су до касарне у Перушићу, затим у Липову главицу код Широке Куле, и тамо су сви стријељани.

– Нико од Госпићана Хрвата није покушао да их заштити, спаси, иако су на одговорним функцијама били све познати људи, са којима су до јуче радили заједно у канцеларијама, становали у истим зградама, ишли заједно у школу. Само 1991. године у Госпићу и околним селима општине Госпић убијен је 161 Србин, од тога 125 цивила и 36 припадника војних формација, 123 мушкарца и 38 жена – подвукao је Рајчевић.

У име Удружења Госпићана Никола Тесла у Београду, предсједница Скупштине Биљана Ђалић, која је те јесени 1991. године изгубила оца, поручила је на скупу, да четири године коплико удружење постоји, настоје да овај датум не занемаре и да ће тако и наставити.

ВЕСНА ВУКОВИЋ

У БЕОГРАДУ СЛУЖЕН ПАРАСТОС СТРАДАЛИМ СРБИМА У ЗЛОЧИНАЧКОЈ АКЦИЈИ ОТКОС-10

Више од 70 жртава и 5.000 протјераних са Билогоре

У организацији Завичајног удружења Билогора, у цркви Светог Марка у Београду, 28. октобра служен је парастос и одржан помен страдалим Србима од 1991. до 1997. године у Грубишном Пољу и источној Билогори. Акција хрватске паројске под називом *Отикс-10* почела је 31. октобра 1991. године, нападом на Територијалну одбрану Грубишно Поље, а циљ је била ликвидација или протјеривање Срба са подручја источне Билогоре. У егзодус је из више од 30 села, кренуло око четири хиљаде људи, а међу њима је било и око 250 припадника других националности. Послије повлачења Срба из источне Билогоре, услиједила су убиства преосталих становника, пљачка, паљење и минирање кућа, укључујући и села у којима раније није ни било отпора. Парагосту је, поред представника Удружења Билогора, мјештана Грубишног Поља и родбине жртава, присуствовао и Миодраг Линта предсједник Одбора Скупштине Србије за дијаспору и Србе у региону.

Према подацима, које је након парагоста изненадио секретар Завичајног удружења Билогора Ранко Раделић, на подручју источне Билогоре, од 1991. до 1997. године, живот је изгубила 71 особа, мада се још увијек око двојице лица истражују околности како су страдали. Већином су то били припадници српске националности или они који су били у

» Ранко Раделић

родбинским везама са српским породицама. За злочине над Србима почињене у источној Билогори још нико није одговорао ни пред Хашким трибуналом, нити пред хрватским судовима.

— Осим 71-ог српској жртви, парагост је служен и за преко 100 хиљада Срба који су рођени и сахрањени на 56 освештаних мјеста у источној Билогори од 1552. до 2018. године. Зато се морамо трудити да то сјећање пређе иза хоризонта наших живота, иза хоризонта дјече, наше дјече, да оно нема краја. На тај начин можемо опстати као народ, јер кад заборавимо наше страдале, онда

ћемо и као народ нестати — истакао је Ранко Раделић.

Народни посланик Миодраг Линта обраћајући се присутним рекао је да се често трагедија српског народа у Крајини своди на Бљесак и Олују.

— Често се заборавља чијеница да је током 1991. године, са ширег подручја Западне Славоније у више злочиначких акција хрватске паројске протјерано десетине хиљада Срба. Само из источне Билогоре протјеран је преко пет хиљада Срба, а страдало их је преко 70. Не смијемо никад заборавити наше страдале сународнике, треба увијек да их се сјећамо, али не можемо да опростимо онима који се нису покајали и који и даље славе злочине и злочинце над Србима. Лично, више пута, сам позвао наше Тужилаштво за ратне злочине, то чиним и овај пут, да покрену истрагу везану за страдале Србе са подручја Билогоре, јер од Хрватске то не можемо очекивати и не вјерјем да ће Хрватска било кад да казни злочинце који су убијали и протјеривали Србе — истакао је Миодраг Линта.

Вијенац на споменик страдалим српским жртвама од 1991–2000. године на простору бивше Југославије, положили су Роберт и Слађана Драгичевић, а по завршетку парагоста и пригодних бесједа, како то православни обичају налажу, за покој душа страдалих припремљено је послужење. **ЖЕЉКО ЂЕКИЋ**

» Парагост у цркви Светог Марка

ПАРОХ МОРАО ОТИЋИ ЗБОГ ПРИЈЕТЬЈИ СМРЋУ

Непосредно по завршетку парагоста, окупљенима се обратио протојереј ставрофор Маринко Јуретић, некадашњи парох у Грубишном Пољу рекавши да је због пријећи одређених ХДЗ јуришника да ће га ликвидирати, два мјесеца раније морао напустити овај градић и своје парохијане. Ипак је смогао снаге да се врати у Хрватску где је службовао у Загребу од 1998–2001. године када је пензионисан.

— Сваке године нас је све мање на парагосту, неки из објективних разлога нису могли доћи, други из вјеровано њима знаних разлога. Не можемо да заборавимо шта се догодило, нити вријеме то може излијечити и зато смо се овде сакупили да се помолимо за душе страдалника. Најтеже је свакако онима који су изгубили своју дјецу, родитеље, брачне другове, близку родбину убијену на мучки начин, а свима њима и нама окупљенима у овом светом храму нека Господ да утјехе и здравља — рекао је за Српско коло Маринко Јуретић.

» Протојереј ставрофор Маринко Јуретић

ДРАГИЧЕВИЋ: НЕМА СУЖИВОТА СА ХРВАТИМА

Слађана Драгичевић, потпредсједница Удружења Билогора објаснила је зашто се не би враћала у Хрватску.

— Мој покојни дјед је пред усташама бјекао 1941. године и зауставио се код Пожаревца и по завршетку рата се вратио кући. Педесет година касније доживио је да са својом дјецом и унућићима, поново бјеки и заустави се код Ковина. Када бих се сада ја тамо вратила и покушала

да заснујем породицу, обновим домаћинство, питам се ко ће ми гарантовати да ће моје дјијете бити безбједно и да ја, кроз неко вријеме, поново нећу морати да бјежим са својом дјецом и унућићима. Док год у Хрватској влада свијест величања усташства и док се чују покличи „За дом спремни“ и многи други, нама тамо нема повратка. Нема нам суживота са Хрватима и то треба заувјек да заборавимо. Не због нас, него због наше дјече — одлучна је ова млада жена, додајући да ово данас није парагост само пострадалим жртвама, него и парагост првим годинама њеног и живота њене генерације.

НЕОБИЧНА СУДБИНА БОГОМОЉЕ НА БАНИЈИ

ДРВЕНУ ЦРКВУ ПРЕМЈЕСТИЛИ ЈЕР ИМА ПРЕЈАКО ЗВОНО

На Банији и Кордуну било је до Другог свјетског рата дводесетак дрвених цркава Српске православне цркве. Све су биле изузетни примјерци аутохтоног градитељства, од материјала са овог подручја, некад богатог шумом, и углјавном су све грађене у 18. вијеку. Биле су прави бисери архитектуре, настале ручном обрадом, умијећем вјештих тесара пренесеним с колења на колење. Што у оном, што у послиједњем рату, дедесетих прошлог вијека, нестаље су, порушене или запаљене све, изузев двије. Стијајем оконости опстале су цркве у Доњем Селишту, данас стављена под заштиту државе Хрватске, и полудрвени храм посвећен Васкрсењу Господњем у Мајском Пољанама. Оба светилишта налазе се у близини Глине.

У глинској општини, у селу Бузета, налазила се црква од дрвета, градитељски драгуљ међу сакралним грађевинама на Банији. Спаљена је након Олује и данас постоје реални изгледи да се обнови. Бранка Бакшић, замјеница градоначелника из реда припадника српске националне мањине града Глине, каже да је готова проектант документација, за коју је потребно око 14. 000 евра и, према њеним ријечима, када се прикупите та средства конкурисало би се код Хрватског министарства културе.

У архиви у Загребу, која је повучена из Беча, нашао се и дио документације цркве у Бузети. Студент историје Петар Демић, поријеклом с ових простора, бави се изучавањем прошlosti Баније, подручја кроз историју више пута палjenog од разних војских. Према његовим ријечима, поменута три храма СПЦ потичу из 18. вијека.

— Тако сва три имамо забиљежена у аустријској карти Банске крајине насталој између 1773. и 1775. године. Храм Светог пророка Илије (Бузета) налазио се на тромеђи Бузете, Дабрине и Класнића и уписан је као St. Elias. Он је премјештен, а храм Вазнесења Христовог (Мајске Пољане) налазио се на тромеђи Брњешке, Мајских Пољана и Ровишке и уписан је као Sztovraska cerkva. И данас се налази на истом месту, као и храм Светог архангела Михаила (између Горњег Селишта

ЂУРО ЂУКИЋ/ПОЛИТИКА

УСПОМЕНЕ И СЈЕЋАЊА НА СВЕ МОСТАРЦЕ И МОСТАРКЕ

АЛЕКСИНИ СТИХОВИ ПРОБУДИЛИ ВЈЕРУ У СРПСКО ВАСКРЕСЕЊЕ У ДОЛИНИ НЕРЕТВЕ

Прво дружење Мостараца у Београду одржано је 5. октобра на Земунском кеју на сплаву Беолиду у организацији обновљеног Удружења Мостараца. После отаџбинског рата Удружење је престало са радом, када је имало искључиво хуманитарни карактер, а сада је идеја окупљања, како је речено на почетку програма, „да се пројуже успомене и сјећања на све мимосвијетне Мостарце и Мостарке, догађаје и дешавања која су им красила живот у младости, те да дио културолошко-језичке и говорне аутентичности пренесу на младе који Мостарлук живе само кроз приче старијих“.

ГРАД ЉУДИ

На почетку око 200 окупљених Мостараца поздравио је домаћин, предсједник Удружења Благоје Ребић, а међу њима посебно оне који су, како је рекао, приче о Мостару и његовим житељима у својим коферима пројијели широм планете, попут легенде фудбала Ивана Ђурковића и оправдано одсунтог Душка Бајевића.

— И како су они даривани даром да ријечима сликају, опјевали и обожили Мостар као град окупан Сунцем, којег на крају континента и на вратима Јадрана необуздана, а бескрајно лијепа Неретва и раздваја и спаја, ја ћу о Мостару рећи да је то био град људи, како град великих Алекса Шантића, прослављених спортиста, призна-

тих умјетника и привредника, тако и град Ћафета, Греће, Стампија, Ице Вољевице и Васе Кисе, град у коме су медитерански шарм, херцеговачки крш и љепота ријеке Неретве стварали непоновљиве карактере и ликове – надахнуто је рекао предсједник Ребић поклевши Мостарцима „да им све лијепе успомене и сјећања никада нико не покида.“

— Да сви мостови које сазидасмо у једнако лијепом и топлом Београду нико не чини упитним, да сви мостови према вама драги наши пријатељи, стамено стоје и зраче љепотом Неретве, да траго-ви мостарске душе никад не пресуше – поручио је Ребић.

ОБНОВА САБОРНЕ ЦРКВЕ КАО ЗАВЈЕТ

Говорећи за Српско коло Ребић је објаснио да је Удружење обновило свој рад у априлу ове године, а да је прва форма Удружења, с обзиром на првенствени хуманитарни карактер, престала да постоји завршетком ратних десетак година.

— Љубав многих, те осјећај припадности једног дјела бића граду у којем ста-само поново нас је окупила са жељом да ту добру енергију генеришемо кроз Удружење и када треба запјевати и важније када треба помоћи, а нама је један од главних циљева да једни другима помажемо. Удружење се финансира искључиво из до-бротворних прилога и дона-

» "Амбасадор" Мостараца у Београду Томислав Бајевић, Иван Ђурковић и Благоје Ребић

ција. Желим да похвалим све наше Мостарце који помажу обнову једног од најстаријих православних храмова у овом дијелу свијета, Саборне цркве Свете Тројице у Мостару, која је била до темеља срушена у рату. Ми ћемо се и као Удружење укључити да што више наших људи анимирамо да се та обнова заврши – истакао је Ребић на kraju разговора.

ПОКЛОН ЗА ЂУРКОВИЋА – ЛЕГЕНДУ ПАРТИЗАНА

Ове године обиљежава се и 150 година од рођења великог пјесника који представља симбол Мостара, Алексе Шантића, а у оквиру свечаног програма вечери члан Управног одбора Удружења Томо Бајевић уручио је монографије о Алекси Шантићу истакнутим Мостарцима у знак захвалности за до-принос Удружењу, и то про-слављеном фудбалеру Ивану Ђурковићу, привреднику

и хуманисти Ристи Чалији, и знаменитим Мостаркама Зори Шишић и Земири Дамјановић.

Вече није могло проћи без неколико Шантићевих стихова које је рецитовао пјевач Рале, а онда је носталгично дружење настављено уз севдалинке карактеристичне за мостарски крај, а у којима су опјевани Стари мост, Неретва и мостарски сокаци.

Легенда југословенског фудбала, прослављени Иван Ђурковић, рођени је Мостарац, где је живио до своје двадесете године и направио прве фудбалске кораке. За Српско коло рекао је да је оваква иницијатива оснивача Удружења, дружења и окупљања велики и лијеп потез.

— 1964. године дошао сам у Београд, али Мостар је за мене остао темељ који не могу заборавити. Био је мој. Често одлазим у Мостар, тамо имам дио фамилије, и сваки пут кад одлазим изнова се

радујем. Сјећам се почетака у Вележу. Ту су настали моји први спортски кораци, ту се родила љубав за спортом уопште. Прво сам тренирао пливање, а од 14-те године дошао је фудбал. Први професионални уговор потписао сам у Вележу са 17 година и тада отворио врата једне шире приче у мојој каријери – испричao је Ђурковић чији је ток даље каријере свим познат.

КУНИЋЕВА ГУВНА НА ПЛАТНУ

Мостар живи и кроз слике Мостараца Кунић Драгана, сликара који, иако је 1992. године избегао из родног града, мотиве Херцеговине, камена, брда и неба не заборавља.

— Херцеговина је земља довољно богата и разнолика да ме увијек изнова и снажно мотивише. Ти мостарски лукови мостова, улице, сокаци, бехари, мостарске баште... оставили су ми траг у сјећању. Често slikam и tзв. „гувна“, то су mјesta где се сјајала пшеница и жито. То је било култно mјesto, јер оно што ту створиш, што жетвом добијеш, од тога ћеш живјети цијеле године. Тога пуно има у Попову пољу, одакле су мјеђутим данас су та гувна најаклост углавном напуштана – објаснио је Кунић, који је правник по струци, али од 1989. слика.

Члан је Удружења пријењених умјетника Србије и иза себе има доста изложби у значајним државним галеријама, а од предратног времена није направио изложбу у Мостару, па је то иде-

ја и жеља коју жели да оствари ускоро.

Кунићеву слику погледа на Вележ са источне стране моста, Удружење је поклонило истакнутом хуманисти, добровољнику и привреднику Ристи Чалији који је многе Мостарце у ратним годинама хранио и облачио.

ХУМАНИТАРНИ РАД

— Априла 1992. године, ми Мостарци смо се ангажовали и ујединили да помогнемо нашем народу. Имао сам фирму у иностранству и финансијски сам добро стајао. Нашао сам простор у коме смо се у Београду окупљали, а затим и регистровали Удружење Мостараца и пријатеља Мостара Алекса Шантић – сјећао се Чалија и да је не-дељно три шлепера хране и одјеће слато за источну Херцеговину.

— Добили смо огромне количине хране и слали је на-роду. Удружењу су се при-кључила многа имена, попут глумца Гојка Шантића који је у Југословенском драмском позоришту правио молебан за Мостар. Пуно спортиста нам се прикључило и давало помоћ. Шаљиво су нас звали „Влада у егзилу“, али битно је да су Мостарци тих тешких година били изузетно збринuti и да нико није био гладан – закључио је Чалија додајући да је и послије Дејтона народу тешко, а да су Срби тамо и данас у тешком положају.

Као што је велики патриот и најпознатији Мостарац Алекса Шантић написао у својој пјесми Остајте овде: „Овде вам свако братски руку стеже – У туђем свијету за вас пелен цвјета; За ове крпе све вас, све вас веже: Име и језик, братство, и крв света. Остајте овде! Сунце туђег неба неће вас гријат ко што ово грије, — Грки су тамо заложији хљеба где свога нема и где брата није...“

Догађају се присуствовали и предсједници братских херцеговачких Удружења, Га-чана, Требињаца, Билећана и Невесињаца. **ВЕСНА ВУКОВИЋ**

» Ристо Чалија и Благоје Ребић

» Митхад Благајац, Мика Вучјак, Зорка Шишић, Ристо Чалија

ОДРЖАНО ТРАДИЦИОНАЛНО САНСКО ВЕЧЕ У БАЊАЛУЦИ

У организацији Завичајног удружења Сањана Грмеч сваке прве седмице у октобру одржава се Санско вече у Бањалуци. Током октобра 1995. године око 27. 000 Срба из Санског Моста је напустило своја вјековна огњишта. Веома мали број њих се вратио својим кућама због тешких услова за живот, лоше инфраструктуре, здравствене заштите и путних комуникација.

Овогодишње Санско вече је започето молитвом санског свештеника Алена Марића те одавањем почасти палим борцима и цивилним жртвама из послједњег рата. Сваке године на Санско вече дођу Сањани са свих страна свијета, како би се састали и евоцирали своје успомене на родни град, школске дане, ријеку Сану и планину Грмеч.

Јовица Црномарковић, родом из села Да-

» Драган Срдић, Дејан Рунић, Далибор Штрабац, Драгиша Ступар, Раденко Мијатовић и Борис Аврамовић

бар, на ово дружење је дошао из Старе Пазове. По његовим ријечима, ово је јединствена прилика да се виде стари пријатељи, комшије, родбина и школски другари.

— Одавде ћу са собом понијети много ли-

јепих успомена. Обавезно долазимо и идуће године – истакао је Црномарковић.

Осим из Србије, било је још мноштво гостију и из других република бивше Југославије, између остalog и из Словеније. Мио-

drag Кондић из Крања изразио је задовољство што види драге људе, истакавши да је свагдје лијепо, али никад као кад си међу својим земљацима.

— Оваква дружења су важноја зато што је то јединствена прилика да се опет сртнемо те да не дозволимо да нас избјеглиштво разједини. Битно је остати вјеран своме родном мјесту, не одродити се, не изгубити себе и не заборавити где се налазе гробови наших старих. Наш је народ довољно напађен те заслужује да се окупља и ради-носним поводима попут овог – био је јединствен став свих присутних.

У културном дијелу програма учествовале су двије краишке групе *Расељени Крајинци* из Бањалуке и *Принциј* из Старе Пазове.

Д.С.

ЈУБИЛАРНИ 15. САБОР КУПРЕШАНА ОДРЖАН ЈЕ 5. ОКТОБРА У РЕСТОРАНУ ХОЛИДЕЈ У БЕОГРАДУ

Биљези обиљежили дружење Купрешана

Јубиларни 15. Сабор Купрешана одржан је 5. октобра у ресторану Холидеј на Лединама у Београду. Купрешани у Србији своје окупљање организују сваке године наизменично у Београду и Новом Саду. Част да организује овогодишњи сусрет Срба са Купресом који живе у Србији припајају Купрешанима настањеним у Београду. Они су то учинили на најљепши могући начин. Ријечују, музиком, добром изворном пјесмом и промоцијом књиге *Купрешки биљези*, аутора Мирка Матића. Више од двије стотине Купрешана одазвало се овом склопу, углавном из Србије, али било је и оних што су превалили дуг пут из завичаја и Бањалуке. Скуп је започео минутом ћутања за све погинуле у Одбрамбено-отаџбинском рату.

ПОДРШКА ИЗ ЗАВИЧАЈА

Вукан Мишковић, предсједник организационог одбора 15. Сабора Купрешана отворио је манифестацију, поздрављајући окупљене госте и захваљујући се спонзорима без којих завичајно вече не би било могуће организовати.

Михајло Цвијетић и води-

» Михајло Цвијетић и Милица Мишковић

» Вукан Мишковић

тель програма Милица Мишковић прочитали су писмо начелника Купреса Гојка Шебеза.

— Свим учесницима 15. Купрешког сabora шаљемо топле поздраве са Купреса са жељом да се још више упознate, међусобно близите и на крају да се лијепо проведете. Нама преостаје да жалимо што се вечерас нећemo дружити са вама због обавеза око избора у Републици Српској и Босни и Херцеговини. Захваљујемо се организатору на позиву, а посебно се захваљујем онима који су организовали 1. Купрешки сабор, који је постао традиционалан — поручио је Шебез.

Михајло Цвијетић је по-

здравио и др Николу Поповића, редовног члана Академије наука и умјетности Републике Српске, првог академика са простора Купрешке висоравни, наглашавајући „да су сви Купрешани по рођењу и поријеклу поносни на њега и да му желе добро здравље и пуно успјеха у раду“.

ЛИНТА: КУПРЕШКИ СРБИ ВЕЛИКЕ ЖРТВЕ

Предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону у Скупштини Србије Миодраг Линта поздравио је приступне у своје и у име Одбора и пожелио им угодно вече.

— Срби са Купрешке висоравни су у 20. вијеку доживјели незапамћена страдања и погром. Доживјели су злочин геноцида за вријеме НДХ, као и страховите злочине и прогоне за вријеме грађанског рата у БиХ. Са подручја општине Купрес протjerano је око пет хиљада Срба. Многи су били присиљени да нађу ново место за живот у Бањалуци, широм Републике Српске, Србије и свијета. Међутим, најважније је да нисте заборавили своје коријене, поријекло, традицију и ово 15. дружење је најбољи доказ за то. Са мном за столом се налази група мла-

дих Купрешана из Бањалуке који имају велике жеље и амбиције да оснују удружење и покрену низ акција са циљем опстанка оно мало наше народа у федералном Купресу, као и низ других активности. Вјерујем им, прије свега, зато што су млади и желим им да се повезују са младим земљацима у Србији и широм свијета – истакао је Миодраг Линта и пожелио много среће у раду домаћинима.

Михајло Цвијетић изречитовоја је пјесму посвећену Смиљи из Кудиља, која воли младог официра. Био је то увод за најаву Мирка Матића, официра и писца двије књиге са темом Купрес. Прву *Звуци са Купреса* представио је прошле године у Новом Саду, а овом приликом представљена је и друга књига *Купрешки биљези*.

Мирко Матић живи у Бањалуци, а своје обраћање, приликом којег је бурно поздрављен од својих земљака, почeo је са стиховима:

— Ево факат и вријеме доје, да се браћо саставјем овде, на овоме мјесту честитоме, да зборимо и да говоримо, да пјевамо, да се веселимо и да ову књигу представимо, о животу народа српскога, са Купреса мјеста јуначкога – рекао је Матић и додао да је књига Ку-

ПЕРО ЛУГОЊА: УДРУЖЕЊЕ И У РС

Миодраг Линта у свом говору помињао је младе Купрешане из Бањалуке, а ми смо једног од њих, Пере Лугоњу, замолили да за *Српско коло* каже неколико ријечи о проведеним и активностима које планирају да спроведу.

— Након 27 година у Равном организовали смо велики скуп за Илиндан покушавајући да не заборавимо своје коријене и да од својих предака преузмемо све оне народне обичаје и наставимо традицију купрешких Срба. То је црквена слава храма и захвалио бих се оцу Марку који нас је благословио, и био нам велика подршка. Подржани смо и од начелника општине Купрес у Републици Српској, као и од начелника федералног Купреса, где живи велики број наших сународника који су се вратили и по свemu судећи остају да живе тамо где су рођени. Наша жеља је да организујемо удружење Купрешана у РС са сједиштем у Бањалуци, да помогнемо нашим земљацима који су остали на свом огњишту. Очекујем да ће се велики број младих људи одазвати нашој иницијативи и основати своје удружење, како бисмо већ наредне године овакво вече и ми организовали у главном граду РС. Захваљујем се и народном посланику Миодрагу Линти који је препознао нашу идеју и понудио помоћ око организације – закључио је Пере Лугоња.

» Подршка из Бањалуке

ћрешки биљези наставак претходне књиге *Звуци са Купреса*.

— Заједно представљају цјелину, која говори о биљезима, вишевјековном постојању, начину живота, обичајима, традицији, страдању и нестајању Срба са Купреса.

Биљези Срба са Купреса су, наша стара имена, говор, народна ношња, темперамент, наши локализми, пјесме, момачке и дјечије игре, наше традиционално обиљежава-

ње вјерских празника и слава, наша јела, народни инструменти, наше цркве, споменици, а највећи и најстарији биљези су наша гробља – поручио је Матић.

Купрешани су до краја вечери уживали у изворним пјесмама у извођењу њиховог земљака Ђоке Марича и сјајном избору музике и пјесама које је за њих припремио оркестар Драгана Прогоњића.

ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

У ГРАДУ КУПРЕСУ ОСТАЛО САМО 10 СРБА

До рата 1992. године, у општини Купрес, живјело је пет хиљада Срба. У току рата сви су отишли у избеглиштво. Највише у Бањалуку и околину, али више стотине њих је нови живот започело у Србији, где од раније живи више од 10.000 Купрешана углавном колонизованих послије Другог свјетског рата. На Купрешкој висоравни сада живи око 600 Срба. Од тог броја њих 350 живи у општини Српски Купрес, Република Српска. Општину чине три села, Ново Село, Шеменовци и Мрђановци. Послије рата обновљене су школа, општина, амбуланта и зграда полиције. У Купресу РС постоје два већа привредна објекта за прераду дрвета, добар дио становништва се бави и сточарством, а највећи проблем представља водоснабдјевање. У општини Купрес која се налази у саставу Федерације БиХ послије рата живи 250 Срба, док у самом граду Купресу живи једва десетак Срба.

НА ПРАЗНИК СВЕТЕ ПЕТКЕ У КОВИNU ОДРЖАНО ТРАДИЦИОНАЛНО 28. ВЕЧЕ ГУСАЛА И ЕПСКЕ ПОЕЗИЈЕ

Саборовање у Ковину посвећено обнови цркве у Косовској Каменици

На празник Преподобне мати Параскеве – Свете Петке Удружење Прекогрдinskih Срba из Ковина по 28. пут организовало је традиционално вече гусала и епске поезије у Центру за културу Ковин. Како је на почетку програма истакао надахнути водитељ програма, професор Никола Љубоја, скup је посвећен страдању и јунаштву српског народа и стогодишњици завршетка Великог рата.

Љубитељи гусала, народног стваралаштва, посебно епске поезије као и историје уживали су у наступу народних гуслара, а водитељ програма се потрудио да публици представи биљешке које су странци остављали задивљени српским јунаштвом и храброшћу.

На почетку програма здравицу је подигао Вукојица Сандић. Гусларски поздрав Косову упутио је Зоран Племић. Потом је своје стихове о српском хероини Милунки Савић казивао херцеговачки пјесник и филозоф Божидар М. Глоговац.

На сцени су се ређали мајстори на струнама потврђујући да су се гусле прославиле уз српске јунаке. Александар Таушан уз гусле је казивао стихове пјесме *Академија гусала*, а Никола Јекнић стихове пјесме *Глас*

» Никола Љубоја, Благоје Богдановић, Славко Ђекнић, Зоран Племић, Божидар Глоговац, Александар Таушан, Владо Руњо, Јован Лакићевић, Никола Јекнић, Славко Алексић, Вукојица Сандић

са *Скадра*. Пјесму о војводи Синђелићу казивао је народни гуслар Јован Лакићевић, а јуначку смрт Радула Радовића дочарао је народни гуслар Славко Алексић.

Гуслар Владо Руњо пјевавао је о смрти Марка Пулетића, а народни гуслар, пјесник и књижевник Славко Јекнић програм је завршио извођењем пјесме *Војвода Радомир Путник*. Шаролик гусларски репертоар обогатио је наступ фрулаша и гајда-

ша Горана Стаменковића и хармоникаша Павла Убовића.

Као и свих претходних година и овога пута домаћин је био Благоје Богдановић, предсједник Удружења Прекогрдinskih Срba, који је од оснивања 1991. године на његовом челу.

Богдановић је рекао да је и ове године већ имало хуманитарни карактер и да је сав приход од улазница намирењен обнови цркве Светог Николаја у Косовској Каменици.

— Ковин је место у којем живи велики број колониста. Сваки десети становник је сплетом ратних околности овдје пронашао свој дом и на тај начин допринио бољој демографској слици наше општине – рекао је Богдановић уз напомену да је ова манифестија централна и да би сигурно била посвећења да се није похлопила са празником Свете Петке.

— Наше Удружење је у вријеме ратних година помагало наш народ

у свакој општини у БиХ, а помоћ смо слали и на Косово – рекао је Богдановић и посебно се захвалио Општини Ковин и спонзорима, ПЕ Котиролс Ковин, Конвекс Београд, Бродијко Ковин, Пилана Александар Багрем, ДТД Ковин, Керамика Чичић и Сави Шаренцу. Међу гостима је био замјеник општине Ковин, Ратко Мосуровић, као и представници завичајних удружења из Вршца, Сmedereva, Зрењанина и Београда.

М. ШАПИЋ

УДРУЖЕЊЕ НОВО ОГЊИШТЕ НА ДОСТОЈАНСТВЕН НАЧИН ПРОСЛАВИЛО ДЕЦЕНИЈУ ПОСТОЈАЊА

Добријевић: Сваки пети становник Барајева дошао је са ратом захваћених подручја

Барајевско удружење *Ново огњиште* је 14. октобра 2018. године, на празник Покрова Пресвете Богородице, на достојан начин обиљежило прву деценију свог постојања. У Центру за културу Барајево приређен је богат културно уметнички програм поводом десете завичајне вечери под називом *Завичајном огњишту у Јохоре*.

ЦИЉНА ГРУПА ВЕЛИКА

Предсједник Удружења *Ново огњиште* Јово Добријевић је рекао да чланство није тако бројно, али да циљну групу овог Удружења чине избјегла и интерно расељена лица, којих према попису, на територији општине Барајево има око 4. 700.

— Готово петину становника Барајева чине они људи, који су због ратних де-

» Јово Добријевић и Данијела Станишављевић

» Фолклорни ансамбл "Шумадија" из Барајева

шавања били принуђени да напусте своје домове и ново уточиште пронађу на овом простору — рекао је Добријевић и истакао да је ово Удружење основано не само да би чувало културну традицију него и помагало људима у остваривању њихових људских права, помажемо им и око

— Многи наши људи су неповјерљиви, имају бројна лоша искуства и не треба да чујију што су затворени. Малије број оних који су друштвено активни. Ми се као Удружење трудимо да наше људе упутимо на праве адресе да би остварили нека од својих права, помажемо им и око

попуњавања разних образаца — рекао је Добријевић и истакао да би била организованост допријијела и бољим резултатима.

— Општина Барајево нам је дала подршку за организовање ове традиционалне манифестације, али ње не би било без помоћи Центра за културу Барајево, као и наших бројних пријатеља и донатора — рекао је Добријевић истичући добочинство Душанке и Јове Пуповца, али и приватних радњи као што су СЗР Драча, Спекшар стил, месара Иванковић, пекаре Нана, Јанковић и Мале јекарице.

— Посебну захвалност дујујемо нашој Епархији шумадијској и њеном свештенству, посебно оцу Виду Милићу —

рекао је Добријевић не заборављајући да помене све оне људе који су водили ово Удружење у претходном периоду.

— Бранко Кресојевић, Душан Ђевић, Милан Мијатовић, Радомир Драча, Бранко Грчић, Маријана Борковић уградили су дио себе у ово Удружење и вјерујем да смо за ових десет година успјели да оправдамо смисао нашег постојања — рекао је Добријевић.

Он је истакао наду да ће, уз труд др Веселина Фимића, Мирка Курбалије, Вељка Вукадиновића, Драгана Пуповца, Сретка Живка и других, ово Удружење наставити и у будућности да ради на препознатљив начин, што се убрзо и потврдило понуђеним програмом.

На сцени Културног центра Барајево понуђен је програм који је могао да задовољи све укусе, а започео је химном Србије *Боже трабве* у извођењу јуниорског састава *Србских и православних тојаца*.

Публика је потом могла да ужива у наступу, више струког првака, народног гуслара Славка Јекнића.

У програму су учествовали мушка пјевачка група *Тромеђа*, *Сана* из Старе Пазове, *Подгим* из Житишта, женска етно група АКУД-а Више туристичке школе Ноћи Београд, а цијела сала је запјевала уз *Милу Делију* и *Шуша бенџ*.

Посебан тон ове вечери донијели су чланови домаћег фолклорног ансамбла *Шумадија* из Барајева који су представили дио свог богатог репertoара.

Своје стихове казивали су пјесници др Рајко Срдић и Недељко Вуксан, а програм је на веома својствен начин водила Данијела Станишављевић.

У оквиру програма одржана је и изложба ликовних умјетника чланова овог Удружења. Публика је тако могла да види радове Недељка Вуксана, Анке Кукулече, Невенке Бошковић, Милице Миловић и Славке Божић.

Т. ЂОРОВИЋ

» Бранко Грчић, Љубица Вељача, Бошко Чучковић, Нада Ковачевић, Анђа Жекељ, Веселин Фимић и Јово Добријевић

Уређено партизанско гробље Калуђерац на Кордуни

На иницијативу мјештана и исаканог разумјевања начелника Општине Топуско Ивице Кузмића очишћено је партизанско гробље „Калуђерац“. Запосленици општинских јавних радова су посјекли стабла и нарасло жбуње, покосили коров, окресали гране тако да је гробље са спомеником лако уочљиво на цетровој комуникацији која од насеља Сува Перна води ка споменику на Петровој Гори на Кордуну.

У комплексу гробља сахрањено је 365 партизана, што рањеника што подлеглих од тифуса и лијечених у централној партизанској болници „Петрова Гора“ која је дјеловала од 1941. до 1945. године. Највећи број сахрањених на „Калуђерцу“ су партизани поријектом из Истре. Антифашистичке организације и родбина из истарских мјеста прије рата редовно су долазиле на гробље и полагале вијенце. Намјера је Општине Топуско обновити ову врсту посјета и интензивирати сарадњу са институцијама Истарске жупаније, а уређење гробља осим цивилизацијске тековине одавања почасти и чувања достојанства покојника, један је од првих корака ка томе. У првим повратничким годинама након „Олује“ мјештана Суве Перне и комијиског села Маличка су сами гробље уређивали.

Нажалост задњи пут је то било прије четири-пет година јер обзиром да у оба села живи мањом старије становништво нису то више у могућности. До рата „Калуђерац“ био је саставу „Љечилишта Топуско“, те Меморијалног парка „Петрова Гора“. Гробље је било ограђено густом

његованом живицом као и дрвеном оградом, а постојале су и надгробне ознаке на свим гробовима. Данас живице немају као ни ознаке. Зато је један од приоритетних задатака гробље оградити како по њему не би ходале дивље животиње као и означити гробове.

Локација гробља је километар и по од задње куће у Сувој Перни и пет километара прије споменика на Петровој Гори подигнутог 1984. године у знак сјећања на српске жртве Кордунга или и допринос Кордунаша побједи над фашизмом. Као и гробље и споменик је попут више објеката централне партизанске болнице у девастираном стању. Држава не показује стваран интерес за обнову или барем заштиту од даљег пропадања.

Овдашњег српског становништва које би показало интерес и уређивање гробља је веома мало. Поређења ради засеко Сува Перна у саставу насеља Перна до Олује је бројао 23 куће у којима је живјело 55 душа различите животне доби од најмлађих до најстаријих. Данас је „активно“ свега 6 домаћинстава са 9 становника мањом старијим.

Б. РКМАН

ИЗВЕДЕНА МИНОДРАМА МИЛУНКА У БОРОВУ ПОРЕД ВУКОВАРА

Срби су свјетски шампиони у заборављању

Публика у Борову (Борово село) поред Вуковара имала је јединствену прилику у petak 19. октобра одгледати позоришну миноодраму „Милунка“ у извођењу београдске глумице Весне Станковић. Било је то емоцијама набијено враћање точка историје уназад и евоцирање сјећања на српску ратницу и хероју Милунку Савић.

Сат и по динамичне приче о јединственој жени у свијету ратовања и жени ратници са највећим бројем ратних и медаља части у свијету Српкињи Милунки Савић, осим слика времеплова и трагичне или поносне српске историје, измамило је сузе на очи код бројних присутних. Да би заштитила брата Милана, Милунка се прерушена у мушкарца пријављује у војску на почетку Првог балканског рата. Ратује и у другом балканском као и у Великом рату, а војевање након девет рањавања, преласка преко Албаније, херојства на Солунском фронту и ослобађања Србије завршава 1918. године. Осим ратног показује и мирнодопско херојство проткано људскошћу када поред једног сопственог дјетета одгаја и помаже школовање још тридесетак дјеце у времену између Првог и другог свјетског рата. Међу њима и сина бугарског генерала чијег је оца својевремено заробила са још двадесетак бугарских војника!

Послије дуготрајног скоро петominutnog непрекидног аплауза глумица се топлим ријечима обратила публици која је, што је ријектост у позоришту, остала и даље да стоји!

» Весна Станковић

- Када поклоните ових сат и по времена, нисте их поклонили мени као глумици већ сте их поклонили сјенима свих оних великих људи који су се борили за идеале и за стварно ослобођење својих огњишта. Ми Срби имамо највећи талент да заборављамо. Све остало је мање-више успјешно. Неко је кошаркаш, неко је тенисер, неко је математичар, али тај талент нема свако. Али сви имамо талент за колективно пилеће памћење, односно талент за заборав. И због тога нам се све ово дешава у историји. Ми стално ра-

тујемо, историја је наука која се циклички понављамо и никада ништа да научимо. Моја генерација је имала несрећу да је у уџбеницима има једна реченица када је Први рат почeo и када је завршио. Да смо знали можда мало више могли бисмо нешто да научимо. Зато сам дошла овде да вам испричам пријчу о Милунки Савић. Да је чујете, да истражјете даље по интернету, да причате својој дјеци и унука. Нек то буде тема о којој ћете пријати у јутарњу кафу, да то буде тема, да величамо наше а не увијек нешто што је страно - рекла је Весна Станковић.

У име организатора Вијећа српске националне мањине општине Борово Душан Латас је захваљујући умјетници нагласио како је миноодрама била прилика да и Срби са „ову страну Дунава“ мислећи на Србе у Хрватској „неке ствари почињу гледати другачије! „Не само гледати већ и размишљати другачије“.

Ово је мала степеница за нашу заједницу у Хрватској да стиснемо наше редове и да се боље разумијемо“, рекао је Латас.

Уз остале финансијске су организације миноодраме помогли Министарство за културу и информисање Владе Републике Србије чији је представник – Генерални конзуљ у Вуковару Милан Шапић присуствовао представи.

Сав приход од двестотинjak проданих улазница намјењен је за лијечење оболјелог младог мјештанина Борова Ђорђа Дробића.

БОРО РКМАН

РЕФОРМАТОР СРПСКОГ ЈЕЗИКА ДОБИО СПОМЕН-ОБИЉЕЖЈЕ У СВОМ РОДНОМ МЈЕСТУ

» Спомен плочу открили Ксенија Ђукић и Саша Милошевић

» Сјеничарци су обиљежили Годину Саве Mrkaj-а и Славу села Свету Петку

» У некадашњој сада напуштеној Основној школи Сава Mrkaj одржана је изложба о најпозантijем Сјеничарцу

У Сјеничаку на Кордуну откријена спомен-плоча великану Сави Mrkaj-у

Сави Mrkaj (1783–1833) српском филологу и реформатору српске ћирилице и српског језика, филозофу пјеснику и монаху 27. октобра 2018. године откријена је спомен-плоча у његовом родном селу Сјеничаку, на Кордуну (Хрватска).

НЕСХВАЋЕН И ОДБАЧЕН

Ово обиљежје, које је постављено на мјесном храму Преподобне мати Параскеве, заједно су открили Саша Милошевић, замјеник предсједника Српског народног вијећа у Хрватској и Ксенија Ђукић, аташе за културу у загребачкој амбасади Републике Србије, која је присутна прењијела поздраве амбасадорице Мире Николић.

– Био је непотребан другима, а несхваћен, занемарен и одбачен од својих и то је био тако велики и тежак тегет да га није могао предуга носити па је умро сам, у психијатријској болници у Бечу са 50 година. Био је од оних великих људи, од генија чији допринос увељико превази-

лази границе његове струке, његовог Кордуна, па и грађанице народа из којег је потичао. Данас му откривамо тек скромну плочу, а заслужио је много, много више – и школе да се зову по њему, и институти, културне и језичке установе – рекао је Саша Милошевић, додавши да се

Љетна школа српског језика и културе коју организују СНВ и СКД Просвјета у Хрватској зове по Сави Mrkaj-у.

Аутор спомен плоче је академски вајар из Београда Љубиша Манчић, а израђена је у Уметничкој ливници Кузман у Смедереву. Финасирали су је Кордунаши из Чикага Петар Влајнић, Далибор Mrkaj и Светозар Данчуо. Иста

спомен плоча истих аутора постављена је и 2016. године на православном храму Светог Саве у Бечу, граду у којем је Mrkaj умро.

У оквиру обиљежавања 2018. као године Саве Mrkaj-а и његовог дуплог јубилеја – 235. годишњице рођења и 185. годишњице од смрти, у Сјеничаку је приказана и изложба о његовом живо-

ту, дјелу и утицају на развој српског језика. Изложбу је представио Драган Крошњар, предсједник Краишког културног центра Светији Сава из Бањалуке. На свечаности су млади пјесници Саша и Сињиша Рудан рецитовали Mrkajevе пјесме. У културно-умјетничком дијелу програма наступили су мушки пјевачки групе пододбора СКД Просвјета из Загреба и Двојнице из Вргинмоста, женска пјевачка група Никола Тесла из Карловца, хармоникаш

КО ЈЕ БИО САВА MRKAJ

Српски филолог, први реформатор српске ћирилице и језика, претеча Вука Каракића, филозоф, пјесник, ћакон и учитељ и један од најпросвећенијих Срба са почетка 19. вијека Сава Mrkaj рођен је 1783. године у Сјеничаку (тадашња Војна крајина). У свом дјелу *Сало дебелога јера либо азбукопротрес* објављеном у Пешти 1810. године залагао се за реформу тадашњег застарјелог и неразумљивог правописа и тражио примјену фонетског писма базираног на народном језику и правила „пиши како говориш“.

Тадашњу старословенску и црквенословенску ћирилицу, која је имала 46–50 слова, свео је на 29, од којих су 24 у данашњој српској азбуци. Овим идејама утицао је на Вука Каракића који је у *Лисменици* 1814. године употребио Mrkajevu азбуку:

„Ја сада овдје, имајући за намјере успјех српскога

књижевства, не могу друге азбуке употребити него

Меркалову, јербо за српски језик лакша и чистија не може

бити од ове“.

Прву писменост Саве Mrkaj-а је стекао у родном селу Сјеничаку у оквиру парохијалне цркве Свете Петке, богословију је завршио у Плашком, Архигимназију у Загребу, студије филозофије и математике у Пешти. У српском манастиру Гомирје замонашио се као јеромонах Јулијан. Умро је у Бечу 1833. године.

Стефан Косановић из Крњака, тамбураш Гојко Пругинић, женска пјевачка група из Петриње.

ИЗЛОЖБА НА 30 ПАНОА

На 30 паноа постављена је изложба о животу, дјелу и раду Саве Mrkaj-а ауторице Милице Гребић и у дизајну Весне Костић. Техничку припрему урадио је Милан Јакшић, коректура Анита Хеш, изложбу су реализирали Удружење краишских Срба и Историјски архив у Панчеву, а изложба је штампана у финансијском помоћи Удружења краишских Срба Прело из Чикага, на идеју Светозара Данчуа. Поводом овог двоструког јубилеја одржан је и научни скуп у Удружењу Ћирилица у Београду, а изложбе о Mrkaj-у приказане су у Београду, Чикагу, Торонту, Требињу, Никшићу и Подгорици, а најављене су у Виндзору (Канада), Трстенику, Бањалуци, Војнићу и Загребу. У припреми су и Сабрана дјела Саве Mrkaj-а, а у плану је да се уреди стара дрвена

кућа – аутентична брвнара из Mrkajevog доба у Музеј Саве Mrkaj-а.

Такође, постоји иницијатива да по Сави Mrkaj-у понесе назив једна од новоизграђених школа у Београду. Једина основна школа са називом *Sava Mrkaj* постојала је управо у Сјеничаку, али је 1995. године становништво проторано, а школа остала без ћака и напуштена.

У Сјеничаку је истог дана обиљежена и парохијална Слава Преподобне мати Параскеве – Свете Петке. У истоименом новосаграђеном храму свету архијерејску литургију предводио је епископ Ђорђевић, а саслужење пароха Радослава Анђелића и Дарка Дуговића. На крају је уз присуство више стотина људи, од којих су многи за ову прилику дошли из Србије, Републике Српске, Аустрије, Њемачке, па чак и Америке, одржан народни збор.

Свечаност у Сјеничаку организована је у оквиру Европске године културне баштине.

С. ДАНЧУО

Прослављена Света Петка у Горњој Чемерници на Кордуну

На велики православни празник Преподобну матер Параксеву – Свету Петку, у Горњој Чемерници насељу у општини Вргинмост на Кордуну одржано је литургијско и традиционално народно славље.

Литургију је уз присуство осамдесетак мјештана и њихових гостију служио протојереј Миле Ристић.

Храм Свете Петке првобитно је саграђен почетком 18. вијека. Најprije као црква брвнара посвећена Светом Николи. Кад је црква брвнара била зрела за обнову, тадашњи мјештани

су уместо обнове саградили нову и посветили је Светој Петки. Почетком рата 1941. црква је спаљена и срушена, а најновија саграђена 1971. године. Завршно вањско и унутарње уређење храма биљежи се у вријеме службовања свештеника Ристића 2010. године, уз помоћ новчаних прилога Кордунаша из Чикага и Канаде и добровољног рада парохијана.

Данас парохију са једва стотињак становника чине Чемерница, Буковица и Батинова Коса. У Буковици данас нема нити једног становника.

Одржана смотра фолклора у Слатини

Шест српских културно умјетничких друштава са преко стотињак чланница и чланова од дјеце по пет-шест година до најстаријих од осамдесетак година, продефиловало је у суботу 20. октобра на подијуму кино дворане у Слатини. Организатор Друге смотре фолклора био је пододбор СКД „Просвјета“ из Слатине. Слатинска секција је најмлађа секција Просвјете, али већ за нешто више од годину дана биљеже запажене резултате. Како је у уводу смотре рекла предсједница Љубинка Павловић иза себе имају десетак домаћих наступа као и неколико међународних при чему је посебно поносна на учешће на „Крушедолском звону“ – традиционалном краишком народно-црквеном збору на Фрушкој Гори. Средином новембра Слатинчане очекује наступ у Ђеловару међународног карактера на којем ће представљати српску националну мањину у Хрватској. Проблем

им је чланство јер је у Слатини Срба и онако мало и не показују интерес за пјесму, плес и ову врсту чувања националног идентитета. Посебно је тешко ангажовати мушкарце и то млађе животне доби који би наставили традицију својих предака, каже за „Српско коло“ Љубинка Павловић.

На смотри представила су се, осим домаћина, још два Просвјетина пододбора и то из Малог Градца крај Глине и Гарешнице, те српска културно умјетничка друштва „Зора“ из Силаша код Осијека, „Ђоко Павловић“ из Боботе поред Вуковара и „Бранко Радичевић“ из Даља.

Манифестији су присуствовали замјеници жупана Вировитичко-подравске жупаније Игор Павловић (СДСС) и Маријо Клемен (ХДЗ), те помоћник министра пољопривреде у Влади РХ Миленко Живковић (СДСС).

БОРО РКМАН

АУСТРИЈА ЗАБРАЊУЈЕ УСТАШКЕ СИМБОЛЕ, А У ХРВАТСКОЈ СЕ РЕХАБИЛИТУЈЕ НДХ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта поздравља најаву аустријског министра унутрашњих послова Херберта Кикла да ће се на попису забрањених симбола у тој земљи наћи и симболи хрватских нацифашиста – усташа. Он је истакао да је позитивно што су за коришћење таквих симбола предвиђене казне и то новчана у износу од 4. 000 евра или затвор у трајању до годину дана.

Нажалост, у Хрватској нема спремности да се донесу законске одредбе с циљем да се уведе казна затвора за промовисање и употребу нацистичких, фашистичких и усташких симбола, а посебно усташког поздрава „За дом спремни“. То је јасан знак да се у Хрватској не смешано реализује пројекат рехабилитације усташтва и злочиначке НДХ, шири се говор мржње и подстиче на насиље према Србима и свему што је српско. Трагично је да Европска унија и даље ћути на слободно коришћење усташких симбола у Хрватској, негирање или умањење злочина геноцида и претварање усташких злочинаца у борце за слободу и мученике.

ХРВАТСКА РАДИО-ТЕЛЕВИЗИЈА АКТИВНО РАДИ НА РЕХАБИТАЦИЈИ УСТАШТВА И НДХ

Хрватска радио-телевизија (ХРТ) активно ради на рехабилитацији усташтва и НДХ што потврђује и рекламирање књиге и филма Романа Лелјака „Мит о Јасеновцу“ и филма Јакова Седлара „Сто година србијанској терорији у Хрватској 1918–2018“ – изјавио је предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

На ХРТ-у се, између остalog, велича један од главних промотора усташтва, човек који пјева о клању Срба, Марко Перковић Томпсон, за кога се каже да подучава нове генерације Хрвата патриотизму и честитости; на ХРТ-у се велича терориста и отмичар авиона Звонко Бушић; на ХРТ-у гостују историчари и друге личности који отворено говоре да је највећа фабрика смрти на Балкану Јасеновац био сабирни и радни центар, у коме су логораши гледали позоришне представе и бавили се спортским активностима.

Линта истиче да је један од главних циљева ХРТ-а да активно допринесе потпуној ревизији историје Другог свјетског рата и читавог 20. вијека на простору бивше Југославије. То у суштини значи да се обје Југославије представе као тамнице хрватског народа; Срби као агресори и злочинци, нацистичка НДХ као права држава хрватског народа, а усташки зликовци као борци за хрватску слободу, мученици и жртве.

ПРОТЕСТ ХРВАТА У ВУКОВАРУ У ВЕЗИ СА РАТНИМ ЗЛОЧИНIMA И НАСТАВАК ХАЈКЕ НА СРБЕ

Протест више хиљада Хрвата у Вуковару у вези са ратним злочинима је наставак дугогодишње хајке на Србе, ојењује предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. За проустанове снаге у Хрватској сваки Србин који је био припадник ЈНА, војске и полиције Републике Српске Крајине је ратни злочинац.

У Хрватској се дуги низ година воде монтирани процеси против Срба за наводне ратне злочине с циљем да се Србима наметне теза да су тобоже извршили агресију и да су злочиначка страна. С друге стране, Хрватска суштински не процесира ратне злочине које су против Срба починили припадници хрватских паравојних снага, војске и полиције. У претходном периоду, нажалост, ни Србија није готово ништа учинила на кажњавању наредбодаваца и починилаца ратних злочина над српским цивилима и ратним заробљеницима.

Линта позива Тужилаштво за ратне злочине у Београду да коначно почне да процесира ратне злочине над Србима који су почињени на подручју Хрватске, БиХ и на Косову и Метохији. Тужилац за ратне злочине Снежана Станојковић је изјавила да ће одмах поступању на функцију да процесира ратне злочине над Србима у хрватским злочиначким акцијама Олуја и Бљесак. Нажалост, досад није било помака по том питању.

МИОДРАГ ЛИНТА ОСУДИО ОДЛУКУ ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ У ПЉЕВЉИМА

Срамно је да се забрањује обиљежавање Уједињења Србије и Црне Горе

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта најоштрије осуђује скандалозну одлуку општинске власти у Пљевљима да забрањи одржавање традиционалне Свечане академије у Дому војске поводом крсне славе града Свете Петке и 100 година од ослобођења и уједињења Србије и Црне Горе.

Трагична је чињеница да општинска власт у Пљевљима предвођена Де-

мократском партијом социјалиста Милене Ђукановића крши Устав Црне Горе и забрањује Србима да обиљежавају своје националне и вјерске празнике, да очувају културне баштине и вриједности ослобођења и уједињења.

Линта истиче да је ово још један доказ да власт у Црној Гори крши људска и национална права српског народа и спријечава га разним дискриминаторским мјерама да његује свој национални

и културни идентитет. Крајњи циљ власти у Црној Гори јесте да што већи број Срба натјера да промјене свој идентитет и да се у националном погледу изјашњавају као Црногорци.

Због тога је потребно да Србија покрене стални дијалог са званичном Подгорицом с циљем да се побољша положај српског народа у Црној Гори, у складу са европским нормама и конвенцијама.

ПРЕДСЈЕДНИК САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА ГОСТОВАО НА ЈУТАЊЕМ ДНЕВНИКУ РТС

ПОТРЕБНА ЈЕ ДРЖАВНА ИНСТИТУЦИЈА ДА СИСТЕМАТСКИ БРИНЕ О СРБИМА У РЕГИОНУ

Гостујући у јутарњем Дневнику РТС-а Миодраг Линта је рекао да је у Хрватској од доласка Фрање Туђмана на власт на сцени државни пројекат рехабилитације усташтва и усташке идеологије. На томе раде снажне институције као што су Католичка црква, ХДЗ и друге странке деснице, пола милиона хрватских ветерана и њихова удружења. Међу њима је и Хрватска радио-телевизија која промовише садржаје чији је циљ ширење говора мржње према Србима. Хрватски политичари ријекто то осуђују, а правосуђе и полиција не користе и онако благе мјере против говора мржње и насиља. Положај преосталих Срба у Хрватској је трагичан, указује Линта додајући да су Срби грађани другог реда. Њима се шаље страшна

порука да им је најбоље да се иселе или асимилују.

Коментаришући забрану Свечане академије поводом 100 година од уједињења Србије и Црне Горе у Пљевљима, Линта каже да је то скандалозна одлука за најстрожу осуду.

Он је истакао да је у питању још један у низу догађаја који показује да црногорска власт крши људска и национална права Ср-

бија. Србија би требало да отвори дијалог са Црном Гором с циљем да се поправи положај Срба у Црној Гори и да се спријечи дискриминација и асимилација.

Линта је нагласио да је, што се тиче региона, положај Срба у Мађарској и Румунији задовољавајући док у осталим државама постоји систематска дискриминација српског народа у већој или

мањој мјери (Словенија, Хрватска, Федерација БиХ, Црна Гора, Македонија и Албанија).

Због тога је, према Линти, потребно да се питање Срба у региону дефинише као једно од државних и националних питања, као и да се оснује посебна државна институција која би се систематски и свакодневно бавила Србима у региону са циљем побољшања њиховог положаја.

Према Линти Србија би требало снажније и више да говори о примјерима кршења људских и националних права Срба у региону и да шаље извјештаје о томе свим значајним међународним организацијама, као што су Европски парламент, Европска комисија, Савјет Европе, ОСЦЕ, Уједињене нације и др.

ДА СЕ ПРОЦЕСУИРАЈУ РАТНИ ЗЛОЧИНИ ПРОТИВ СРБА НА ПОДРУЧЈУ БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта поздравља саставак Предсједника Вучића са главним тужиоцем Механизма за међународне кривичне судове Сержом Брамерцом и очекује да коначно дође до суштинског напретка у процесуирању ратних злочина против Срба на подручју бивше Југославије. Бивши тужилац Хашког трибунала Серж Брамерц добро зна да правосуђе Хрватске и БиХ не чине готово ништа да се казне налогодавци и починиоци бројних злочина над српским цивилима и ратним заробљеницима и да српске жртве дочекају правду. Такође, Серж Брамерц добро зна да без истог стандарда у суђењима за ратне

злочине и поштовања свих жртава није могућа искрена сарадња у региону западног Балкана.

Линта истиче да се у Хрватској против Срба масовно расписују потјернице, покрећу истраге, подижу оптужнице и доносе пресуде без доказа, с циљем

да се потврди апсурдна и лажна теза да су Србија, ЈНА и крајишким Србима извршили агресију на Хрватску, а да је Хрватска тобоже водила ослободилачки рат. Наведено скандалозно понашање Хрватске изазива оправдано огорчење бивших припадника војске и полиције РСК јер сматрају да су се часно борили за Југославију, Србију и борили свој народ од проустанове режима Фрање Туђмана. Појединци који су почињили ратне злочине над Хрватима требало би да одговарају, али је неприхватљиво да се читав један народ третира као злочиначки. Тужилаштво за ратне злочине треба да почне озбиљно да се бави ратним злочинима против Срба.

ЈОШ ЈЕДАН У НИЗУ ДОКАЗА ДА ЈЕ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ АНТИСРПСКИ И ПОЛИТИЧКИ МОТИВИСАН

Понижавајућа пресуда Суда БиХ поводом стравичног злочина над цивилима у селу Кукавице код Рогатице

Срамна је и понижавајућа пресуда Апелационог вијећа Суда Босне и Херцеговине којом је прогласило кривим и осудило на свега 33 године затвора четврорицу припадника бивше Армије БиХ због стравичног злочина над српским цивилима у селу Кукавице код Рогатице 27. августа 1992. године. Такође, остали припадници бивше Армије БиХ који су учествовали у овом злочину су и даље на слободи – ојењује предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

Наведена пресуда је један у низу доказа да је Суд Босне и Херцеговине антисрпски и политички мотивисан. Циљ суда није да српске жртве остваре правду и да кривци за ратне злочине над Србима буду адекватно кажњени, већ да се оправда лажна и бесмислена теза о Србима као агресорима и злочинцима, док би Бошњаци били ослободиоци и жртве.

Линта подјеља да су припадници тзв. Армије БиХ 27.

августа 1992. године напали колону српских цивила у којој је било око 1.000 старица, жена и дјеце на тракторима и путничким возилима која се кретала из Горажда према Рогатици. У том злочиначком нападу на колону немоћних и ненаору-

жаних српских цивила убијено је 25 Срба, док је њих 80 рањено. Напад је био добро припремљен, а циљ је био да се уништи у што већој мјери српско становништво из Горажда. Лешеви убијених Срба лежали су на цести скоро 40 дана на љетњем сунцу што

најбоље говори о карактеру тзв. Армије БиХ и међународних организација који су свакодневно пролазили овим путем. Коначно, група Срба из Горажда је, уз велики ризик, дошла до мјesta злочина и покупила полураспаднута тијела.

Линта поздравља изјаву предсједника Вучића да Србија неће признати независност лажне државе Косово

– Поздрављам изјаву Предсједника Србије Александра Вучића да Србија неће признати независност лажне државе Косово – изјавио је предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта

Јасно је да западне сile и даље не одустају од политике понижавања наше државе и нашег народа и да не желе обострано прихватљив договор Београда и Приштине чији темељ мора да буде Устав Србије и Резолуција 1244. Један од њихових најважнијих циљева јесте да натјерају Србију да се добровољно одрекне дијела своје територије.

ФОРМИРАЊЕ ВОЈСКЕ ЛАЖНЕ ДРЖАВЕ КОСОВО НЕПРИХВАТЉИВО И ОПАСНО ПО МИР У РЕГИОНУ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта ојењује да је одлука Парламента у Приштини да усвоји три нацрта закона чији циљ је формирање војске лажне државе Косово неприхватљива и веома опасна по мир и стабилност у региону.

САД и друге западне сile и даље настављају да воде политику понижавања Србије и српског народа јер не желе да се постигне компромисно решење за Косово чији темељ мора да буде Устав Србије и Резолуција 1244. Западне сile морају да знају да Србија има црвене линије и да не може пристати на ултиматуме које не би прихватила ниједна држава која држи до националног поноса и достојанства.

Србија никада неће признати независност лажне државе Косово јер се ради о отимачини дијела њене територије, нити може пристати да лажна држава Косово добије столицу у Уједињеним нацијама, нити да постане члан било које значајне међународне институције.

ПРЕОСТАЛИ СРБИ У ХРВАТСКОЈ НАЛАЗЕ СЕ У КАТАСТРОФАЛНОМ ПОЛОЖАЈУ И ПРИЈЕТИ ИМ НЕСТАНАК

Поводом интервјуја предсједника Српског народог вијећа Милорада Пуповца листу Политика да се преостали Срби у Хрватској налазе у катастрофалном положају и да им пријети нестанак, огласио се и предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Он сматра да за преостале Србе нема нормалног живота у данашњој Хрватској када јаке проустанове снаге показују отворену мркњу према Милораду Пуповцу и називају га четником и великосрбином, пљују га, вријеђају на улици и гађају храном, а он је учинио више корисних ствари за хрватску државу него неки Хрвати. Проустанове снаге своје упориште имају у свим сегментима хрватског друштва, посебно у Католичкој цркви, ветеранима, ХДЗ-у и другим странкама хрватске деснице и хрватској интелигенцији.

Милорад Пуповац се 1991. године заузимао за самосталност Хрватске чији је програм био рјешење спрског питања на уставским начелима; Пуповац је 1997. године постигао договор с ратним злочинцима Туђманом и његовим глас је омогућио уставне промјене којим је Хрватска уставно дефинисана као национална држава хрватског народа, а хрватски парламент је преименован у Хрватски државни сабор, како се званично звао само у вријеме злогласне НДХ; Пуповац је заједно са тадашњим предсједником Србије Тадићем 2011. године одбио да подржи Петицију изbjеглих и прогнаних Срба, коју је потписало преко 70.000 оштећених грађана, чији је циљ био да Хрватска не постане чланица Европске уније све док не пријеше кључне проблеме преко 500.000 хиљада протjerаних Срба и спрских повратника; Пуповац је заједно са још двоје спрских посланика СДС-а био уздржан на изгласавању скандалозног закона о правима хрватских ветерана из тзв. Домовинског рата крајем 2017. године у Хрватском сабору у којем стоји безочна лажа да су агресију на Хрватску извршиле Србија, ЈНА и краишни Срби; Пуповац је шест пута положио заклетву на хрватском Уставу у којем се Срби третирају као национална мањина.

ПОДРШКА СРБИМА У ПОДГОРИЦИ ДА СЕ ЈЕДИНСТВЕНО ОБИЉЕЖЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ СРБА У ЦРНОЈ ГОРИ

Поздрављам састанак, који је 20. октобра одржан у Подгорици, на коме су учествовали лидери парламентарних и ванпарламентарних партија за које доминантно гласа спрски народ, те представници најистакнутијих спрских организација и интелигенције из цијеле Црне Горе – изјавио је предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону у Скупштини Србије Миодраг Линта. Он је позитивно оценио договор са састанком да се јединствено обиљеже најзначајније манифестације и празници спрског народа у Црној Гори – Велика Подгоричка скупштина и Дан уједињења Црне Горе и Србије, Мојковачка битка и Свето-савске свечаности без истицања посебних субјективитета. Овим је послана снажна порука да ће спрски народ у Црној Гори наставити, још активније и снажније, да се свим демократским средствима бори за очување сопственог националног, културног, језичког и вјерског идентитета. Састанку су, на позив Српског националног савјета на челу са предсједником др Момчилом Вуксановићем, присуствовали предсједник Нове спрске демократије Андрија Мандић, предсједник Демократске народне партије Милан Кнежевић, предсједник Праве Црне Горе Марко Милачић, предсједник Демократске спрске странке Драгица Перовић, потпредсједник Социјалистичке народне партије Драган Ивановић, делегација Народне странке у којој су били проф. др Саво Марковић, Будимир Дубак и Славиша Губеринић, као и представници бројних организација и истакнути интелигентији.

ПРИЈЕТЕЋА ИЗЈАВА ШЕФИКА ЦЕФЕРОВИЋА ДА ЂЕ НЕСТАТИ РЕПУБЛИКА СРПСКА

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта ојењује ратнохушкачком и пријетећом изјавом кандидата СДА за бошњачког члана Предсједништва БиХ Шефика Цеферовића да ако Милорад Додик не поштује права Бошњака и Хрвата и ако буде насртова на БиХ, нестаће Република Српска. Шефик Цеферовић врши класичну замјену теза говорећи о тобожњем кршењу права Бошњака у Српској и насртјима на БиХ, а истовремно ћути о систематској дискриминацији према преосталим Србима у Федерацији БиХ и о негирању Републике Српске од стране бошњачких политичара. У Републику Српску се вратило око 250.000 Бошњака и враћена им је готово сва имовина. За повратак Бошњака у Српску, као и за рад бошњачких удружења, издвајају се значајна средства и Бошњаци се запошљавају у државној управи и јавном сектору.

ВЕЋ ПО ТРАДИЦИЈИ У ГАЛЕРИЈИ МУЗЕЈА ЖЕЉЕЗНИЦЕ СРБИЈЕ У БЕОГРАДУ ОТВОРЕН 19. КРАЈИШКИ ЛИКОВНИ САЛОН

Умјетници на дјелу приказали крајишким духом

Традиционална манифестација Крајишко ликовни салон отворена је 13. октобра 2018. године у галерији Жељезничког музеја у Београду. Ријеч је о 19. ликовној смотри коју организују Српско културно друштво Зора Кинија Београд, Завичајни клуб Кинијска крајина и Удружење Срба из Хрватске у Београду. Одлика и овогодишњег ликовног салона јесте велики број радова, широк спектар тема и ликовних приступа, а заједнички мотив им је завичај. Присутне је својим стиховима поздравио познати крајишко књижевник Душан Ђаковић који је и на овом, као и на свим претходно одржаним ликовним салонима, изложио своје радове.

120 ИЗЛАГАЧА

Част да отвори 19. Крајишко манифестацију припада историчару умјетности Николи Кусовцу.

– На свој начин сам чекао онога чије име нисам достојан да изговорим Аве Јустинијана Ђелискога. За њега ништа што је тјелесно не значи, али све што је духовно јесте. Оно што је урађено сликом, керамиком, културом, цртежом, колажом, свим техникама које су заступљене, показује да је наш дух неукротив – рекао је Кусовец са ујеренијем да „ако свјетионик будемо чували и одржавали“ српски дух ће опстати.

Један од организатора предсједник СКД Зора Никола Џеровац каже да је је-

» Част да отвори овогодишњи Крајишко ликовни салон припада је Николи Кусовцу

дан од циљева да се на овој манифестацији окупи што већи број излагача.

– Наш труд подржава Музеј жељезнице у чијој галерији уживамо гостопримство и зато им хвала. Ове године заступљено је 120 излагача, а сви радови нису могли ни да стану. Концепт изложбе је да прикажемо радове ствараоца који се баве умјетношћу, а поријеклом су из Крајине, као и оних умјетника који су већ афирмисани и живе и раде овде у Србији. Тај концепт настављамо док нас Комунијат за избјеглице Владе Републике Србије подржава. Без њихове помоћи ове изложбе вјероватно не би било, угасило би се као и много програма који немају материјалну подршку – истакао је Џеровац и нагласио да постоји нераскидива веза са ликовном колонијом умјетничког братства манастира Крка који сваке године окупља умјетнике.

– До сада смо објавили више од 150 наслова. Ријеч је о записима наших људи, сјећањима и историјским чињеницама и догађајима, што нам је неопходно, јер смо као народ склони забораву.

РАД НА МОНОГРАФИЈИ СРБИЈА У ДАЛМАЦИЈИ

Челници Српског културног друштва Зора кажу да ће и у будуће своје активности подредити области културе.

Са крајишког салона по-плат је позив за подршку едацији Српског Културног друштва Зора издању Србија у Далмацији.

Илија Смиљанић је највио иницијативу да се објави

више научних монографија које ће обухватити простор Далмације на коме су од памтивјека живјели Срби.

– Желимо да подсјетимо на сву памет српску која је са тих простора нестала, умрла или се раселила по бијелом свијету. Формирајмо озбиљан тим научника који би уз помоћ и сугестију САНУ могли да објективно покажу потенцијал и наслеђе Срба из Далмације – рекао је Смиљанић и изненадио увјерење да иако овај пројекат дјелује пре-голем за СКД Зору, да није било рјешења ни за досадашњи издавачки рад, али сваки пут се испујевало.

– Нећемо скупљати милостију. Вјероватно ће бити

ти оних којима ће бити понос да поклоне такво дјело свом пријатељу. Ово је пројекат будућности. Шаљите нам све ваше идеје, документе, фотографије. Свака помоћ ће добро доћи. Сматрам да је ово дуг ове генерације нашој дјеци – закључио је Смиљанић.

Сликар Здравко Мирчета један је од активних учесника још из времена осамдесетих када је са радом почињао Кинијски ликовни салон.

– У то вријеме у читавој Далмацији сем Сплитског салона није било сличне групне изложбе. Зато смо са зељом ишчекивали први ликовни салон у Кинију, али сам дошао је имао снажан одјек, тако да је за кратко вријеме био престижна ликовна манифестација.

Кинијски ликовни умјетници помогли су СКД Зори да оформи умјетничку колонију у манастиру Крка. Током

бројних окупљања под кровом те древне светиње одржаване су школе сликања, графичке и вајарске радионице за дјецу и омладину. Од оних који су прошли та учења, како с поносом наглашавају организатори и учесници колоније, израсло је током времена више академских сликара.

ПРИЗНАЊЕ УМЈЕТНИЦИ МИЊИ ЧВОРИЋ

Почетком 90-их година прошлог вијека у оквиру Крајишког ликовног салона установљена је годишња награда за ликовно стваралаштво младих назvana Борис Маркош Минио у знак сјећања на младог умјетника који је погинуо на Крајишком ратишту бранећи завичај.

Жири у саставу Здравко Милиновић, Ђорђе Арапића и Петар Б. Поповић ове године традиционалну награду Борис Маркош Минио додејао је умјетници Мињи Чворић за рад манастира Крка.

Организациони одбор салона ове године чинили су: Никола Џеровац, Данко Переић, Пере Поповић, Душан Вукојевић Марс, Милојко Будимир, Славко Бурсаћ, Вукашин Бабић, Никола Старевић, Илија Смиљанић и Милан Јубовић.

Након Београда организатори планирају да поставка Крајишког ликовног салона буде изложена најпре у Вршцу, а потом још у неколико мјеста и градова како би она била доступна што већем броју грађана.

Т.Б./Д.Б.

ЕТНО-КУТАК СРБА КОРДУНАША У ЧОНОПЉИ КОД СОМБОРА

МИЛКА БОСНИЋ: НАШОЈ ДЈЕЦИ ДА ЗНАЈУ КО СУ ИМ ПРЕЦИ

У малом мјесту Чонопља код Сомбора налази се право благо народне традиције Срба Кордунаша, који су се од 1945. године досељавали у ове крајеве, вјешто упаковано у етно-кутак смјештен у оквиру просторија КУД-а Вук Караџић.

Поводом 50. годишњице рада КУД-а Вук Караџић, 2002. године направљена је скромна поставка која представља живот предака у њиховом завичају Кордуну са циљем да се за сваки јубилеј додаје нови дио грађе, како је за Српско коло испричала предсједница КУД-а Милка Боснић.

САЧУВАТИ НАРОДНУ ТРАДИЦИЈУ

– Наш етно-кутак представља различите сегменте из живота наших предака, али и филозофију живота, опстанка и трагичних догађаја по који пут. Ријетко који народ има тако бурну, херојску и страдалничку прошлост, али врло неизвjesну будућност. Готово да нема генерације која се није помјерила са свог огњишта. Вољно или невољно наши преци, а сада и дјеца имају поглед само у једном правцу, западна цивилизација и богатство живљења. Свако помјерјање је уништавање наших корјена, нашег идентитета. Када је проблем истраживати своје поријекло, везујемо се за географске појмове, регије посљедњег пребивалишта и тиме се одричмо суштинског идентитета да смо Срби са трагичним бројем завичаја насталим сеобама. Шта значи да тренују генерацију рођених у Војводини бити Кордунаш, Личанин, Банијац или постати Бачванин, Сријемац, Банаћанин? То је брисање сваке ћелије у мозгу и да су забране Аустроугарске царевине и данас на снази: Нема контакта разсејаних са родним крајем, фамилијом, нити било каквог трговања и веза. Под тим условима и наши преци прихватише идентитет Кра-

ишника, а модерним одијевањем и утицајем панонске и алпске зоне губимо највјеродостојнији идентитет, народну ношњу, обичаје и језик. Фолклористика то не прихвата јер свака шара, украс на ношњи, пјесма и посебно игра открива поријекло народа расељеног по просторима бивше нам домовине. Сваки етнограф ће брзо открити право поријекло Срба и под којим су условима досељени на територију Западног Балкана. То је био основни разлог што смо основали овакав етно-кутак – навела је Милка Боснић која са максималним залагањем води овај КУД, који је кроз својих педесет година постојања учествовао на бројним домаћим и иностраним фестивалима и концертима чувајући идентитет Срба Крајишника.

– Народна традиција у школама не смије се свести на пар архаичних пјесама, предмета

или прича. Она мора приказати узрочно-послиједичне везе предака и потомака и оставити у аманет млађима да испитују, истражују и добију адекватна знања ко су, одакле су и коме припадају – подвукла је Милка описујући затим све оно што смо видјели у етно-кутку.

ОГЊИШТЕ ЈЕ СРЦЕ ПОРОДИЦЕ

– Огњиште. То је централно мјесто и жила куџавица породице, фамилија, задруга. Жена вјечитих војника носила је терет подизања и чувања дјеце и старих. Скромно, примјено, најчешће израђено у домаћој радиности и високо расположавање. Мало је доволно! Добро организован живот и вријеме дало је свима подједнаке обавезе и награде. Усамљене и предане породици жене и мајке су хероји који су ноћи проводиле у разбој и петролејску све-

тиљку и сву своју љубав и креативност уткале у шаре везених пешкира, шареница и биљаца, у ношњу коју данас потомци ријетко препознају као свој идентитет – даље је објашњавала Милка показујући екипи Српској кола предмете, вез и све оно што су сачували и у овај простор изложили Крајишници Кордунаша у Чонопљи.

– Кордун је простор страдања нашег рода, најквалитетнијег дијела становништва као и Лика и Банија. Иако сви користе знања најумнијих наших предака, никада их нисмо истакли и односили се са заслуженим пијететом – закључује своје, слободно речено, сликовито предавање о етно-кутку коме је сама највише и допринијела.

– Наш је циљ да поставку проширимо издањима дјела наших земљаца, те да млађима омогућимо истраживања и проширења свијести о себи самима, о Сави Mrкаљу, Николи Тесли, Гојку Николишу, страдалницима у логорима и ратовима, али и даровитости писања стихова и прозе те нашег културног блага које морамо заштитити као наш идентитет. Потребно нам је развијати понос припадања тврдим Динарцима које је живот научио да опстају где нема услова и времена за плакање. Зато смо опредељени да донаторска ликовна колонија за Привредник Загреб буде подстичај за стипендирање младих ученика и студената српског рода у Републици Хрватској – поручила је Милка Боснић на крају.

КУД Вук Караџић је Повељом о сарадњи са Привредником од 2014. године склопио договор и организује ликовну колонију са сликарима из Србије под називом Привредник Загreb са циљем да средства од аукције иду у фонд за стипендирање српске дјеце, ученика, студената и постдипломаца у Републици Хрватској, а са слабијим материјалним стањем. До сада Привреднику је предато укупно 70 слика. **ВЕСНА ВУКОВИЋ**

РАЗГОВОР СА ПОВОДОМ: СЛАВКО БУБАЛО

БОРОВО – СУМРАК ЈЕДНОГ СВИТАЊА

У Српском културном центру у Вуковару почетком октобра промовисана је књига *Борово – сумрак једног свитања* аутора Славка Бубала. У књизи аутор емотивно пише о настанку фабрике *Борово*, њеном развоју и свим сегментима живота становника у радничком насељу.

– Ово је једна романтична шетња кроз Борово Насеље у простору и времену – рекао је на промоцији вуковарски историчар Боривој Чалић, а уредница Дејана Оцић лексикограф у Заводу за уџбенике из Београда, рекла је да у књизи има много анегдота и занимљивих прича, па се она чита у једном даху.

Аутор Славко Бубalo је у разговору за *Српско коло* открио шта је била идеја за писање књиге и који су њени циљеви.

– Идеја о књизи није постојала све док ми то није предложио директор Српског културног центра из Вуковара, Срђан Секулић. Он је човјек који ме је мотивисао и на томе сам му веома захвалан јер, показало се, интересовање за ову књигу је изузетно велико, а након ове промоције је још и веће.

● Сигурно је требало времена да се материјал прикупи. Да ли сте имали потешкоћа са приступом архивима?

– Имао сам срећу да у Борову и у Борову Насељу живе људи који о тој теми заиста много знају. Они и сами прикупљају боровске фотографије, записи и успомене. Један од њих је Ивица Жабић који је, када је Батино Борово упитао, велики познавалац ове теме и који о томе сакупља све што може. Он ми је уступио сва издања новина *Борово* из сва три периода постојања фабрике. Један период је период изградње и развоја фабрике између 1932. и 1941. године. Други период је Други свјетски рат када је фабрика за вријеме усташких власти издавала лист *Ново Борово*, а трећи период је везан за листове *Трудбеник* и *Борово* између 1945. и 1991. године.

● Да ли вам је још неко помогао?

– Велику захвалност дугујем Горану Џохи који је књи-

гу и штампао. Уступио ми је копију Летописа боровског пароха Богдана Дејановића који је водио за вријеме свог службовања у Боровој. Овај документ је веома важан и мислим да шира јавност није била упозната са његовим садржајем који на један директан начин говори о томе како је уопште дошло до изградње Батине фабрике у Борову. Као извор користио сам написе из београдске штампе која је излазила за вријеме Краљевине Југославије, а која је нашироко и надуго пратила збијања у Борову које је у животу Краљевине имало заиста посебно место. Већина поглавља која чине ову књигу написана су раније, негде 2013. године сам почeo тиме да се бавим. Захваљујући богатом документарном материјалу до кога сам дошао уз помоћ људи које сам поменуо те приче сам проширио и поткрепио конкретним документима, датумима, фотографијама и другим чињеницама. Написао сам и доста нових поглавља и на тај начин комплетирао причу о феномену чешког индустриса Томаша Бате и овдашњег Србина Томе Максимовића.

● Поменули сте Максимовића. Знамо ли ми Срби заправо ишта о њему и његовој заслuzи у настанку и развоју комбината?

– Запретила ми чињеница колико сам о Борову мало знао, а то је моје родно место, и што сам више сазнавао и моја љубав према њему је расла. Када је Тома Максимовић ријеч, могу рећи само да је то био велики човјек чије заслуге за развој боровске фабрике нису доволјноvalorизоване. Све што је Борово било након њега то

је постало захваљујући темељима које је он ударио, а о тим темељима мало се говорило у свим до сада написаним књигама. Што се његове биографије тиче жеља ми је била да о њему говоре људи који су га познавали и да читаоци кроз те приче и кроз његове цитате о њему стекну суд.

● Има ли нека анегдота настала током рада на књизи?

– Нема током рада, али се након што је изашла десило да сам упознао потомка једног од ликова којим сам се у књизи бавио. Наиме, у књизи сам доста писао о славном боровском боксеру Тикану Павловићу, прваку Краљевине Југославије у боксу чији живот и каријера су трагично завршили под точковима воза у насељу Јана Бате. У Даљу сам упознао Александру Милић којој је Тикан био дједа стриц. Она је у Даљ дошла са Дејаном Оцић из Београда. Дејана је на овој књизи радила као уредник издања. Рекла јој је, ево он пише о твом дједа стрицу. Александра је била одушевљена јер ни сама о свом претку није много знала. Заиста, било је то једно јако необично искуство и сада још више вјерујем у то да се ништа на овом свијету не дођа случајно, него да за све постоји вријеме и место када треба да се додогди.

● Књига је промовисана у Вуковару. Планирали се још промоција на истоку Хрватске?

– Нара凡о. Већ сам на почетку рекао да је интересовање за њу, поготово након ове прве промоције, велико. Сљедећа промоција је у Борову насељу, а онда слиједе промоције у Борову, Осијеку, Даљу. То је оно што је планирано, а за даље ћемо видjeti.

● Постоји ли план да књига буде промовисана у Србији где живи значајан број бивших радника комбината?

– Добио сам понуду за промоцију у Сомбору где има велики број радника Комбината јер је Борово и тамо изградило погон, Борели. Нема разлога да то не прихватим, у ствари, биће ми то право задовољство.

● Је ли био проблем сакупити средства за штампање?

– Никада лакше их нисам сакупио. И по томе се види да је тема свима занимљива. Помогле су ми општине Борово, Ердут, Негославци и Шодоловци, затим Самостална демократска српска странка, Заједничко вијеће општина, боровско и вуковарско Веће српске националне мањине, моје колеге новинари са радио Борова и Дунава, затим Пољопривредна задруга *Брестове међе* из Борова и Трговачки обрт *Лејенде* из Борова насеља, на чemu сам им веома захвалан.

● Како доћи до књиге? – До књиге је најлакше доћи преко Српског културног центра у Вуковару или преко Заједничког вијећа општина где и сам радим. **БОРОВО РКМАН**

ПРОМОВИСАНА КЊИГА ПЈЕСМА ИСПОД ПЕПЕЛА БОШКА М. БУЂАНА

» Добривоје Павлица, Николина Вујевић, Ненад Поповић, Бошко Буђан, Ђорђе Нешић и Весна Живковић

УСПОМЕНЕ ОЖИВЉЕНЕ СТИХОМ

У Градској библиотеци у Новом Саду, 18. октобра 2018. године, промовисана је књига пјесама *Испод пјејела*, аутора Бошка М. Буђана. Књига је изашла у издању Завичајног удружења *Сава Мркаљ* из Новог Сада, а штампана је у спомен на Саву Мркаља, генијалног реформатора српске азбуке, поводом 235 година од рођења и 185 година од његове смрти. Књига је штампана у оквиру драмске трилогије: греха, страдања и вакрења. Међу најуспјешнија остварења овог циклуса Нешић је издвојио пјесме Амин и *Остапимо људи*, пјесму која парапразира и наставља мисао патријарха Павла „будимо људи“.

Други, обимнији циклус у књизи, носи назив *Уточиште* и њега чине пјесме инспириране кордунашким заочијајем. Мото циклуса је мисао св. Исака Сирине о опраштању, која указује да је све у човјеку и да све полази од њега: Опрости најприје сам себи, помири се са собом, па ће се са тобом помирити Небо и земља. У овом циклусу Нешић се посебно осврнуо на пјесме *Пејео, Дар, Зимска слика, Матија и Мирис дуња* и рекао да је потресан завршетак Буђанове пјесме *Мирис дуња*.

Моја кућа није више моја, На омару гнијезда су птичија; Без прозора и без кућног броја, Моја кућа сада је – нижија!

Нешић је у тексту *Успомене оживљене стихом* рекао да је књига *Испод пјејела* посвећена Сави Мркаљу, реформатору српске азбуке и антологијском пјеснику, родом с Кордуна, као и да је њему посвећена пролошка пјесма збирке *Мученик*, што је, с данашње дистанце, тачна дијагноза Мркаљеве судбине. Због своје реформе, прогањан и од свјетовних и од духовних власти, отјеран је у умоболнницу. Буђанове помало идиличне пјесничке слике затичу Саву као младог учитеља у родном Сјеничаку, како подучава ћаке и пише *Сало дедело јера*. У епilogу пјесме назначена је Мркаљева злехуда судбина.

Књига *Испод пјејела* састоји се из два већа циклуса. Први циклус *Пред кайи-*

јом новој животаша

чине духовне религиозне пјесме, а мото циклуса су ријечи владиће Николаја Велимировића: Цела историја човечанства стоји у оквиру драмске трилогије: греха, страдања и вакрења. Међу најуспјешнија остварења овог циклуса Нешић је издвојио пјесме Амин и *Остапимо људи*, пјесму која парапразира и наставља мисао патријарха Павла „будимо људи“.

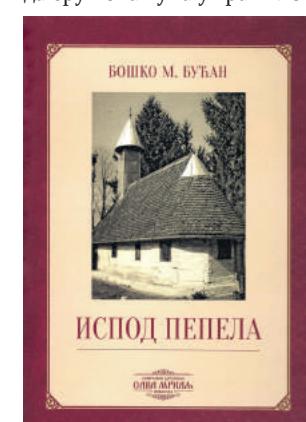
Аутор књиге је, обраћајући се публици, евоцирао успомене на завичај, дјетињство, изbjeglištv... Цитирајо је проф. др Светозара Ливаду који је рекао – „Завичај је само један, као и живот“: Човјек је везан за завичај емотивно, а по неким истраживањима и енергетски. Што се више удаљава од завичаја та енергија слаби и човјек обично оболи. Да ли се та болест зове носталгија или некако другачије, не знам, али у сваком случају испоставља се да је то истинато – рекао је Буђан.

О Кордуну, Буђановом завичају, кратко је, на себи својствен начин, говорио и Добривоје Павлица, признати умјетник, који је урадио много на истраживању, његовању и очувању народне пјесме, обичаја, традиције и идентитета народа Лике и Крајине. Павлица је био задужен за музички дио програма. Промоцију је отворио пјесмом *Шта ће мени коњи врани*, а на крају је отпjevao пјесму *Ко се шеша по Кордуњу*. Публика га је наградила великим аплаузом и позвала на бис. Без много двоумљења запјевала је пјесму *Нема раја без родној крају*, коју су присути Крајинци свесрдно прихватили и запјевали заједно с њим.

Стихове из књиге, у два наврата, говорили су млади драмски умјетници, Николина Вујевић и Ненад Поповић. Домаћин и водитељ програма била је мср Весна Живковић, уредник културних програма у Градској библиотеци.

У име издавача, публици се на крају промоције обратила Зорица Влајинић, предсједница Завичајног удружења *Сава Мркаљ*, која је захвалила учесницима и публици што се одазвала у тако великом броју. Она је изразила наду да је испод Буђановог пепела остала понека искра, из које ће се временом распламати нова ватра.

СЊЕЖАНА СТАНИШИЋ

БИЉЕШКА О ПИСЦУ

Пјесник Богдан – Бошко М. Буђан рођен је 1952. године у Црном Потоку на Кордуњу. Поезијом се почeo бавити врло рано. Објављивао је у разним листовима и часописима. Поред поезије, бави се и писањем афоризама и краћих хумористичких текстова. Објавио је и монографију *Црни поток – слике из живота кордунашког села; Завјетну књигу Буђана, родослов породице Буђан; Све моје сеобе, књигу аутобиографског карактера; Двије дуге деценије, монографију о Српском културном друштву Сава Мркаљ из Топуског и Рјечник српског говора Кордуна*. Буђану је ово једанаеста књига поезије.

СРПСКО ПРИВРЕДНО ДРУШТВО КОЈЕ ЈЕ 1897. ГОДИНЕ ОСНОВАО ДОБРОТВОР СА СЛИКЕ	ПЛОДНО МЈЕСТО У ПУСТИЊИ	УЗГОЈ СТОКЕ ЗА КЛАЊЕ	ПРКОС ФК СА КИПРА			НАШ РАНИЈИ ШАХИСТА, СВЕТОЗАР
КАКО ТРЕБА, ПО ВОЉИ						ГАУС ВРСТА СОВЕ
МЕТАЛНИ ДИО ПЛУГА, ЛЕМЕШ						УЛЦИНЬ УЛИЦА
МЈЕСТО ГДЈЕ ВОДА ИЗВИРЕ, ВРЕЛО						
ВАЉЕВО			НАСЕЉЕ КОД АНДРИЈЕВИЦЕ С. И.			
РАДИЈУС		ЊЕМАЧКИ ЛОГОР НЕСТРУЧЊАК				
АМЕРИЧКИ АГЕНТ НЕС						
ДРЖАВНА АРХИВА			МАЈСТОР ЗА ЗИДАЊЕ ЗАПАД			
ПРЕДЕЛИ МАЛЕ НАДМОРСКЕ ВИСИНЕ						ТРЕЋИ ВОКАЛ ИСТОК
ИНВАЛИДСКА КОМИСИЈА	➡	ПЛЕВАЧИЦА, АНА	➡			

ПРЕМЕПЕ: Bpa3, nare, Amhe, Lmen, nher, ntmaweh, paohnik, L, nsoop, VJ, BA, Pmyun, p, ctuar,

Енот, Po, JJA, snatap, hnsnje, n, NIK, Cebnch.

У БИБЛИОТЕЦИ ГРАДА БЕОГРАДА ПРЕДСТАВЉЕНИ ЗБОРНИЦИ САВРЕМЕНЕ СРПСКЕ РОДОЉУБИВЕ ПОЕЗИЈЕ И САВРЕМЕНЕ СРПСКЕ РОДОЉУБИВЕ ПРОЗЕ

СРПСКИ ПЈЕСНИК ЈЕ ВЈЕРНИ ЧУВАР ИСТИНЕ И БОЛА СВОГА НАРОДА

У организацији Удружења Просвjeta-Париз у Беодраду су 26. октобра 2018. године, у вријеме Београдског сајма књига, у Библиотеци града Београда представљени зборници савремене српске родољубиве поезије и савремене српске родољубиве прозе.

У име Удружења присутне је поздравио приређивач, Сима С. Мраовић, угледни научни радник и књижевник, активиста српског расејања у Француској, покретач и подносилац петиција и тужби за учињене ратне злочине над Србима, „недремано око српске дијаспоре“. Он се, у препуној сали Библиотеке захвалио ауторима и истакао да се ово вече одржава уз моралну подршку Удружења писаца Србије и Српске академије науке и уметности.

Током фебруара 2018. године Удружење је упутило позив Србима у отаџбинским земљама и у расејању да пошаљу прилоге родољубиве поезије и родољубиве прозе. На позив се одазвао 81 пjesnik из 17 земаља, а у Зборнику су објављене 63 пјесме.

Зборник савремене родољубиве прозе уздрижио је 20 аутора из 8 земаља и садржи 23 кратке прозе. Основни циљ позива је био да се књижевним прилозима родољубивог садржаја допринесе близавању Срба у расејању са Србима из отаџбинских земаља темом која је заједничка и блиска и да ова и сличне културне активности допринесу да Срби ма где живјели пожеле да буду један народ, признат и поштован какав је и био.

- Вријеме у којем живимо и кога обиљежава насиље, неправда, несигурност, напад на основне породичне и духовне вриједности,

» Љубица Гвоздић Жикић, Сима С. Мраовић, Неда Гаврић и Јелена Михајловић

укључујући све теже услове свакодневног живота, није надахнуло књижевне ствараоце, а посебно не пјеснике, у оној мјери у којој се то данас очекује – рекао је Мраовић који се запитао да ли издавачи сматрају да у глобализованом друштву и на прагу интеграције Србије у шире међународне структуре, пјесничке по рукама родољубивог садржаја немају читалачку публику, или нису комерцијалне, нити политички подобне.

Порука ова два Зборника је недвосмислена: српски ствараоци нису одсутни у времену у коме живе, и, као што гласи стих једног пјесника у Зборнику, „Српски песник је био и остао чувар истине и бола свога народа“.

О тематско-мотивском слоју Зборника говорила је Јелена Михајловић, проф. француског и српског језика и књижевности у Српској допунској школи у Паризу.

Одржано шесто дружење становника Биљана Горњих у Батајници

Традиционално шесто го-дишње дружење некадашњих мјештана села Биљане Горње које се налази код Бенковца у Хрватској одржано је 29. септембра у ресторану Џо у Батајници.

Више од 150 пријатеља, родбине и бивших комшија који су у ове крајеве дошли мањом 90-их година, након протјеривања са својих огњишта самоиницијативно се окупљају од 2012. године, а дружењу претходи одржавање парадоста свим преминулим људима из овог села.

Како је рекао домаћин скупа, Марко Дукић који ту улогу има од првог оваквог дружења, ове године парадост је служен за 16 људи, па се тиме и број на дружењу смањио.

– Њихове уже породице и ближа родбина нису дошли на други дио скупа. Обично овдје се окупи око 200 људи гдје се видимо и дружимо уз наше игре и пјесме нашег краја – традиционалне крајишке. Циљ нам је да младе привучемо, да се и они науче обичајима њихових ро-

» ДОМАЋИН: Марко Дукић

дитеља. Много је наше дјеце рођено 90-их у егзодусу, па желимо да им пренесемо нашу традицију и културу својих предака – нагласио је Дукић и додао да има жељу да се број присутних људи из године у годину повећава и искористио прилику и да позове земљаке који су или из Биљана Горњих или из околних мјеста да се у већем броју одзову слиједеће године. Говорећи о родном

селу са носталгијом и сјетом у гласу Дукић је објаснио да данас у Биљанама Горњим има тек четрдесетак старијих људи који су се вратили.

– Некада је ту било око 800 становника, 181 кућа. Сада само преко љета село оживи. Долазе из Србије, Европе, Америке, Канаде, Аустралије... највећа су окупљања у селу за Велику Госпојину и за Светог Илију. Такође, село има велику предност што је обала Јадранског мора удаљена само 6 километара – истакао је Дукић.

Биљане Горње је село у Равним котарима, између Задра и Бенковца, у северној Далмацији у Хрватској. Село је кроз читаву историју било насељено искључиво српским становништвом, и до рата у Хрватској је важило за једно од богатијих и најпреднијих села котарског региона. Биљане Горње је, као и сва бенковачка регија, прикључено Републици Српској Крајини 1991. године. Након етничког чишћења у операцији Олуја, село је опустјело.

ВЕСНА ВУКОВИЋ

» СВИЈЕЋЕ ЗА ПРЕМИНУЛЕ: Уочи сваког завичајног скупа већ годинама организује се и помен

– Пјесници свој духовни извор проналазе у културној историји од Ћирила до Тесле, од Лепенског Вира, Грчанице, Шумарица и спаљене православне цркве у Глинама – закључила је Михајловићева.

Присутни пјесници говорили су стихове у успостављеној свечаној атмосferи, какву та врста поезије и заслужује. Врло осјећајно, без патетике, изговарани су стихови у којима се човјек умјетник пером бори за правду, слободу, националне светиње, свој језик, изгубљени завичај и кућни праг, уздиже на пиједестал своје националне јунаке.

Оно преко чега историја прелази, пјесничка ријеч свједочи убедљивије и дуготрајније од било ког другог исказа о времену у коме је настала. Поезија говори о унутрашњим немирима и комешићима као послиједицама догађаја. Када се на историјској и политичкој сцени потпишу примирја, пјесници разоткривају дубину злочина и страдања, са жељом да поправе разорене свјет.

Пјесници овог Зборника унијели су нови географски простор у српско пјесништво: простор Кордуна, Баније, српске Далмације, Босанске крајине, Сент Андреју, Плитвичка језера, Винчу, поред косовског, свете српске земље, над којом се надвило мноштво стихова да је заштите и одбране. Сви аутори, присутни у Зборнику, добили су свој примјерак који је издала Чигоја штампа. За сваког племеништог човјека љубав према отаџбини превазилази сваку другу љубав. То даје наду да ћемо се и додогодине видjeti на смотри родољубивог пјесништва.

ЉУБИЦА ГВОЗДИЋ ЖИКИЋ

ПРЕДСТАВЉЕН ЗБОРНИК ЗЛОЧИН У СИРИГУ 13.04.1941. – ГЕНЕЗА, СИМБОЛ И ПОСЛЕДИЦЕ

» Др Милан Мишић и Драгољуб Вујовић на промоцији у Дому Војске Србије

Злочин над 111 српских цивила у Сиригу настало као последица укидања Аустроугарске царевине

У Дому Војске у Београду 26. октобра 2018. године промовисан је зборник радова *Злочин у Сиригу 13.04.1941. – генеза, симбол и последице*.

Зборник обједињује радове са Округлог стола, одржаног у Сиригу 5. новембра 2016. године, поводом 75-годишњице од првог масовног злочина у Другом свјетском рату који се додгодио 13. априла 1941. године, свирепим убијањем 111 житеља села Сириг.

Међу научницима, без сумње, највећи познавалац добровољачког питања у периоду од 1912–1918 је историчар др Милан Мишић, који је био и главни консултант приликом одабира теме.

КОРИЈЕНИ ПРОБЛЕМА СЕЖУДО 1867. ГОДИНЕ

Он је рекао да је научни скуп био покушај да се укаже на све оне узроке, историјске појаве и процесе који су довели до страшног злочина.

– Свакако да смо се анализирајући генезу ових догађаја и масовних убијања, морали вратити у 1867. годину, када су бечки владајући кругови покушали да продуже вијек својој монархији тако што су од својих традиционалних непријатеља Мађара, створили пријатеље и савезника. Од тада, па све до почетка 1914. године Мађари, мањински народ у дјелу Војводине и Славоније, вршили су мађаризацију, прије свега, преко обавезног језика у школама. Све то је кулминација у 1914. године када је Аустроугарска монархија објавила, не само рат Краљевини Србији, већ и свим Србима, ма гдје они живјели. Тада су се наши преци, као добровољци из Босне, Херцеговине, Лике, Далмације, Боке, Бачке, Барање и Срема, определили да се боре на страни српске војске. Када је рат завршен 1918. године, створена је југословенска држава под називом Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. Аустроугарска царевина је нестала са мапе свијета, а то Мађари никада нису заборавили – истакао је др Милан Мишић и додао да је српским добровољцима било обећано да ће послије рата бити награђени у виду земљишних посједа на које би се населили са својим породицама.

Спороведена је колонизација из пасивних крајева у Бачку и друге дијелове Војво-

» Злочини над цивилима у Сомбору

дине где је створено шездесетак добровољачких колонија. Једно од тих колонијалних насеља је било и село Сириг. Оно је прије почетка Другог свјетског рата бројало око 1.200 становника, углавном колонизованих Срба.

БЕЗУМНА ЛАЖ ПОСЛУЖИЛА КАO ИЗГОВОР

О самом злочину говорио је Драгољуб Вујовић, предсједник Удружења ратних добровољаца 1912–1918, *Видовдан* из Сирига.

– Тог трагичног дана, звјерски је побијено 111 његових становника, мада сматрам да то није био коначан број. Сириг је постојао тек 14 година, јер су досељеници имали великих проблема како да се скуће и оформе ово насеље. Мађарски немзетери из Темерина истјерали су Србе из Сирига у сеоски атар, како би поздравили „мађарске ослободиоце“. Нешто касније прошли су и претходнице њихове војске. Недуго затим стигла је моторизована јединица артиљерије праћена тенковима и почела паљбу на само насеље. Становници села почели су да беже, али је велики број њих страдао од не-пријатељске ватре. Као повод, Мађари су навели да је неко пушао на њихову претходницу, што је била безумна лаж. Међу страдалима су били и дјевојчица стара шест мјесе-

» Водитељка Исидора Поповић

ци, Јока Рамић, трудна жене, старија од 84 године. Давид Лукач и многи други – истакао је Драгољуб Вујовић, наводећи да је ова акција и масакрирање невиних жртава немзамислiva нормалном људском уму.

Многи Срби побјегли су у сусједна села, неки су пријворени, а само захваљујући адвокату др Махљу Фехеру и љекару Јожефу Тројеру, ослобођено је око 150 заробљених Срба у темеринском ватрогасном дому. Ови поштени Мађари, како је рекао Вујовић, потврдили су да се ради о обичним сељанима, а не о некаквим четничима, како су их окупационе власти оптуживале. Многи Сирижани завршили су и у логорима, а неколицини се тих дана изгубио сваки траг.

– У Зборнику је именом и презименом наведено 111 српских жртава убијених 13. априла 1941. године. Описане су и невоље тога дана преживелих Срба, касније затвараних, протериваних у родна мјеста у која су многи дошли под оштрицу усташких ножева у крајевима из којих су колонизирани – истакао је Вујовић, наводећи неколико конкретних примјера.

Водитељка Исидора Поповић одвајајући тематске цјелине промоције казивала је стихове пјесама Хорда Јована Дучића, Српска земља Вељка Петровића и Сејаши Милутинића.

Књига *Злочин у Сиригу 13.04.1941. – генеза, симбол и последице* штампана је као заједничко издање Удружења ратних добровољаца 1912–1918 *Видовдан* из Сирига, Удружења ратних добровољаца 1912–1918 *Стајаро Ђурђево* из Темерина, Мјесне заједнице Сириг и Малог историјског друштва из Новог Сада.

ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

У Бачком Грачу по 13. пут одржан фестивал народног стваралаштва

НЕ ЗАБОРАВИ РОДЕ

Фестивал народног стваралаштва *Не заборави роде* одржан је 20. октобра у Бачком Грачу. Ова културна манифестација траје већ 13 година и окупља чуваре традиције српског народа. Домаћин КУД *Марко Орешковић* већ пет година и надамо се да ће она у будућем периоду бити остварена и на међународном нивоу – истакао је Милош Борјан, предсједник удружења *Лице* из Суботице.

Чланови грачачког ансамбла поред игара из Лике подједнако добро играју и игре из Србије, о чему је потврђено стигла ове године на покрајинској смотри у Бачкој Тополи где је старији дječji састав освојио прво место са играма из Ниша. Са најмлађим фолклорашима ради кореограф Павле Тојагић, који је прави наследник Мирјане Мандић.

– Фолклор се подвуче под кожу и не можете га тек тако оставити, али вријеме је да полако млађима препуштам посао. Павле је моја узданица, дијете које је пуно знања и енергије, које жели да ради у свом селу и то му треба и омогућити. За наше друштво границе не постоје, све док имамо овакву омладину и дјецу. Захваљујући младима који воле фолклор и у срцу носе љубав према родном крају, у Бачком Грачу традиција ће наставити да живи – каже Мандићева, задовољна што је фестивал и ове године протекао у доброј атмосferи и уз квалиitetan програм.

Предсједница општине Оџаци Латинка Васиљковић је ове године била међу гостима фестивала да манифестација траје и даље – каже Слободанка Рац, умјетнички руководилац Српског културног центра *Вук Стефановић Караџић*.

Програм су својим наступима увећивали чланови мушке пјевачке групе *Личка капа* из Банатског Карађорђева и *Фочаџи* из Вождје, женске пјевачке групе КУД *Никола Тесла* из Бачког Брштоваца и Фолклорног ансамбла *Силеш* из Новог Сада, као и самичар Дарко Лончар.

КУД *Марко Орешковић* чува традицију народа Ли-

ке његујући изворну игру, пјесму и обичаје, али и са-купљањем и презентовањем ношње, рукотворина и старијих предмета. Све оно што су вриједни чланови друштва сакупили током прошлих година приказано је на изложби *Лика у срцу* коју су могли да погледају посетиоци фестивала.

Ни овогодишња манифестација у Бачком Грачу није прошла без традиционалне личке хране – куваног купуса и кромпира, басе и уштипака – по чему је фестивал *Не заборави роде* препознатљив, поред добро познатог гостопримства домаћина које истичу сви гости.

ПЕТАР ДУКИЋ / РАДИО ОЏАЦИ

» Чувари личке традиције: КУД *Марко Орешковић*

БЕСПЛАТНО РЕЗЕРВИШИТЕ

СРПСКО КОЛО

Уколико желите редовно да добијате свој примјерак „Српског кола“ на кућну адресу довољно је да позовете број дописништва у Новом Саду **021/66 13 600**. Радно вријеме: понедјељак, сриједа и петак од 9 до 16, уторак и четвртак од 12 до 19 часова.

ВЕТЕРАНИ НК ВЕЛЕБИТ ИЗ БЕНКОВЦА ОДИГРАЛИ ПРИЈАТЕЉСКУ УТАКМИЦУ СА ВЕТЕРАНИМА ФК ЦРВЕНКА ИЗ БЕОГРАДА

УТАКМИЦА У КОЈОЈ НЕМА ПОБЈЕДНИКА

Ветерани НК Велебит из Бенковца одиграли су 6. октобра пријатељску утакмицу са својим вршњацима из ФК Црвенка, из истоименог насеља у близини Београда. Ветерани ова два клуба, чија је заједничка поvezница др Стеван Вукша, некадашњи љекар клуба из Бенковца, а данас ФК Црвенка, одиграли су овај сусрет неријешено 4-4.

Није много требало др Вукши да окупи своје некадашње играче. Нажалост, због радног дана многи се нису могли одзвати, како би са ветеранима Црвенке, предвођеним младим и амбициозним предсједником Гораном Ристићем, одиграли овај меч.

НА КОРАК ДО ДРУГЕ САВЕЗНЕ ЛИГЕ

Утакмици су присуствовали и некадашњи најуспјешнији тренер овог клуба професор Слободан Гњидић, један од најистакнутијих фудбалера са тог подручја Драган Лацмановић, некадашњи репрезентативац и фудбалер многих клубова, између осталих и Црвена звезда, спорчки радници Миле Совиљ и Марко Стегњаја, те фудбалске судије Тоде Шљивар и Давор Миљевић. Почетни удаџац извео је Миодраг Линта, предсједник Одбора за дјајспору и Србе у региону у Скупштини Србије.

Велебит је основан у јесен давне 1925. године, такмично се у републичком ран-

гу од 1979. године, а само послиje неколико година био и на корак пред улазак у другу савезну лигу.

ЖЕЉОМ И БОРБОМ ДО ЗАЦРТАНОГ ЦИЉА

— Велебит је био више од клуба. Био је то покрет у којем су навијачи, играчи, управа и стручни штаб били једно. Борба за свој клуб, борба за сваки гол, за сваки бод. Увијек само борба. Када смо били сви заједно, Велебит је био најјачи — ријечи су Слободана Гњидића, другогодишњег тренера овог клуба који и поред здравствених проблема, увијек присуствује оваквим сусретима.

Управо је такав Велебит био и против Црвенке, борben, понекад и преко граница до-звољеног правилима фудбалске игре и жељан добrog резултата.

Ветерани Црвенке, озбиљно су ушли у овај меч и први дио завршили војством од 4-1 у своју корист. Није ни чудо, дуго играју заједно, такмиче се у ветеранској лиги Београда.

У другом полувремену Велебит креће на све или ништа и стиже до часног ремија 4-4. Мада је утакмица имала пријатељски карактер, сијевало је на све стране, распламсала се борба за сваку лопту, а старови су били све же-

» Горан Ристић и др Стеван Вукша

шћи. Ипак, утакмица се завршила спортским стиском руке и заједничким одласком на треће полувијеме где су страсти са терена потиснуте у други план.

Од предсједника ФК Црвенка Горана Ристића сазнали смо да је прије 10 година прихватио дужност предсједника клуба у својој 28 години и окружен добрым сарадницима успио да испуни 12, од 13 тада зацртаних задатака.

— Једино није урађен помоћни тренер. Срећене су свлачионице, терен, трибине, клупске просторије, а највише сам задовољан радом омладинске школе која окупља 200 дјечака, старијег и млађег узраста — рекао је Ристић и додао да је први тим ове године ушао у виши ранг и сада се такмичи у петој лиги ФСС.

Ветерани имају редовне утакмице и по његовим ријечима, али и по онome што

смо видјели, све функционише онако како би и требало. Ристић истиче да са др Вукшом већ дugo година има сјајан однос и да му је драго што је данас одигран овај меч, иако су гости по његовом мишљењу били мало агресивнији за једну пријатељску утакмицу.

Ристић је, у име домаћина, поздравио све присутне са надом да ће оваквих сусрета са Велебитом на њиховом терену још бити, а они ће им свим својим капацитетима стајати на располагању.

НА ПОТЕЗУ ВЕТЕРАНИ КРАЈИНЕ

Др Вукша, који је у Велебиту поред љекарске дужности у једном раздобљу обављао и дужност предсједника клуба, још једном се захвалио домаћинима на гостопримству. Да се ветерани НК Велебит овде осјећају као у својој кући, потврђује и чињеница да су

баш овдје обиљежили 90 година постојања. Било је то прије три године, када су у пријатељском мечу побједили свог највећег ривала Динару из Книна резултатом 2-0. Вукша се захвалио и свим играчима Велебита који су дошли на овај меч, као и онима који су били спријечени и оправдили свој изостанак. На крају се захвалио свим гостима и нови сусрет ветерана Велебита заказа већ за почетак новембра.

Народни посланик Миодраг Линта, у свом обраћању, посебно се захвалио руководству и играчима ФК Црвенка што указују пуно разумевање и спремност да изађу у сусрет ветеранима Велебита и другим клубовима који играју утакмице на њиховом терену, друже се и одржавају традицију крајишког фудбала.

— Поздрављам и моје земљаке из Бенковца и других крајева који су вечерас овде. Драго ми је да се дружите, да

ФК ЦРВЕНКА - НК ВЕЛЕБИТ 4:4

Стријелци Теофиловић, Цветковић, Тишма и Ристић за Црвенку, а Стегњаја, Дуброја, А. Цупаћ и Б. Алавања за Велебит.

ЦРВЕНКА: Плазнић, Стојиљковић, Цупара, Гњатовић, Спремо, Јотић, Теофиловић, Цветковић, Тишма, Милетић и Ристић (тренер: Лазар Поповић)

ВЕЛЕБИТ: Марунић, Кнез, Гагић, Кресовић, Дуброја, Рњак, С. Цупаћ, А. Цупаћ, Б. Алавања, Стегњаја и Дрча (још су играли Граовац, Лежаја, Д. Алавања и А. Граовац)

Судија: Давор Миљевић (Бенковац)

» Драган Лацмановић, Слободан Гњидић, Марко Стегњаја и Миле Совиљ Мери Вукша од оца је наслиједила и љубав према фудбалу (у кругу)

не заборављавјате своје коријене, своју традицију, да осмишљавамо нове акције. Данас сам од Драгана Лацмановића чуо једну сјајну идеју да у наредном периоду организујемо сусрет репрезентације Крајине, са ветеранима Зvezde или Партизана, или репрезентацијом Београда или Србије. Треба да радимо на томе, а мени ће бити драго да фудбалере примим у Дому Народне скupштине Србије, да разговарамо о томе и да ту идеју реализујемо у практици — рекао је Миодраг Линта, још једном се захваливши др Вукши, пожеливши му пуно успјешних активности.

Све присутне поздравио је и Драган Лацмановић. Посебно се захвалио народном посланику Миодрагу Линти што је дошао на ову утакмицу, рекавши да ће пружити помоћ, у границама својих могућности, не само Велебиту, већ и другим крајишким клубовима.

На крају чула се и прича из неких давнијих дана, крајишка пјесма, али и видио је дан лијеп гест. Миле Совиљ уручио је пригодан поклон Мери Вукши, кћерки Стевана Вукша, јединој припадници женског пола на овом дружењу, која је осим љубави према медицини од оца наслиједила и љубав према фудбалу.

ЖЕЉКО ЂЕКИЋ